דף ירוק

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית   מס' [illegible]   22 באפריל 1986 י"ג בניסן תשמ"ו

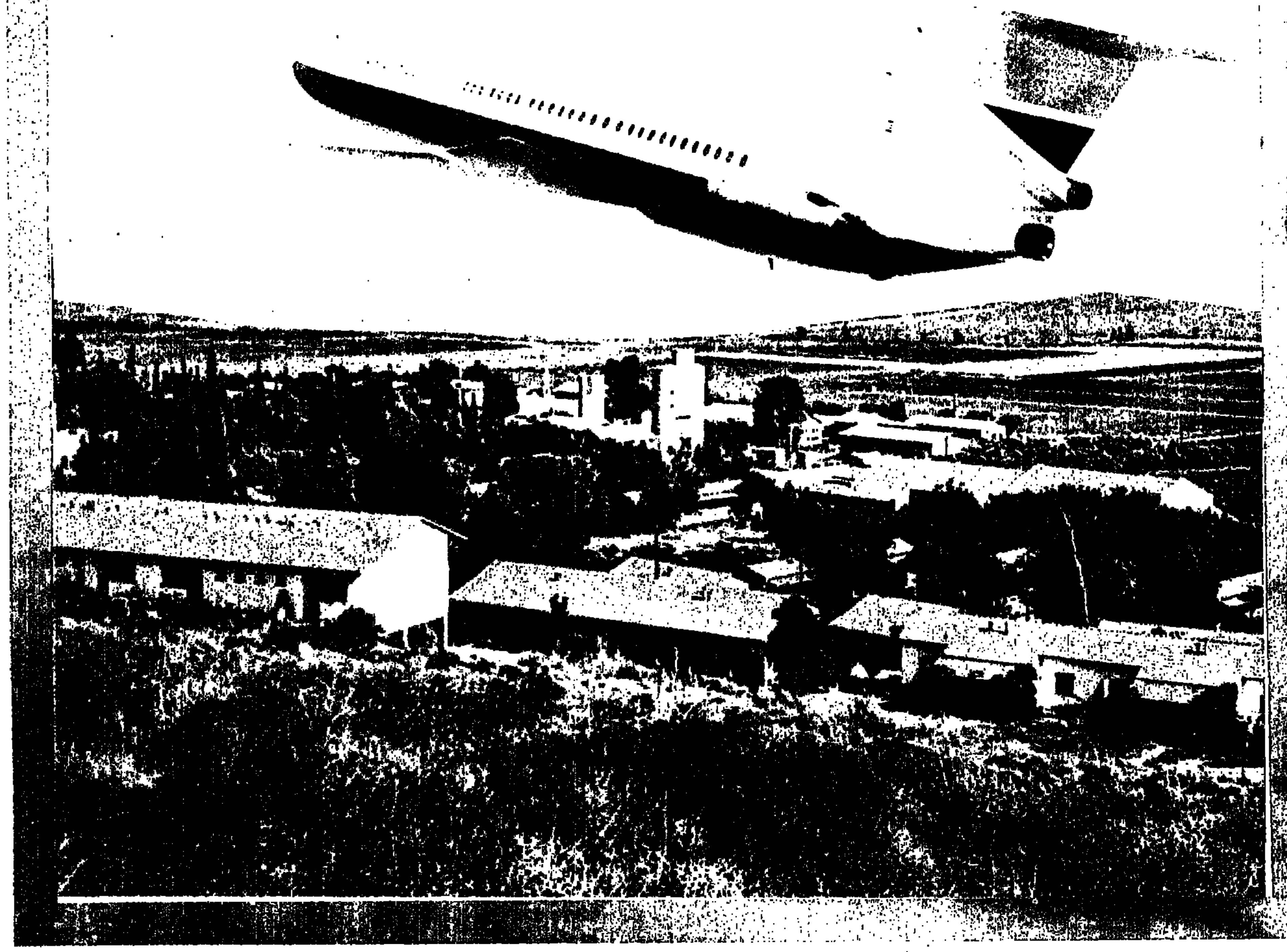

בצאת ישראל...

„הצרה מתחילה בסינדרום החבר'ה", טוען מוטקה יחזקאלי, ומרגיש „מוכה ממש" נוכח תופעת הירידה מן הארץ. 6% מבני הקיבוצים הם יורדים. ר' בעמ' 2

מחולתה נחסכה טראומת הפילוג, אך לא טראומת ייבוש החולה. גם בשמחת חג היובל מהול עצב הזכרונות. ר' בעמ' 22

4 שנים אחרי עריין ניתן לחוש את כאב הפינוי. בסופה משתדלים לשכוח. אך בחולית מדברים על חזרה לשם. ר' בעמ' 12

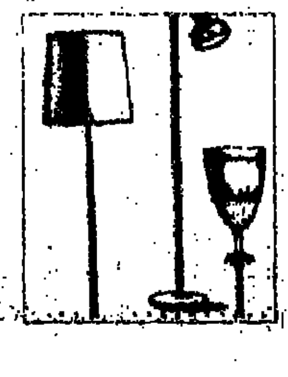

הקירות, הפתחים, הצבע והתאורה. גורמים המשתתפים בעיצוב הבית. פינה חדשה ב„דף". דווקא בימים של צמצום והקפאות. ר' בעמ' 18

קנה עכשיו ריהוט עמינח בהמחאות הקניה של ארגוני הקניות

חדש בקיבוצים

את עמינח אתה מכיר כיצרנית ותיקה ואמינה של מזרוני איכות עם המרכז הבריאותי.
אבל חשוב לך לדעת כי עמינח מייצרת מגוון שלם של רהיטי איכות: חדרי שינה, מיטות, מערכות ישיבה (סלונים), חדרי נוער וספות נוער – כולם מתוכננים ומיוצרים בקפידה כדי לשמור על בריאותך ובריאות הגב שלך.
עכשיו תוכל לרכוש את מגוון רהיטי עמינח ואת מזרני עמינח **ישירות ברשת החנויות שלנו,** באמצעות המחאות הקניה של ארגוני הקניות שברשותך, ולהנות מההנחה המיוחדת לבעלי המחאות אלה.

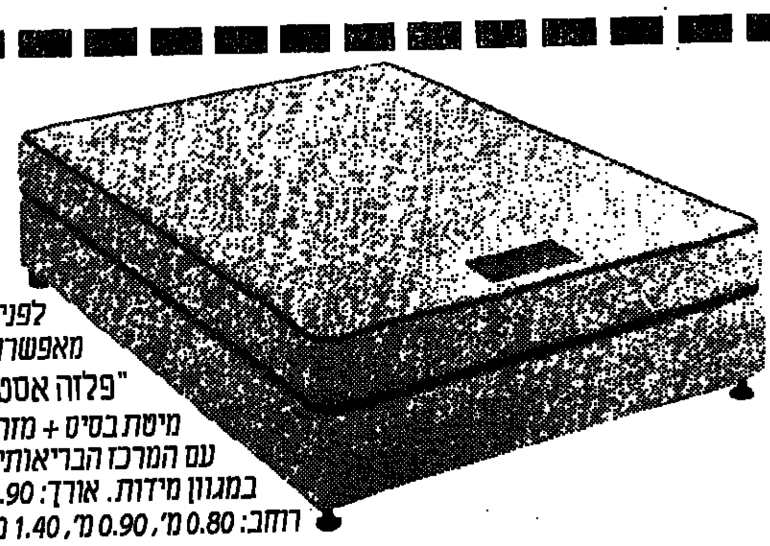

לפניך דוגמא לאחת מאפשרויות הרכישה:
"פלזה אסטרופדי"
מיטת בסיס + מזרון עם המרכז הבריאותי. לבחירתך במגוון מידות. אורך: 1.90 מ', 2.00 מ' רוחב: 0.80 מ', 0.90 מ', 1.40 מ', 1.50 מ', 1.60 מ'

המפעל: מושב ניר צבי טל. 08-220777 ■ **תל-אביב:** דיזנגוף סנטר (קינג ג'ורג') ■ **רמת-גן:** ז'בוטינסקי 55 (בית בכור) ■ **פתח-תקוה:** בר כוכבא 38 ■ **הרצליה:** בחנות המשביר לצרכן ■ **נתניה:** רח' הרצל 45 ■ **ירושלים:** שלומציון המלכה 18 (בית האחים ישראל), בית כלל (חנות 226) ■ **חיפה:** נורדאו 31 ■ **מפרץ חיפה:** ההסתדרות 159 בית קרסו ■ **נהריה:** לוחמי הגיטאות 9 ■ **עפולה:** שפרינצק פינת המגן ■ **באר שבע:** קק"ל 101 ■ ובכל סניפי המשביר המרכזי.

אם חשוב לך הגב

עמינח עם המרכז הבריאותי

יורד קטן בלב

"בכל פעם אני מוכה מחדש, כשאני רואה את הקלות הזאת, בה הם יורדים, את ההיתלשות הקלה כל־כך. כאילו אין שורשים כלל. אפילו היעקרות אין... נדמה לי לפעמים, שהעולם האמוציונלי שלהם הוא טבולה ראסה. לוח חלק. כל מה שניסינו לדחוס — נשאר ריק..." מוטקה יחזקאלי מראש־הנקרה לא מוצא מנוח

בימים שכולנו אמורים לספר ביציאת מצרים ולא בירידת מצרים, פורסם סקר, המראה, כי כ־6% מקרב בני הקיבוץ הם "יורדים", כ־1100 בנים. על פני השטח לא נשמע, כאילו מישהו נרעש מהעובדה, שגם בתחום זה הקיבוץ אינו עוד יחיד־סגולה. ואפילו היו מחנכים, שנשמו לרווחה: לפחות לא יותר גרוע מכל עם ישראל. אך מי שמנתח סקר זה, כדאי לו להיות מודאג. לפחות מהנטייה המסתמנת. אילו הפרידו עורכי הסקר ובדקו את השנתונים שסיימו את חינוכם מתחילת שנות השבעים ואילך — היו מגלים, שקצב העלייה (בירידה) בקרב בני הקיבוץ הולך וגובר.

מוטקה יחזקאלי מראש הנקרה, מודאג מאוד מאי הדאגה הזו, כשם שהוא מודאג מחוסר התגובה לסיפורים שנפוצו על בני הקיבוץ, שהפכו למבריחי זהב.

"בנתונים אין חידוש", הוא אומר, "ואינני מופתע מהם. אבל בכל פעם אני מוכה מחדש, כשאני רואה את הקלות הזאת, בה הם יורדים. את ההיתלשות הקלה כל־כך, כאילו אין שורשים כלל. אפילו היעקרות אין כאן".

מוטקה יחזקאלי, מורה ומחנך, כיהן בעבר כמזכיר הנוער העובד, רכז ההדרכה בסמינר התק"ם באפעל ומורה ומחנך ב"סולם צור". לפני כשלוש שנים עלה לכותרות בעקבות כנס קצינים בכירים (מיל.) בתק"ם, שבו הוחלט לדרוש ממוסדות התנועה להדיח מתפקידים מחנכים שעסקו בפעילות כנגד מלחמת לבנון, או שסירבו לשרת שם.

יחזקאלי, שהופיע בטלוויזיה, התריע כנגד סכנת המקארתיזם בתנועה וכינה את הקצינים הללו "קולונלים", כינוי שעורר סערה גדולה.

הדף הירוק
העורכת: מרים עין־דור
עורך משנה: ארנון לפיד
צוות המערכת: עמירם כהן, בתיה שחף, אסתר נתיב, אלי ברמן וסימה באר
מזכירת המערכת: רותי קרוש
צלם המערכת: בועז לניר
עיצוב: רחל דביר
מודעות: חיה קוטב
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03-378833
מען למכתבים: שק דואר נעול 61999.

תוכן המודעות על אחריות המפרסם בלבד וזכויות הגרפיקה שמורות

עם מוטקה יחזקאלי על ירידת הבנים ועל מה שיש, לדעתו, לעשות בעניין:

— אתה מופתע?

— אינני מופתע, אבל אני מרגיש מוכה ממש, מפני שהירידה אצלי היא מושג הרבה יותר רחב, יותר עמוק. אני לא מוכה ממספרים גדולים. אני מוכה מכל אחד שיורד ובעיקר מפני שאני רואה איך שהם יורדים. ההיתלשות הקלה כל־כך. מהקלות בה הם נוטשים משפחה, חברים, סביבה, ארץ. אני רואה מקרים עם אסון במשפחה, או מחלה קשה והם לא מפנים שום תשומת לב, שאתה יכול לבחון אותה.

הצד הדרמאטי בעניין הזה, שאין כבני קיבוץ לקבל חינוך כל־כך מכוון ואינטנסיבי לשורשים ולקשר. אני כבן עיר, לא לקחו אותי לאהוב את הסלע ואת המערה ואת העץ ואת הרקפת. עשו משהו לצאת ידי חובה. לא כל־כך טיילו ולא עסקו בשורשים ולא בתולדות המקום ולא בשיחה עם ותיק זה ועוד שיחה עם ותיק אחר.

עסקתי הרבה, הן כמורה הן כמנחה, בשאלה, מה קושר אדם אל המדינה, אל המולדת הזו. כמעט לא היה אחד, מבני הקיבוץ, שבין התשובות לא ציין את הקברים של חבריו. אני לא יכול להעלות על דעתי, שאני אנטוש בית־קברות, את הנוף הזה, שלא אהיה בקיץ בירושלים, לא אנשום את פסטיבל עכו... ולא נדבר על אידיאולוגיה. להינתק מדברים, שאתה מאמין בהם: אני מדבר על הינתקות מדברים שנטמעו בי, מחוויות העולם האמוציונלי שלי.

נדמה לי, לפעמים, שהעולם האמוציונלי שלהם הוא 'טבולה רסה'. משהו חלק. כל מה שניסינו לדחוס — נשאר ריק.

יש לי דוגמה מחניכה ותלמידה שלי, אהובה עד מאוד, שירדה. כשג'ון לנון נרצח היא שלחה מכתב לעלון הקיבוץ, סיפרה שם כמה היא מוכה נפשית ממותו של הזמר. וזו תופעה לא בודדת של חריגה גמורה לעולם אמוציונלי, שלא אנחנו נתנו לה, שהיא קלטה. ג'ון לנון, עכשיו זהו העולם שלה.

בין היורדים ובין הנשארים

— אולי לא נתנו להם, בכל זאת, מספיק מ"אהבת הארץ"?

— להפך: לדעתי, הם מקבלי מנת יתר מכל דבר. "אובר־דוזינג" של חוויות. בתי היתה השנה בטיול של בית־הספר בירושלים. היא יורדת לי לחיים כדי לבקר בירושלים, ואנחנו כל שנה שם. פשוט אהבת המקום. לא משפחה ולא שום דבר. השנה המאיסו עליה את ירושלים בהכנות, בשקופיות, בחיבורים לקראת, בבוחנים ובמבחנים. עד כדי כך המאיסו, שלא רצתה לצאת ממש. אנחנו מעייפים אותם בעודפים של פרחים וטיולים וסיפורי ותיקים. לצערי, אינני יכול, שלא להשוות ולמצוא דמיון בין הבנים שלנו ובין סוג מסוים של אוכלוסיה צעירה, שבאה אלינו מהמערב: עייפים מחוסר מעש ומשובע, חסרים כל מטרה ואתגר, מנותקים ממשפחתם, מנותקים מאידיאלים לאומיים — גם אם הלאום, כאבסטרקט, יפה מאוד בעיניהם.

ואני רוצה להבחין כאן בין היורדים ובין הנשארים. הנשארים קיבלו את אותו החינוך, גדלו וינקו מאותה הסביבה ובכל זאת נשארו. אז הם חסינים, כנראה, הם טובים במיוחד ואני טוען, שגם הם לוקים ולכל אחד מהם יש יורד קטן בלב. לכל בן קיבוץ, יש יורד קטן בלב.

— האינך מופתע מ"השקט החינוכי", שבו התקבל אצלנו הסקר הזה?

— אני באמת לא יודע, איך לזעזע. אני גם לא יודע, איך לא הזדעזעו מהכתבות והסיפורים על ההברחות מהמזרח־הרחוק. אני לא מצאתי לי מנוח מהעניין הזה. תפסתי חבר'ה שלנו, שחזרו, והם אמרו: אכן נכון, כן כל אחד אמר, כמובן שהוא לא, או חייך, שאני אבין, שהוא כן. אז החבר'ה עושים את זה. פאקט. איך המחנכים וההורים שותקים — אני לא יודע. הורה, אצלנו, שמוכן לזעזע מוסדות ארץ, אם מישהו יכניס סמים, שדורש שהילד הזה ייזרק אוטומטית — הוא בעד שנת חופש. בחוץ — שיעשה שם, מה שיעשה. כאילו אין כבר אחריות. אז בחוץ החבר'ה החליטו שזו הנורמה. בני קיבוץ בחופשה מבריחים זהב. זה נורא בעיני, שאין הד לסקר הזה, אפילו אם לא משווים אותו לשום דבר אחר. וברור לי לגמרי מדוע: כי נבוכים. לא יודעים מה לעשות עם זה. או נרגעים בלטאטא מתחת לשטיח עבה, שכולו כבר מאובק, ואתה אפילו לא מרגיש, שנכנסה עוד שכבה.

אינני יודע, איך להביא את המחנכים להתכנסות חירום, להחדיר לתודעתם, שצריך לטפל בתופעה ולא בדרך הקונבנציונלית של עוד פרחים ועוד שיחה עם ותיקים ועוד אהבת מולדת. אני יודע, שכל ידידי ויריבי יגידו: נו, מוטקה עוד פעם רואה הכל שחורות ועושה דרמטיזציות.

אבל אינני מתכוון לחדול מלטעון, כי חייבים להתחיל בטיפול שורש. ויש לדעתי טיפול שורש.

סינדרום של החבר'ה

— אולי בכל זאת ההתרגשות מיותרת? "נפולת של נמושות", או יהודי נודד. יש בכל חברה. ואולי הקיבוץ — כמאמרו של ביאליק על

הגנב והזונה — הפך בסך־הכל לחברה "נורמאלית"?

— אני לא מקבל את זה. זו בעיה, לדעתי, של כל בני הקיבוץ. הצרה — אם כל חטאת — מתחילה במה שאני מכנה: סינדרום החבר'ה.

הערב, בחגיגת הבת־מצווה של בתי, אני אברך אותה, ואחת הברכות תהיה: "ברוך שעשני שלא תשאלי, מה עושים החבר'ה ומה ולאן הולכים החבר'ה ואיפה החבר'ה איזה סטייה לכוון התיאורטי.

בגרות היא, כאשר הרובד האמוציונלי הופך לדומיננטי ביחס לרובד האפקטיבי (אפקטים). ילד, כל רגשותיו נתונים ל הזמן והמקום. תינוק אוהב את אמו, כי הוא חיק חמים וחלב. זו אהבה מותנה. ילד טוען אמו בצורה לא־מותנה. אם נשווה בין אהבה התאווה היא ברובד האפקטיבי והאהבה — האמוציונלי.

אתה אוהב אותה, וזה לא מותנה בכל שגירתה אותך ברחוב. אדם צריך לדעת להנות מהכאן ועכשיו של החיים. חסר לא תהיה לו תאווה מינית. אבל אני רוצה לאהוב: שיהיה בו רובד אמוציונלי עמוק.

בן הקיבוץ, ככלל, ובמיוחד היורד, ונגוס ברובד האמוציונלי. הוא פגום ופגוע הזה, שלא הפך לדומיננטי באישיותו. נורא מכליל, ויש משורדים ויש סופרים רבים, יקרים מאוד. אך הכלל הוא, ש אצלי "החבר'ה" לא נותנת לבן הקיבוץ ל הרובד האמוציונלי ולהפוך אותו לדומיננטי שמצליח בכל זאת להגיע לזה — או עומד ומצריע לו.

מה שנותר כשליט הוא הרובד האפקטיבי מעז לכנות את זה הדוניסטי (נהנתני) אפילו את הרגע: לדפוק את המתנדבת וללכת חבר שלי, ד"ר אורי בית־אור מקיבוץ

לו תזה, למה אין הצלחה עם גרעינים של הבנות. כך מצא, שבאות לשל"ת, לא זוכות של בני הקיבוץ, כי צריך להתקשר וצריך לה וצריך לבסס, ובכלל, המלה להתקשר היא האמוציונלי.

כל מה שנתנו לבן הקיבוץ לא עבר על האמוציונלי. והרבה מאוד מפני, שבנשעו המחנכים, למצב הקיים והידוע בחינוך שנער נתון ושבוי בהשפעות של בני־גילו. זה המביא, בתהליך של חוסר בריה לוולגריזציה של החיים.

ילד רגיש מאוד בגיל הגן — במקרה אשתי ואני, לבית הילדים — מצאנו אותו בחילה, מרסק לטאה חיה על פומפיה. הוא כבר בגיל הזה, דרשו ממנו, "תטילו עליה" מרק מהלטאה.

בא אלי מדריך מקיבוץ ותיק להתייעץ: מכיתה ז', בשביל להרגיז את הבנות, לקחו את החתולה שלהן והעבירו אותה במכונת הכביסה. נכון, אלה הם מקרים קיצוניים, אך הם אינם למקרים פחות חריגים. הילדים האלה מתר עם "חולשות" (או מה שהחבר'ה הולש

עידו נסיעות ותיירות בע"מ

השנה מציעה חברת עידו נסיעות ותיירות בע"מ באמצעות ארגוני הקניות מיגוון טיולי מכוניות מיוחדים וטיולים מאורגנים לארה"ב לחברי ההתיישבות העובדת במחירים ללא תחרות.

אמרידרייב
טיול מכוניות בארה"ב – 33 יום מחוף לחוף
מחיר הטיול כולל בתי מלון טובים, מלווה ישראלי, טיסות, רכב נוח (ל־4 נוסעים). אצלנו כלולים גם ביטוח הרכב, במלואו ודמי ההחזר, כניסה לאתרים ולכל הפארקים לאורך המסלול, מיסים מקומיים, העברות משדה התעופה למלון וחזרה.
תאריכי יציאה: 15.5 / 12.6 / 10.7 / 4.8 / 14.8

אמריתור
טיול אוטובוסים 28 יום מחוף אל חוף בשילוב טיסת פנים
תאריכי יציאה: 20.5 / 16.7 / 14.8

אמריטוס
טיול אוטובוסים בשילוב 4 טיסות פנים מחוף אל חוף כולל אורלנדו
תאריכי יציאה: 18.6 / 23.7 / 19.8
* למעוניינים להאריך שהייתם בארה"ב ייעוץ מקצועי חינם במשרדנו.

עידו נסיעות ותיירות בע"מ, בוגרשוב 5 ת"א, טל: 228128

צלילי איכות בדגמים חדישים־חדישים!
מבחר מערכות
HITACHI, JVC, LUXMAN, KENWOOD, ROTEL, YAMAHA, TOSHIBA, ONKYO, MARANTZ...
מבחר רמקולים
ITT, SEAS, WHARFEDELE, JAMO, BOSE, WESTRA, WHD...

★ מעבדת שירות – תיקונים במקום
סטריאו שירי איתך לאורך שנים!
רח' הרצל 59, חיפה טל. 671273-4
החנות המקצועית הוותיקה

מוטקה יחזקאלי: "אני טוען, שהדור שלי, "דור ה־101", נתן את הדגם של הקשיחות, של אי טיפוח עולם אמוציונלי, של אי התקשרות אמת לערכים ולאנשים, לדברים ולנופים."

חולשה, אם אתה נוזה כנגד המעשה, או מסרב לקחת בו חלק — אתה חלש. וזהו חריגה, המלמדת על נורמה של מאבק פנימי ברגישויות וב"חולשות".

אני, שוב, יכול להשוות לנוער האמריקני, שהכרתי כשהייתי שליח. כל חניכי שם היו מיטב הנרקיסיסטים וההומאניסטים. לא יכלו לשמוע מלה, שמשמעותה כינה נועצות. אם הייתי אומר מלה רעה על ערבים, היו עוזבים את ההרצאה באמצע. אבל כשהכנו את מחנה הקיץ והיינו צריכים לנקות את הבריכה, שהיתה מלאה בצפרדעים — החבר'ה האלה לקחו מקלות גולף ו"שיחקו" במסירות עם הצפרדעים.

אותם חבר'ה החרימו אותי, מאוחר יותר, כיוון שאיבקתי בנופרית את המלפפונים בגן הירק במבחנה בטענה, "שאני מזהם את הסביבה ופוגם במאזן האקולוגי..." אדם כזה לא יעזו להביע רגשות. ודאי לא סוטות או חריגות. לא יעזו לפתח אהבות וטעם משלו. מצוי אצלי מכתב, טרגי ממש, שקיבלתי ממורה למוסיקה. היום כבת חמישים. בת קיבוץ ותיק. כתבה לי בתגובה על ראיון שעשו איתי ב"יחד". ראיון שעסק בבני קיבוץ. רק בגיל 40+, היא כותבת, העזה לבקש ללמוד מוסיקה. העזה לרצות להיות מה שהיא, לא מה שהיה מקובל שהיא.

אסור לבנות

לא שאין זה מקובל לאהוב שירים, או מוסיקה. אבל אם, נישום כה, ורד מוסינזון. מקובל אז כולם אוהבים את ורד מוסינזון. נהוג לפתוח את הרדיו בווליום הכי גבוה, אז אני לא אגיד, שזה צורם, שאני סובל מזה. אני אלך עם כולם לדיסקוטק הנורא הזה, למרות שדווקא מתחשק לי לראות בטלוויזיה דרמה אנגלית.

פעם היתה אצלנו סיסמה: להפנים רגשות. יש ישר ידוע, איך אנחנו שותקים אל נוכח פני המתים... הספרות בקיבוצים אהבה את האדם שמפנים רגשות. בארי צימרמן כתב שיר, שמלווה אותי: "ילד בוכה"; מין תמונה מחדר־אוכל בקיבוץ. ילד יקטן בוכה בחדר־האוכל ומיד המבטים המצמיתים מכל השולחנות והאבא נבוך ומסכן והאמא צובטת את הילד מתחת לשולחן, שיפסיק כבר לצרוח. והאב, לבסוף, חוטף את הילד אל מתחת לבית־השחי ורץ איתו החוצה, והוא מפרפר לו ברגליים ובידיים וצווח נורא... אסור לאנשים לשמוע אותך בוכה. גם כשאתה ילד. אסור לבכות.

וזה בחיים בכלל. לא רק בחדר־האוכל.

בן קיבוץ צוחק, אבל רק בטונים ובאינטונציה המקובלים. ומביט בחבר'ה לקבל אישור שמותר לצחוק... כל הזמן אישורים שמותר.

אני טוען, שהדור שלי, אני קורא לו: "דור ה־101", נתן את הדגם של הקשיחות, של אי־טיפוח עולם אמוציונלי, של אי־התקשרות אמת לערכים ולאנשים, לדברים ולנופים. התקשורת, שבלעדיה אין יחס אמוציונלי. לא למשפחה ולא לקיבוץ ולא למולדת. אז ראינו שכך. והתרופה היא, שהילד ייסע יותר מהר לחו"ל. ניתן לו יותר אפקטים. יותר חוויות! ובגיל 6 הוא כבר בוכה, למה כל הילדים בכיתה א' היו במצרה והוא עוד לא וכמובן עם רכב וחבר ורכבלו.

בראש־הנקרה כל־כך ברור. שבכיתה י' מפליגים לקפריסין ובכיתה י"א לאיי יוון. רק לקבל ולקבל, והכל שיהיה לך טוב ואחר־כך למה אתה עוזב... מה היה רע לך אצלנו, הלא קיבלת הכל!

הייתי שליח, בארה"ב, בוויסקונסין, ורצו להקים שם תנועת נוער, אבל הבעיה, שלא מצאנו אצלם יום פנוי, וזה הזכיר לי פתאום, נורא, את ראש־הנקרה: יום אחד זה חוג סוסים ויום שני ריתמיקה ויום שלישי ימאות...

האמת היא שהמאבק כנגד הרגישות והרגשות לא התחיל היום. הגעגוע הידוע של מאיר יערי, "קודם כל ידיים ... שרירים ורידיים... אין מקום לייפיפנפש. אנחנו זקוקים לשרירים. מאיר יערי, שבא לבקר בקן בוואראשה. מצא את ישראל ברזילי (שהיה אחר־כך שר הבריאות), מרכז הקן שם, מנגן בכינור. מספרים, שאמר לו: או שאתה מפסיק עם זה, או שלא תהיה ראש קן. הוא לא הפסיק ונאלץ לעזוב ומאוחר יותר הוא חזר. אז דווקא מאיר יערי שלכם, כזה "פיינשמאקר" בעצמו... איש רוח ותרבות...

למהול אותם

— אתה עוסק בסימפטומים וקובע, שבן הקיבוץ סגור ברובד האמוציונלי. איך היית מציע לטפל?

— אני לא יכול לתת רצפטים במישור הטאקטי. אני יכול לדבר במישור העקרוני. ובמישור הזה יש לטפל בסינדרום החבר'ה. אני משוכנע, שקודם־כל צריך לעבור, ומהר, ללינה משפחתית. בקיבוצים, שעברם מתקיימת כבר שנים לינה משפחתית, כמו קיבוץ צרעה למשל. אני רואה נוער אחר. אם כי זה עשוי, כמובן, להיות מקרי. או שמשתנים אחרים השפיעו. אך העיקר בעיני לפרק את "המוסדות החינוכיים" ואת בתי הספר האקסקלוסיביים לבני

הקיבוץ בלבד. לפני עשרים שנה, כשאמרתי את זה, ראו בזה חדשנות. היום, רבים וטובים אומרים את זה אך בדייל עייף בלי שמישהו מתחיל לעשות משהו מעשי בעניין.

צריך לשלוח את הנוער שלנו העירה, לבתי ספר, שיהיו ברוח תנועת העבודה, ולשלוח איתם לשם את מיטב המחנכים, שיעבדו יחד עם המורים בעיר. צעד כזה, ראשית כל, יגוון את "מסגרת החבר'ה" של הבנים, ימהול אותם.

אני נוהג להשוות את בני הקיבוץ ל"צופים". היחידים, שאני יכול להשוות אותם לבני קיבוץ כאנאלוגים. הנוער האחר, כל היתר, מהולים עם ישראל השנייה, ישראל שהיתה פעם שנייה, עם טעוני טיפוח. אני מנחש, שבקרב הצופים האלה, מקינים בירושלים ובחיפה, אין כמעט יורדים. נכון, שהנוער הזה לא נשאר בקיבוץ, כי זהו נוער, שמבקש להתמודד. והקיבוץ מבקש ממנו לקבל. אך אלו נערים, שתמצא אצלם רובד אמוציונלי עמוק ביותר. והיו לי אתם שיחות לעומק, סרנאות נפלאות.

בסמינרים של י"ב, שאנחנו מקיימים ב"אפעל", יש בעיות נוראיות של דיבוב בני קיבוץ, של למצוא חן בעיניהם. צריך להביא להם את המרצה הכי־הכי... כל הזמן חיזוים וזיקוקים ואפקטים... בני קיבוץ, אי־אפשר לפתוח להם את הפה. כשהם עם עצמם, עד כדי כך, שיהיה צורך לפתוח מסלול למחנכים שנקראים "מנחים", בו אנחנו מלמדים אותם טכניקות של דיבוב. בין יתר השיטות מצאנו פטנט פשוט: ברגע שאתה מערב בחוג־דיון כזה בני עיירות פיתוח מיד האווירה נפתחת ויש להם מה להגיד, והם פתאום אפילו משחקים. כשהבנים שלנו עם עצמם, הם מסכמים סמינר כזה: "ביותר נידי מישחקים וזה שטוחי". הבנים שלנו לא בוכים. אך כשהם עם עצמם, הם גם לא משחקים, גם לא צוחקים. אני בעד קינים תנועתיים משותפים עם בני העיר. הרעיון של השומר הצעיר, שאף פעם לא בוצע כהלכה, ושל "גורדוניה", שתקופה מאוד קצרה כן בוצע — הוא נכון. לשלוח את ילדי חולדה לקן רחובות — זה נכון, כל האמצעים האלה, ויש נוספים. מטרתם לשבור את קבוצת הגיל, מה

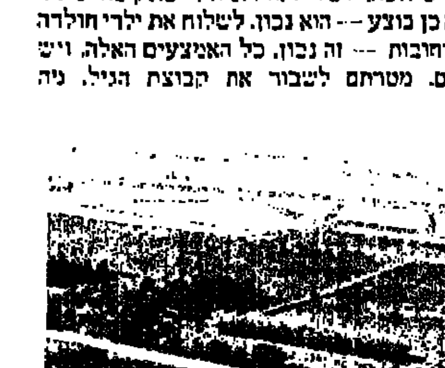

שקוראים PEER GROUP, או החבר'ה, במלים פשוטות.

ביטמן הזקן מיפעת אמר לי פעם, שבזכות "החבר'ה", הבנים שלנו מתנדבים ליחידות הנבחרות. אז נכון, שהם, לפני הגיוס, מקיפים אצלנו את הגדרות לקבל כושר. הם מתנדבים, ראשית כל, כדי למלא את חובתם, אבל גם כדי לרצות את החבר'ה. ואז החבר'ה, כאילו נותנים להם צ'ופר: מילאת את חובתך. עכשיו אתה רשאי להתפרפר בעולם ולהבריח זהב. "היה ביחידת עילית נבחרת", יעמוד לזכותך.

בלי אינפוזיות

— הרבה דובר על ירידה, לאו דווקא בקיבוץ, בהשלכה של המצב הבטחוני פוליטי. אולי זה הקשר גם כאן?

— אין לי תשובה בנושא הזה. התשובה המקובלת. שלוחמים נבחרים נמצאים בחו"ל, כי הם לא רואים אור בקצה המנהרה, שאין להם תוחלת חיים כאן. לא רואים אי פעם סיכוי לשלום — אני לא מכיר אף בן קיבוץ, וזה לא אומר שאין כאלה — שאכן ירד מהסיבות הללו. לא שמעתי דברים כאלו מבני קיבוץ.

— הסיבות שלך הן בעיקר במישור החברתי פסיכולוגי. אולי פשוט, חד וחלק, הזנחנו את החינוך הלאומי. את "החינוך לארץ ישראל" פשוטו כמשמעו? אנחנו מחנכים את הנוער להגיל כסף בכל "ערך מקודש". מבר־כוכבא ועד טרומפלדור — אולי זו התוצאה?

— אין "חינוך לאומי". חינוך לאומי זה חינוך

פנאטי... לחזור ל"טוב למות בעד"... עם הדגל וההימנון זה קל מאוד. אבל זה צריך להיות טוטאלי וצריך שיהיה גם מישהו לשנוא ולא רק להעריץ את "מלך ישראל". כנגד כל אריק שרון צריך יוסי שריד לשנוא. אהדת חינוך כזה לא עובר. יש כאלה, שמכניסים את זה. ואני קורא לזה "חינוך הענק".

חינוך פנאטי, אני מסכים. יקטין את ממדי הירידה. וחינוך פנאטי תמיד הצליח. הוא לא נכשל אף פעם בכל תולדות ההיסטוריה. אבל כך גם נראים פני האנושות.

דוירי, ד"ר דוירי, מיהודי החינוך הלאומי בימינו. אמר פעם, בהרצאה לפני מחנכים, שעד שנות העשרים תוחלת החיים של אדם היתה... 14 שנה, וכשהמציאו את הפולפה, כך הוא אמר, היא התארכה... וזה במבטא הדברים. והיום, ילד בית במשפחה — איפיון; והוא אמר את זה באירוניה לא דקה אפילו. צריך, הוא טען, לקבל, שתוחלת החיים של בנינו היא או 21 ואם היא תהיה יותר, זה מתנה מהטבע. אז הפסיקו, הוא קרא, לטפל במנהיגים. אסור לפרסם את התגליות החדשות על טרומפלדור ובן־גוריון. צריך לחזור "לפקידה תמיד אנהגו" ו"באשר נעלה שם פנינו" ולעמוד דום לנוכח, וכטווח רחוק, מהמנהיגים. אז יש לנו בעיה עם בנים. המחפשים לפטור אותם מבעיות החשיבה העצמית, שמישהו יעמיד אותם ברום לשירת ההימנונים ולקול תרועות התותחים. שזה תמיד חינוך מאוד אפקטיבי.

אז אני, כאלטרנטיבה לחינוך הזה, מעמיד את חזון האדם, שיהיה חזק גם בספקות שלו. אדם שלא יהיה זקוק כל הזמן לאינפוזיות מאבא, אמא, משפחה, מדריך, דוירי, החבר'ה. לכן, אגב, אני בית על פרס. מפני שהוא מנהיג. המבריח אותי לדמוג את עצמי. והיא נותן לי רק אווירה נוחה. לדעתי, אם לא ייעשה לחיזוק האדם בקיבוץ, קצב הירידה יגבר והוא גובר כל הזמן.

עמירם כהן ■

שיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר.
רק להוסיף מים ולערבב!
★ בידוד תרמי הומוגני ללא גשרי קור. שיטה חסכונית.
★ סוף לסדקים בקירות.
★ גימור יפה הוא חלק מהשיטה.
★ 15 שנים של הצלחה, באירופה ארה"ב ויפן.
★ יישום מהיר גם במבנים קיימים.
★ ייעוץ והדרכה חינם באתר הבניה.
תרמוקיר
תעשיות לבנייה מתקדמת. קיבוץ חורשים.
ד.נ. השרון התיכון 45865, טל: 03-9369824/5
טלקס: 33499, תכן - עבור תרמוקיר

הרמקול הנמכר ביותר באירופה
דגם 506 של WHARFEDALE
עכשיו במחיר מיוחד

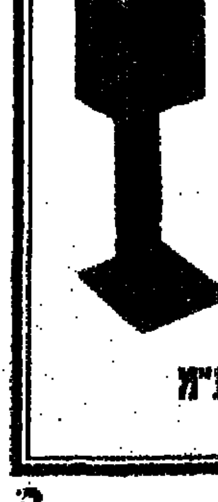

★ תצוגה מלאה של סדרות:
★ 3 — Series
★ 5 — Series
★ 7 — Series
★ Diamond
★ Mach Series
★ מיטב מערכות הסטריאו:
JVC ★ ROTEL ★ KENWOOD
PIONEER ★ AKAI ★ HITACHI
מכירה בהמחאות
אמנון סאונד אלקטרוניקס בע"מ
רח' בוגרשוב 42 ת"א ● טלפון 03-295620

שאלת האחריות

מכתב גלוי למזכירי התק"ם

„הזכות לסמכות נובעת מכוח החובה באחריות האישית והציבורית"

זה כשנתיים, וכתוצאה ממספר פרשיות כלכליות, מעסיקה אותנו שאלה עקרונית — סוגיית האחריות האישית של פעילי התנועה; נשמעו דעות באמצעי התקשורת התנועתיים ולא הוכרע העניין.

רוב המתנגדים לאחריות האישית הם הפעילים עצמם; רוב התובעים אחריות אישית הם חברי הקיבוצים, אשר אינם נמצאים בפעילות תנועתית באותה עת.

הגיע הזמן לברר לעצמנו בעיה ציבורית כה מכאיבה, להביאה לוויכוח פומבי פתוח ולהכרעה ציבורית במרכז תנועה:

אבן שושן מגדיר אחריות:

„1) ערבות, היות אחראי, 2) נכונות לשמור ולקיים בכל עת ובכל מצב עיקרון מוסרי או חברתי."

הגדרה נוספת היא הגדרת אחראי:

„1) שיש בו אחריות, הממלא באמונה ובשיקול דעת מה שקיבל על עצמו." לכאורה, ההגדרות מתאימות לחלוטין לדרישות שאנו דורשים ונדרשים מעצמנו ומאחרים.

מערכת החינוך הקיבוצית שוקדת להחדיר את תודעת האחריות בקרב תלמידיה, אחריות אישית ולפעמים תוך בחירה אישית של נושאי הלימודים, עבודה בענפי המשק בשילוב עם מערכת הלימודים ליצירת שותפות ואחריות בגיל צעיר בחיי המשק.

בהגיעם לצבא נתבעים בנינו לראש גדול, לא מספיקה המגמה של שירות ביחידות קרביות אלא הסברה, עידוד ודחיפה להגיע לקצונה, לקחת אחריות ולתרום יותר במערכת הבטחונית.

עם שיחרורם מצה"ל, אנו מצפים להשתלבותם בענפי המשק וביצירה החברתית תרבותית בקיבוציהם, עוקבים בדאגה אחר אחוזי העוזבים — הלוקחים את גורלם בידיהם ואומרים בפשטות: אנו נהיה אחראים רק על עצמנו לא נהיה שותפים באחריות הקיבוצית הכוללת, לא שותפים בערבות ההדדית הקיימת בקיבוץ. ולעומתם — הנשארים — אשר מעבר לשאיפותיהם האישיות קושרים את גורלם בהמשך העשייה והשותפות החברתית בקבוצה, מתוך אחריות כוללת יותר וערבות הדדית רחבה יותר.

התפקידים בקיבוץ נקבעים בבחירה, ע"י ציבור בוחרים, מתוך ראיית הקשר בין מחוייבות הנבחר לקהל־בוחריו למלא באמונה ובשיקול דעת את מה שקיבל על עצמו, הן במיגזר היצרני — כמנהל מפעל, מרכז ענף, גזבר ומרכז משק — והן במגזר החברתי כמזכיר, מרכז ועדה, או חבר פשוט באחת מוועדות הקיבוץ, וכך נמשכת הדרך — אחריות הפרט כלפי הכלל ומחוייבות הכלל כלפי הפרט.

יהושע מנוח, מוותיקי דגניה, טוען בספרו „הקבוצה ודמותה", כי כל בוגר מחוייב להיות לפי תור קבוע באחת הוועדות... „וזאת לדעת, היות חבר בוועדה — זה אומר להיות אחראי ולשאת בעול"; ומוסיף מנוח וכותב: „הרי זה מעניינה החיוני של הקבוצה — להעמיד כל חבר בתפקידו, לאפשר לו פיתוח סגולותיו ולנטוע בו את ההכרה שהוא־הוא הנושא באחריות בתוקף תפקידו כנבחר".

וראה זה פלא, עם התפתחות החבר ויציאתו לפעילות בתנועה כעבודה ציבורית צרופה למען הכלל, מוצא עצמו החבר ללא אחריות אישית. סמכויותיו מתרחבות לטיפול בקיבוצים אחרים, מעבר לקיבוץ בו הוא חבר, והאחריות לא נדרשת.

בהחלטות ועידת יפעת, ביוני 79', הוחלט בפרק יסודות הפעולה בשאלות חברה ואורחות חיים, כי אחד מיסודות הפעולה הוא „טיפוח אחריות החבר לקיבוצו ודאגה של הקיבוץ לחבר הבודד בתוכו".

יכולת הפעולה התנועתית מחייבת סמכויות. סמכות התנועה במישור הכלכלי־חברתי נובעת מעצם קיום מסגרת ארגונית לא מתוך כפייה אלא מתוך בחירה, רצון להיות שותף ולקבל כקיבוץ בודד מחוייבות לערבות הדדית, ערבות לקיבוצים אחרים, בהם אינך יכול — כקיבוץ שותף לאותה תנועה — להשפיע ישירות, אלא רק דרך החלטות ציבוריות וסמכות התנועה.

הקשר העדין והמסובך הזה מחייב אחריות ציבורית של התנועה כלפי קיבוציה, ואחריות אישית של הפעילים בתנועה לשמירת אותם עקרונות חברתיים ומוסריים בכל עת ובכל מצב; ללא אותה אחריות לא ניתן לקבל סמכויות לפעולה. אין פעילות ציבורית, שבה נותנים סמכויות ולא נתבעים לאחריות, ועל אחת כמה וכמה בתנועה קיבוצית, שבה האמון ההדדי הוא הבסיס לפעילות משותפת.

פעיל מרכזי מעל במת מרכז נצר־סירני טען, שאילו ידע, שעליו להיות אחראי על החלטות העבר, לא היה נכנס לתפקידו.

נשאלת השאלה — מי מנע ממנו את בדיקת החלטות העבר, טרם כניסתו לתפקיד? מי הכריח אותו להתגייס לתנועה? איך אפשר, שלא לקבל אחריות על החלטות העבר?

כל העברת תפקיד מקנה סמכויות ויכולת לפעול לשינוי החלטות העבר, להציע קבלת החלטות חדשות, מתוך האחריות שבקבלת התפקיד וביצועו. אין אפשרות לגייס פעילים בתנועה ללא דרישה חד־משמעית ומוכנות לאחריות אישית וציבורית במילוי תפקידים. בשעה שהתנועה דורשת מקיבוציה הפעלת הערבות ההדדית בדרך של מילווה פנימי והתגייסות קיבוצים חזקים למען חלשים, צצה מיד שאלת האחריות.

אין מנוס מקביעת מוסכמות ציבוריות ברורות, יש לבחון את המצב שנוצר על רקע העבר ולכנס את מרכז התנועה להכריע בתחום האחריות האישית והציבורית של התנועה ופעיליה. רק לאחר החלטות המרכז אפשר לצעוד יחד בדרך התנועה.

בן־ציון וינר, דגניה א'

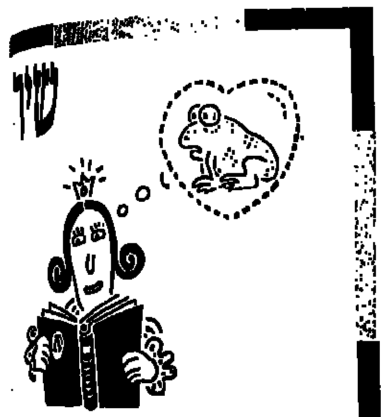

הַגִּנָּה

עַל עַמּוּד הַבַּיִת שָׁלָט:
יְלָדִים, אָנָּא, שִׁמְרוּ עַל הַגִּנָּה.
אֲנִי מְחַפֶּשֶׂת אֶת הַגִּנָּה
שֶׁהַיְלָדִים, אָנָּא,
נִתְבַּקְּשׁוּ לִשְׁמֹר עָלֶיהָ
וְאֵינֶנִּי מוֹצֵאת.
אוּלַי הָיְתָה כָּאן פַּעַם גִּנָּה.
אֲנִי חוֹשֶׁבֶת בְּעֶצֶב.
וְהַיְלָדִים אָנָּא,
הָרְסוּ אוֹתָהּ.
כַּפּוֹת יָדַי מְכַסּוֹת
טִפּוֹת זֵעָה דַּקּוֹת
שֶׁל חֲרָדָה;
יְלָדִים, אָנָּא,
אֲנִי מְמַלְמֶלֶת אֵין־הֲגָה,
שִׁמְרוּ עַל הַגִּנָּה.

KL SINGER

K.L. Swiss-Israel Ltd.

הצעה מיוחדת לחברי התק"ם והשומר הצעיר

חברת ק.ל. שוויץ ישראל בע"מ, יבואנית מוצרי זינגר בישראל, בתאום עם ארגוני הקניות של התק"ם והשומר הצעיר, מכריזה על מבצע פסח של מכונות תפירה ושואבי אבק של חברת זינגר מס' 1 בעולם.

הקניות באמצעות המחאות קניה או פקודות מסירה.

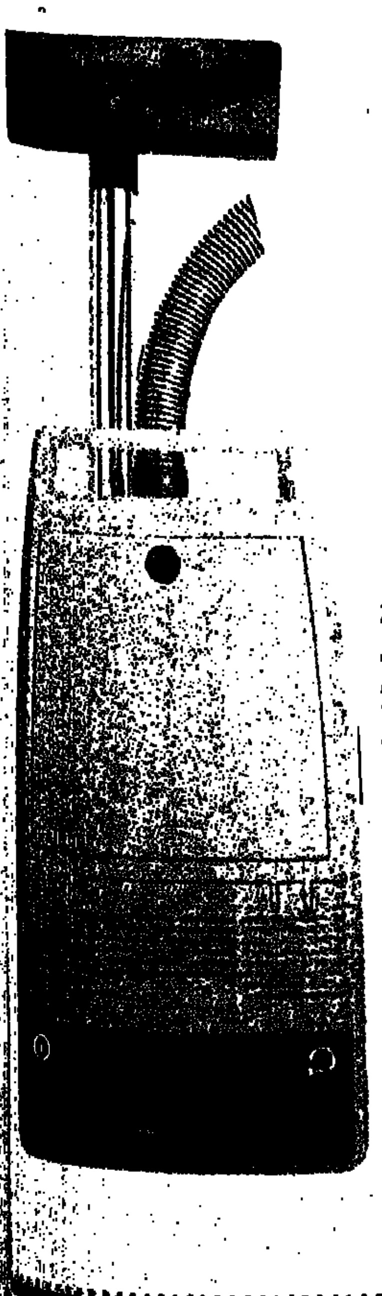

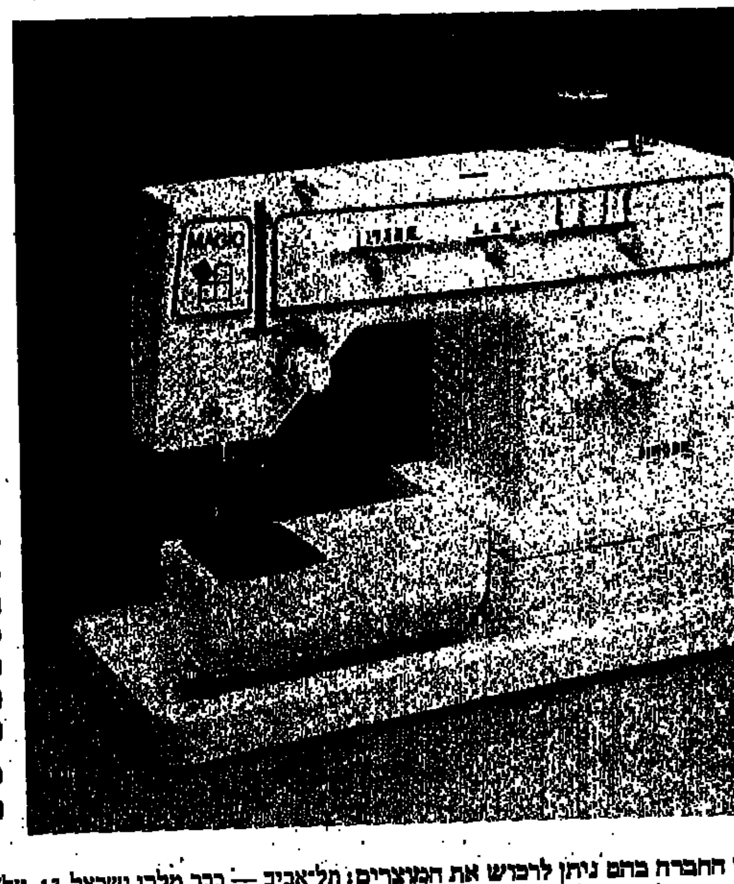

שואב אבק זינגר דגם 154
חדיש ביותר, רב־עצמה,
עינית בקרה לבדיקת כמות האבק,
כבל חוזר אוטומטי, הפעלה
רגלית, קל משקל, אביזרים בגוף
השואב. מחיר מבצע — 399 ש"ח.

מכונת תפירה דגם 8109
מהחדישות ביותר, מנוע פנימי אלקטרוני,
תפר ישר, זיג זג, לולאות אוטומטיות,
כפתורים, תפר גמור לבד סרוג, תפר
נסתר, תפר לגומי, רוכסנים, קרסים
ולחצניות, רקמה חופשית, אפליקציות
ומונוגרמים

מחיר מבצע: 499 ש"ח
המבצע עד 10.5.1986

להלן סניפי החברה בהם ניתן לרכוש את המוצרים: תל־אביב — ככר מלכי ישראל 17, טל' 03-239453; מרכז התפירה נחלת בנימין 61, טל. 03-624170; ירושלים — יפו 50, טל' 02-245583; חיפה — הרצל 32, טל' 04-663708; נתניה — שטמפפר 12, טל' 053-32495; עפולה — ירושלים 5, טל' 065-22227; קרית־שמונה, תל־חי 52/9; באר־שבע — העצמאות 49, טל' 057-77012.

תְּכֵלֶת

תְּכֵלֶת חִוֶּרֶת רְקוּמָה
עָלִים צָרִים שֶׁל זַיִת
עָלִים עֲגֻלִּים שֶׁל מִשְׁמֵשׁ
מַלְבִּישָׁה עַכְשָׁו אֶת הָעוֹלָם
בְּשָׁעָה לֹא מְסֻפֶּרֶת שֶׁל חֶסֶד.
מְלַטֶּפֶת בְּאֶצְבָּעוֹת שְׁקוּפוֹת
פָּנִים לֹא נִרְאִים
תְּנִי אֶת עַצְמֵךְ לַגֶּשֶׁם
וְאַחַר־כָּךְ
אַחַר־כָּךְ...
זוֹ רַק שְׁעַת־בֵּינַיִם
שֶׁל אֲגִירַת כֹּחוֹת
רַק כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָךְ קַר.
מָה אָמַרְתְּ?
שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָךְ קַר
חַלּוֹן מָלֵא רִקְמַת עָלִים
כְּבָר לֹא קַר לִי.

יהודית כפרי

שיר ללא נושא

אתמול כשחזרנו מעשוב הכתנה
קטפתי עליש כחל ומסרק שולמית
ששבלולים ישנים עליו.

אני מביט בהם עכשו, בחוץ מעבר לתריס
חגיגת אביב. שמחה שכורה ללא גבול של החיים
על עצמם: דרורים, תורים, שחרורים,
דוכיפת... קולות ילדים מהמגרש, פרות,
רעש הטרקטורים הדוהרים על דרך הכרכר
המובילה לשדות...

אני חושב על השירים הקטנים האלה שאני כותב
ועל ההקרשה „להורי שהולידו אותי בקיום הזה"
וכמו מוהל מן השרשים
כמו מים העולים בצנורות לגדל
וגוללים בגדותיו
אני מרגיש את השיר הזה
עולה...
גואה בחזה...
פורח ועף
כפרפר...

א. עלי

בריחה

אתה שט לבדך. איש לא ינבה־נא בזה.
ברם אלפי דניגים נלוים סירתך בכרת דרך (נותנים לעבר)
אבל ברצונך להיות משחרר לגמרי
לא ימינה תביט ולא שמאלה ולא לאחור.

רק הלאה! קדימה! תרצה את מה שעבר
לשכח. הצדה! האבן תאמין
בשביל המוביל מיצרין אל הדרור.

מביטים אחריך בעד זכוכית ותיל ושבכה שלסורגים
אסירים זמן נכר.

הנך מאמין בכוון. — הרוח הביאה תועלת
וכן הזרמים, תוסיף להתר ולנסע.
נוסע, נוסע. וגעגועיו של הילד
נודעים לעצמם אט אט. מזהירים. ישישים — טרם־גווע
אז מה? — אולם סביב מפרשיתך
שוטפים הגלים כבמשחק. בעקבותיך אור ורקיע.
תחנות־מטרות זרות עברת. רק תכליתך
היפה האחת — לא הופיעה.
מליח בים־הצפוני תכי שבנן עירוני?
— מי בן־חורין להלוטין?

יואכים רינגלניץ
תרגם: עדי נהמני

פסידונים של הנס בטייטר (1883—1934), איש כבאינה, נוה בוהמייני, שחיין, בוהמייני, משורר וצייר. הוחרם בעת עליית הנאצים. נית מיטהפת.

מבצע פסח

ברהיטי אליהו גלילי

פתוח גם ביום ג' עד 9 בערב

פתוח במוצ"ש

לתשומת לב חברי הקיבוצים

- 40 מערכות סלונים * מזנונים
- חדרי שינה * פינות אוכל
- חדרי ילדים * מזרונים
- ארונות קיר * קטיפות תוצרת חוץ מרהיבות

בהנחות גדולות!!!

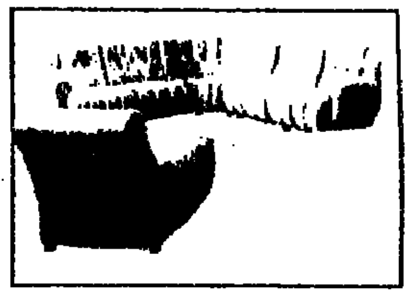

50% הנחה לסלון "רנב" שבתמונה
רק 795 ש"ח

כורסת טלויזיה "עדן" - הדום
מחיר מבצע 285 ש"ח במזומן

אפשרות ל-4 תשלומים שקליים

אנו מבצעים
ריהוט מסיבי
עץ מלא
בכל ענפי הרהיטים

גלילי אליהו

מודיע שכדאי
לחברי הקיבוצים
להכנס
לאולמי התצוגה
לראות, להנות ולקנות
עצוב בין לאומי
במחיר עממי

רהיטי אליהו גלילי
גבעתיים: רחוב סירקין 13, ככר נח, טלפון: 735125
738016
אוטובוסים 07,63,61,00,57,52,45
פתוח כל יום רצוף בין השעות 9 עד 21
(כולל יום ג') ביום ו' מ-9 עד 13.

ארנון לפיד

לא מכרו את נשמתם

כיוון שנקעה נפשו של מיכאל בן-דרור (חוליות), רכז חברתי בביה"ס המשותף „עמק החולה", מן הסמינרים התנועתיים (תק"ם) לבני י"א וי"ב, שאינם אלא „מסגרות לדיבורים על מי אני ומה אני, ולבילויים בדיזינגוף", וכיוון שניבא לו ליבו, שגם השנה יהיו הסמינרים „טובים ויפים וצודקים וחכמים ומובנים, מהמלה מובָנה, מלת מפתח, אבל בלתי מעמיקים ולא מרגיזים לתלמידים", עשה מעשה, ויזם ותיכנן והוציא אל הפועל שני סמינרים בלעדיים לבית-ספרו, אחד לי"א ואחד לי"ב, הרחק מהמודל התנועתי, הרחק ממרכז הארץ: בעין-הסערה, בישיבת המפד"ל שבכפר דרום שברצועת עזה, נוכח דיר-אל-באלאח.

קודם שיצאו שמה תלמידיו, ביקש בן-דרור לצרף אליהם גם את אלה של ביה"ס „הר וגיא" (תק"ם) ואלה של מוסד „רמות-חפר" (הקבה"א), ולא הצליח. הראשון, גילה בן-דרור, קשור בנישואים קאתוליים עם קריית שמונה, והתנה הצטרפותו באיסור השמעת המלה קיבוץ בסמינרים. „תנאי בלתי עביר" אמר בן-דרור. גם השני גילה עניין בהזמנה, ואפילו נקט בצעדי הכנה. „אלא שסטאלין אמר נייט, והעניין בוטל. התואנה: רתיים, קו ירוק וכל הג'ז הזה. אפילו להסביר לתלמידים את הסיבה לאיסור שהגיע מגבוה, הם לא היו מוכנים".

— אפשר שראו בסמינרים האלה, במקום ההוא, בתקופה הזאת, הצהרת הסכמה עם גוש אמונים.

— מיד נגיע לזה. תרשה לי הרצאה גיאופוליטית קצרה: נתחיל בכך, שאני איש טיולים, ורצועת עזה היא איזור משגע מבחינת נופי האדם שלו. תחליף שם לאנשים את הכפיות בכובעי טמבל, ויקומו לעיניך לתחייה הציורים של גוטמן. הבעיה, שקשה להגיש את האיזור הזה למטייל. שם אין מפלי מים ופסגות גאיוניות, אלא תופעות ואתרים, שלא תבחין בהם בעין בלתי מזויינת. אני יודע להגיש למטייל את יהודה, הגולן והגליל, אבל עזה — זה מסובך. חשבתי על שתי דרכים אפשריות. אחת, טיול אופניים, את זה כבר עשיתי. שתיים, סמינר. בחוליות, או בגבעת-חיים, אפשר לשבת ולשוחח על בעיית הפליטים תוך כדי ארוחת ארבע, ולשכוח מהעניין. ברצועת עזה — לא. שם אתה רואה דברים, שלא רואים מכאן.

עזה היא הונג-קונג של המזה"ת. שם על שטח, שהוא כמו 1/3 משטח הגולן, מצטופפים, אחד על השני, 680 אלף נפש. כשגוש אמונים מחליט להתיישב להם דווקא שם, בתוך הנשמה, זה חמור ומסעיר הרבה יותר מההתיישבות ביו"ש. וכיוון שעניין ההתיישבות ברצועה אינו פשטני וברור כמו ביו"ש, עלינו גם להתאמץ הרבה יותר, כדי להסביר את נזקו. גוש קטיף מזיק לעם ישראל פי 20 מכל ישוב ביו"ש.

— ועל הנזק הזה דיברתם באין מפריע בצל קורת הישיבה של המפד"ל?

— באין מפריע. בסמינר י"ב טיפלנו בארבעה נושאים בוערים: לקראת הצבא, הפלסטינאים (פליטים, אפשרויות לשיקום), הזהות היהודית שלנו וההתיישבות בגוש קטיף. ההתיישבות הזאת, אגב, היא כאילו היה בא קיבוץ, או מושב

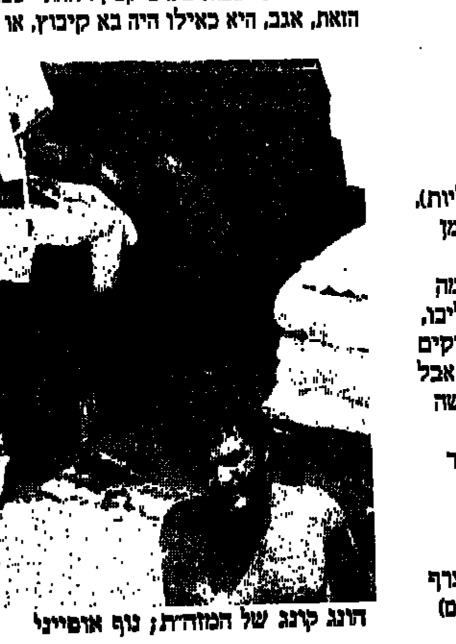
הונג קונג של המזה"ת; נוף אופייני

או בסיס צבאי, ותובע להתיישב דווקא בשיכון ל', הרזרבה הקרקעית היחידה של ת"א. את זה אני אומר לך בדיוק, כפי שאמרתי גם שם. אנשי המדרשה היו פאנטאסטים וקיבלו אותנו יוצא מן הכלל. נראה אותנו מקבלים אותם ככה בקיבוצים.

— הם ראו שבר בעולם?

— הם לא ניצלו לרגע את האירוח כמכשיר להטפה, והם שמעו שם דברים קשים מאוד מהמרצים שלנו. אם חסר משהו בתוכנית, זה דווקא ייצוג יותר רציני של ההשקפות שלהם. הצד שלנו היה מכוסה טיפ-טופ, והרבה בזכות המדריכים שהבאנו איתנו, חבר'ה רציניים אחד אחד, שהתכוננו ולמדו היטב את החומר. לירם גם למדריכות המקומיות, החינניות, לא היה צ'אנס. הרגשנו את עצמנו מאוד חזקים. האתיאיזם חגג שם, מאום לא קרה לתדמיתם החילונית של תלמידינו. אדרבא, היא הזדקפה אחרי שהם שמעו את שניאור קופילביץ אומר להם, חד וחלק, שאנחנו היהודים האמיתיים. בקיצור, אם לזה אתה חותר, לא מכרנו את נשמתנו ואיש מתלמידינו לא חזר בתשובה.

— החזרתם מישהו מהם בשאלה?

— לא אפרט. אני רוצה בהזדמנות נדירה זו להוסיף הערה: נדמה לי, שסמינר כזה הוא האלטרנטיבה הנכונה לסמינרים התנועתיים המקובלים. אגב, הוא גם עלה פחות מחצי מחיר מהסמינרים האלה.

כאבי הראש של צבי חזן

עד סוף מרץ 86', נשא צבי חזן (ברור-חיל), בתואר יו"ר המועצה האזורית הנגב, בלבד. מאותו תאריך הוא נושא תואר נוסף: יו"ר הנהלת נבחרי הנגב. חזן לא צריך היה להיאבק על המשרה: כמי שממנו יצאה היוזמה לכונן קבינט ופרלמנט נגבי, היה הוא מועמד טבעי ויחיד. ב-30.3 נפגשו בשער-הנגב מאה נכבדים, מהאיזור המשתרע בין קריית-גת לאילת, בהם ראשי מועצות אזוריות ומקומיות, מזכירי מועצות פועלים ואישי-ציבור, והחליטו בחגיגיות על הקמת הקבינט, ועל מינוי א. נאווי, ראש עיריית באר-שבע, כנשיאו, ועל חזן כיו"ר הנהלתו.

— על איזה צורך בא הקבינט לענות?

— אני צריך לספר לך, מה קורה באיזור התופס 60 אחוז משטח מדינת ישראל? אני צריך לספר לך על עזיבת צעירים מעיירות-הפיתוח, על מחסור באמצעי ייצור במושבים ובקיבוצים, על עצירת תקציבים ממשלתיים, על המצב החמור באופקים, בשדרות, בירוחם? היו לי לבטים רבים — מה הם הצעדים, שצריכים לעשות, כדי לצאת מן התסכול והאכזבה שלנו. עד היום זכינו רק לביקורי שרים ולהכרזות. כלום לא נעשה בשטח, לא היתה לנו כתובת לפנות אליה, לא היתה מדיניות ברורה, ובנוסף לזה, קיימים מתחים וניגודי אינטרסים בין מושבים לקיבוצים ובין אלה לעיירות-הפיתוח. בקבינט יישבו בעלי-תיקים, מומחים בתחומי התעשייה, החקלאות, החינוך, הבריאות, הרווחה, התיירות, התחבורה ועוד, וכל אחד מהם יטפל בתחומו.

— מי ימנה את חברי הקבינט?

— הם ייבחרו על-ידי הגוף-העליון, שיהיה פרלמנט של 50 חברים, בהם 25 ראשי רשויות, כשכל אחד מהם ימליץ ויביא אדם נוסף מאזורו. אלה יהיו מעין ח"כים מחוזיים, ויהוו אסיפה מכוננת לשנה-שנתיים ואז, אני מקווה שנצליח, נערוך בחירות, ותושבי הנגב יבחרו את נציגיהם לפרלמנט. בחרנו כבר ועדה מבינה שתנסח חוקה, תבחר דרכים לפעולה ותציע את 11 מחזיקי התיקים. הקבינט ינוהל ברוטאציה, יתכנס לעיתים קרובות ויפעל כשדולה. הפטנט כולו אינו מקורי. יש דוגמאות כאלה בעולם.

— אין לנגב שדולה בכנסת?

— היו כל מיני גופים שלא פעלו ורצונות שלא מומשו אך הנגב לא הופיע מעולם במלוכד. כל איזור ועיר משכו לכיוון שלהם. אנחנו נפעל במשותף למען אינטרסים כלליים: הקמת 50 מפעלים חדשים, בתי-אבות, גשרים, סלילת כבישים, התקנת תאורה בצמתים, רכישת אמבולנסים לטיפול נמרץ, מיטות לבתי-חולים, פיתוח התיירות ואיכות הסביבה. דברים שטובים לכולם. לא ניכנס לנושאים פנימיים ברשויות עצמן. השאלה היא, כמובן, איך מבצעים את כל השאיפות האלה.

— איך מבצעים את כל השאיפות האלה?

— נפנה לקהילות יהודיות בחו"ל שיאמצו את הנגב. נגיש בכל תחום תוכנית-אב מפורטת. נעבוד עם יועצים כלליים ועם משרד יחסי-ציבור. אנחנו נקבע מה הם הצרכים שלנו, הממשלה תבוא לכאן לקיים ישיבה על נושא הנגב.

— יש לכם גם טענות אל עצמכם, או רק לממשלה?

— נכון, היינו רדומים, אבל עזרו לנו להיות כאלה. קודם היה קמפ-דיוויד, וחשבנו, שהנגב יזכה לפריחה, וכלום לא קרה. אחר-כך פרצה מלחמת לבנון, אז המשאבים הופנו לגליל. עכשיו יש ממשלת ליכוד לאומי. אז מתי בכל זאת יגיע תורנו? מאז מלחמת יום-הכיפורים ירד הנגב מסדר היום הלאומי, והעוגה הלאומית מתחלקת בצורה מעוותת. מה שדרוש

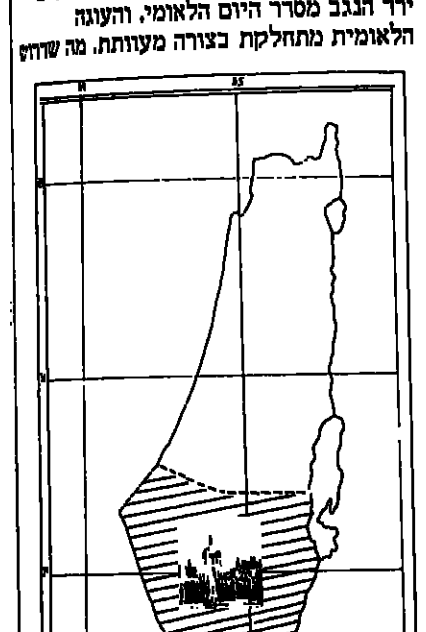
קאבינט בנגב. יש כבר כאלה בעולם

לנו הוא מאות מיליוני דולרים לפיתוח, ולא איזו הכרזה הסתדרותית על סיוע לכמה מפעלים. זה צחוק, זה לא רציני. לפעמים נדמה לי, שבכנסת נהנים מהבעיות שלנו. שום דבר לא נעשה. אימפוטנטיות ממדרגה ראשונה.

— הכנסת המחוזית הזאת תשלם משכורות לחבריה?

— אני מקווה שלא. הישיבות יתקיימו בבניין המועצה האזורית הנגב, והחברים לא יקבלו משכורות, אלא אם נחשוב, שכדאי לשכור שירותים של איזה מומחה מיוחד. הכל יהיה יעיל ונקי מביורוקרטיה.

— ליו"ר ההנהלה מובטחות טובות-הנאה כלשהן?

— טובות-הנאה? רק כאבי ראש יש לי מכל העניין.

מיקה המאושרת

ישבנו, זה היה בליל-שבת, לפני שבועיים וחצי, כמדומה, וככן, ישבנו וצפינו בתוכניתה של שרהל'ה שרון בטלוויזיה, ואמרנו את מה שאומרים כולם בנסיבות דומות. הגבעטרון נראה על המסך, כשהתפרץ רפי אל החדר, ידיו ובגדיו מגואלים בשמן סיכה (אני משתגעת, סינגה אשתו) ונראה כמי שחושק קללה בין שיניו. רגע העביר מבטו אל היושבים המזומנים להנאתם, אחר מיקדו במסך, ותוך כך התקרב אליו בצעד מאיים. מה כל-כך טוב לך, שאג לפתע, והקיש באצבעו על הזכוכית. על זמרת אלט קטנה, בשורה התחתונה מימין. מה היא תמיד מאושרת, צוחקת, מתנועעת, קופצת כאילו מעולם לא היה מצבנו טוב יותר. אה, הוא מתכוון למיקה, אמרה אחת הנוכחות. מיקה היא משהו. טמפרמנט לא נורמאלי (קוראים לה מיקה? אני תמיד חשבתי ניקה, אמרה מישהי. ניקה, מה פתאום ניקה, אמרה הראשונה) צריך לברר, איך כל-כך טוב לה תמיד, התמתן, אבל שב ואמר רפי.

— מיקה, זמרת אלט בגבעטרון, ספרית, באמת, איך כל-כך טוב לך תמיד?

— זה לא תמיד. לא צריך להגזים. זה על הבמה. כזאת אני כשאני שרה. חיה את השיר, מרגישה שמחה, זהו.

— ובכל הופעה מחדש?

— כן, בכל פעם מחדש. גם כשרע לי. כשאני שרה, אני שרה.

— לפעמים נראה, כאילו את מנסה לעורר גם את חבריך.

— זה נכון. אני תמיד אומרת, חבר'ה תחייכו, תרגישו שמחים. אבל אני לא יודעת, אם זה עוזר.

— לא כל-כך.

— טוב, אני לא יכולה לראות. אני בכלל לא רואה כלום, גם לא את הקהל. אני קצרת-רואי, אבל אני יודעת, שהוא ישנו.

— הילדים לא התלוננו מעולם, שאת עושה להם בושות?

— לא. שרו איתי בגבעטרון שני בנים ובת, ומעולם הם לא העירו לי. הם רגילים לזה אצלי.

— ורק על הבמה?

— גם במספרה, אבל בעיקר על הבמה. לפעמים יש לי כאב ראש איום. אני עולה על הבמה וזה נעלם. אני יורדת מהבמה, זה חוזר. באופן כללי אני אדם, שמרגיש טוב. אדם שלם. שנים נהגתי לומר לילדים שלי, מה אתם מתייחסים אל עצמכם ברצינות כזאת. אני תמיד מתנהגת איך שבא לי.

— בגבע?

— כן, בגבע.

„מה כל-כך טוב לה תמיד" — מיקה.

חוויה של הליכה על חוף הים

נאות-מרדכי לא נולד עם נעל ביד. מפעל „נאות", נולד ב-38', כסנדלריה שבה תיקנו הייקים של הקיבוץ את נעלי עמיתיהם מנהריה. היות שנשאה הסנדלריה רווחים יפים, אפשר היה, לימים, לקנות ולהוסיף לה מכונה, ועוד אחת, ועוד אחת. וכשעלה הקיבוץ ב-46' אל התיישבות הקבע בעמק החולה, היה עמו מפעל: ראשון מפעלי הנעליים בתנועה הקיבוצית (יש, אגב, שבעה כאלה, וכולם, מעניין, בתק"ם).

מאז עמדנו על רגלינו, ועדיין לא על דעתנו, מי כמונו זוכרים, היו עלינו, וסירבו להתבלות. הנעליים והסנדלים של „נאות"; ראשונים למחיר סביר, לאיכות ולעמידות, ואחרונים לנוי ולאלגנטיות. ואמנם, כל עוד הלמו המאפיינים האלה את דרישות הקונים, ראה מפעל „נאות" ימים טובים ושם טוב. אבל, כשחלו תמורות בהעדפות הקונים, כשניצחה שיטת ההזרקה (ב-P.V.C) את השיטות המסורתיות בייצור נעליים, ובעיקר, כשנפתח השוק בפני יבוא דברי הנעלה זולים ואופנתיים מהמזרח הרחוק, נותר „נאות" עם נעל „מעור, איכותית, קלאסית, אמינה", שקנו יוצאי אירופה, שחיפשו „נעל מעור, איכותית, קלאסית, אמינה, שאפשר לחיות איתה כמה שנים" (מדברי היצרן). נעל, שהביקוש לה יורד והולך.

מי יודע, אם לא היתה, חלילה, נעלמת הפירמה „נאות" מחיינו, כמו שנעלמו מהם פירמות איכותיות, קלאסיות, אמינות אחרות, אילולא חזר בזמן הנכון רפה ארזי משליחות ממושכת באמריקה הלאטינית, ואילולא התחולל איזה משבר במפעל ומנהל-מייסדו עזבו, ואילולא קיבל על עצמו ארזי את הנהלת המפעל, והחליט לבדוק את מצבו וסיכוייו באופן יסודי. „ללא סנטימנטים".

„עמדנו בפני בעיה קיבוצית חברתית. ב„נאות' עבדו אז חברים, שהמפעל היה טעם חייהם ונתן להם תחושת סיפוק. אלא שהמפעל הזה היה עתיר עבודה, קונוונציונאלי וחלש מכדי לחדור אל השוק התחרותי והמוצף. חשבנו, מה עושים? איפה מתחילים?" התחילו בסקר, ושמחו לגלות בעזרתו, שבין בעלי החנויות ישנם עדיין שזוכרים חסד נעורים ל„נאות" (כן, נכון, משום שהנעל שלו היא נעל טובה, מעור, איכותית, קלאסית, אמינה וכו'). שנית, הסיקו, שיש בכל זאת מקום בשוק הרווי, לסנדלים, בעיקר לגברים, בתנאי שיהיו מאיכות טובה, בעיצוב חצי אופנתי, והנחשב מכל — שיהיו בהם אלמנטים אורתופדיים.

הסיקו ויישמו את המסקנות עד כדי כך שבקיץ הקרוב נראה בשווקים את המוצר החדש של „נאות": „סנדלי טבע", גירסה חדישה של סנדל „נאות" הקלאסי. גירסה חדישה, בזכות השיפורים המפליגים שהוכנסו בסנדל: „רפידה תומכת עשויה שעם, תואמת את המדרך של כף הרגל, ויוצרת חוויה של הליכה בחוף הים" (ככתוב בפרוספקט). „טבע אנאטומי" כתוב על התגית הרבוקה לסנדל. ועם הסנדל הזה, היקר כמעט מכל הסנדלים בשוק, שצורתו מגושמת וסטנדרטית, מבקש „נאות" לחדור אל שוק המוצף מדי שנה במאות אלפי זוגות סנדלים אופנתיים יותר וזולים יותר.

— נחנתם באומין.

— כי אנחנו מאמינים במוצר שלנו. העמדנו דוכנים והצענו להולכים ושבים למדוד את הסנדל החדש שלנו. כולם אמרו, שהוא מכוער, אבל כשניסו אותו, לא רצו להוריד אותו מהרגל. 90% מהם שאלו, איפה אפשר לקנות סנדלים כאלה. נתנו להם את הכתובת, והיום אנחנו מוצפים בהזמנות.

— מה עושה את הסנדל לכזה, שלא רוצים להסיר אותו מהרגל?

— הרפידה בסנדל היא הנגטיב של הטבעת כף הרגל בחול. היא בנויה תוך התייחסות לנקודות עצביות מסויימות בכף הרגל, שנודעת להן השפעה על חוט השידרה ומערכת העצבים המרכזית. יש שקע לעקב, בליטות בצדדים וקימור במרכז. הקשת היא במקום הטבעי, בחרטום יש גומות לאצבעות. כל אלה מעניקים תנוחה בריאותית לגוף ומעוררים מרכזים רדומים בכף הרגל, והתחושה היא של הנאה ויציבות. לישראלים העניין הזה חשוב במיוחד, משום שהם רגילים ללכת יחפים, כפות רגליהם רחבות והם סובלים מפלאטפוס ובעיות גב בשיעור גבוה ביותר. גם כשהם נועלים סנדלים תנכיים רגילים, עם סוליות שטוחות וקשות, ורצועות רופפות, הם גורמים לעצמם נזק רב.

— אתם מכריזים מלחמה על „בירקנשטוק" הגרמני?

— אנחנו טובים כמוהם. אשר לעיצוב — הדוגמאות שלהם לא הולמות את הטעם הישראלי. הרבה עור, עיצוב אירופי כבד. הסגנון שלנו התנכי, לעומת זאת, מקובל ואהוב בארץ. הסנדלים שלנו גם יהיו זולים יותר מאלה של בירקנשטוק, בשליש בערך. אנחנו מניחים, שמי שמעוניין בסנדל תנכי טוב, יהיה מוכן להוסיף 10 שקלים ולקנות את סנדל הטבע שלנו, ולא להסתפק בנימרוד או קנון, הזולים יותר.

— אתם נערכים גם ליצוא?

— יש אלינו פניות מארה"ב, שם המודעות לבריאות גבוהה. הסכם הסחר החופשי יאפשר לנו לעמוד בתחרות, ויעניק לנו עדיפות על פני יצרניות אירופיות. כארה"ב. צריך לזכור, שהמפעל הוא בראשית התחלתו. במחקר ובפיתוח התחלנו לפני 3 שנים, אבל רק לפני שנה התחלנו בייצור כמה אלפי זוגות, ורק השנה התחלנו בייצור מאסיבי. יומרות גדולות יותר יחייבו הכנסת ציוד ומיכון מודרניים ומשוכללים. מצחיק, אבל דווקא בזכות התשתית הישנה שלנו אנחנו קלים יותר להיערכות ושינויים מאשר „גלי", או חברות אחרות, שתקועות עם מכונות הזרקה יקרות, וצריכות להילחם בשיניים עם יצרנים זולים בשטחים.

— אחרי הסנדלים יבואו גם נעליים אנאטומיות?

— אנחנו עוסקים כיום בחיפוש אחר דגם מתאים לנעל, עם המבנה והאיכות של הסנדל, ומקווים כבר בחורף הקרוב לירות את יריית הניסיון.

— ולסיום, איך נפטרים מסנדל של „נאות", שמסרב להתבלות?

— „בירקנשטוק" מגישה שירות ללקוחותיה, ומאפשרת להם להחליף סוליות פגומות בחדשות, חינם. אנחנו חושבים על משהו כזה, אבל זה רק לגבי הסנדלים החדשים. כמובן. בקשר לישנים, פשוט תזרוק אותן על מישהו. אין לך מספיק אנשים, שהיית רוצה לעשות להם את זה?

— לצורך זה אני מעדיף את נעלי עינת.

ניידות עובדים

כיוון שקיימות אי-התאמה וסתירה בין צורכי התעשייה הקיבוצית (גמישות וזמינות של כוח-אדם מקצועי) לבין מאפייני מצבת כוח האדם בקיבוצים (קצב התפתחות איטי, מעורבות של שיקולים אישיים) וכיוון שלעיתים קרובות נאלץ מפעל קיבוצי, או ענף אחר, לשכור שירותיהם של בעלי מקצוע מחוץ, בהיעדר כאלה בין חברי הקיבוץ, והיות שקורה שחברים, אשר התפנו מעבודתם או שסיימו לימודיהם, מוצאים עצמם ללא תעסוקה או תפקיד שהולם את כישוריהם ומאווייהם בקיבוץ, ונאלצים, על כן, לחפש עבודה מחוצה לו, או, חמור מכך, לקום ולעזוב. כיוון שכך — ליוסי ספואה (רמות-מנשה), איש חינוך, יש עצה:

„אני מציע להקים לשכת עבודה בין-קיבוצית ובין-תנועתית. מעין מדור, שיתאם בין הצרכים ובין ההיצע בקיבוצים, בכל מה שקשור לכוח האדם המקצועי. אני מתכוון לאפשרות שאנשים מקיבוץ אחד, שאין להם בו תעסוקה ההולמת את כישוריהם, יעברו, לכמה שנים, נאמר, לקיבוץ אחר, שם מחפשים בנרות אנשים עם כישורים כאלה. משהו כמו עבודת-חוץ. מובן, שכל הזכויות יישמרו לחברים האלה בקיבוציהם. היתרונות לקיבוץ המקבל, ברורים. אבל, לדעתי, גם הקיבוץ התורם ייצא נשכר — הוא יקבל בחזרה אדם עם אופקים רחבים יותר בתחום המקצועי, עם הכרה קיבוצית מחוזקת ועם סיפוק ושקט נפשי".

— כל זה, במקרה, שאכן יבחר לשוב לקיבוצו.

— אני ער לאפשרות, שהחבר יבחר להישאר בקיבוץ האחר. אבל בטווח ארוך, כשתהיה ניידות בין קיבוצים, המצב יתאזן, מה גם שהאלטרנטיבה עלולה להיות, במקרים רבים, עזיבת הקיבוץ. לדעתי, הבעיה תלך ותחריף, ככל שהתיעוש ייעשה מתוחכם יותר ותגדל הדרישה למומחים בעלי השכלה ומיומנות גבוהה. אין כל סיכוי להרמוניה בין הצרכים המקצועיים לבין ההיצע בכוח-אדם בקיבוץ הבודד, אפילו המתוכנן ביותר.

— הבעיה נוגעת לך אישית?

— לא אני מחנך, ובתחום החינוך הבעיה לא קיימת. כל הבא — ברוך הבא. אבל אני רואה מה קורה מסביב: בנים עוזבים מחוסר תעסוקה. בקיבוץ שלי אנחנו נכנסים להקים מפעל, וכבר היום יודעים, שכמה שנים טובות בעתיד נצטרך להעסיק בו שכירים. כי אין לנו אנשים מתאימים. במקביל שלחנו אנשים ללמוד מקצועות הנדסיים, מבלי לדעת, אם ואיך נוכל לנצל את כישוריהם, כשיסיימו.

— העלית את ההצעה בפני מוסדות התנועה?

— לא. רק בפני מכרים. רובם הגיבו בחיוב, תוך הסתייגות מחשש שקיבוצים יפסידו

חברים. לקיבוצים יש קושי נפשי להיפרד מחבר מוכשר. הרעיון יושב אצלי בראש כבר שנתיים. אני מקווה, שאתם תצליחו להזיז אותו קדימה.

— יהודה שי (גדיש-מואל) רכז מדור התעשייה בקבה"א, מה דעתך על ההצעה?

— היא נראית לי יפה בהחלט. הבעיה שהוצגה קיימת. ובאמת לא נתתי עד היום מחשבה על דרכים לפתרון — יתכן שבעזרת ההצעה הזאת אפשר יהיה להפגיש קיבוצים שמחפשים בעלי מקצוע ברמה גבוהה עם חברים בקיבוצים אחרים שמחפשים תעסוקה כזאת. שווה להביא את ההצעה אפילו לאיגוד התעשייה.

— תעזור לנו לדחוף את ההצעה?

— אני קונה. אעלה את הרעיון לדיון כבר באחת הישיבות הקרובות שלנו.

אתיקה בפוליטיקה

וכי לא יצאה בתחילת מרץ, מפורום „חברינו" בתק"ם, קריאה רמה לפירוק הממשלה? וכי לא דיווח או השר צור, כי הקריאה התקבלה על דעת כל חברינו, וכמוה גם ההחלטה על יציאה למסע של שתדלנות ושיכנוע ברוח הקריאה? וכי לא אמר אז צור: „אין ספק, נצטרך לגייס לצידנו גורמים נוספים, ונעשה זאת. לא די להיות צודק, צריך גם להתאמץ ולשכנע אחרים בצידקתנו. יש כיום יותר ויותר אנשים, בסיעה בכנסת, בהסתדרות, במוסדות, שרואים בעניין הרוטאציה שאלת מפתח." בתחילת אפריל, מכל מקום, בוועידת „העבודה", לא נמצאו בין אלפי הצירים, אפילו מניין, אפילו לא חברינו, שירימו ידיהם לתמיכה בח"כ בר-זוהר, ובהצעתו. הצעה נרדפת לקריאת התק"ם ממרץ.

— אהרון ידלין (חצרים), מזכיר התק"ם. מדוע חזרו בהם חברינו מקריאתם והחלטתם?

— לתק"ם, כתנועה, לא היתה עמדה רשמית בעניין פירוק הממשלה, אלא היתה כוונה להעמיד את קריאת חברינו לבירור במוסדות המוסמכים. לאחר דיון במזכירות, בכנס צירי תק"ם לפני הוועידה, החלטנו לא להחליט בעניין, ולאפשר לצירים להצביע כראות עיניהם.

— מה קרה לקריאת „חברינו"?

— היו היסוסים. מצד אחד, אין זה סוד, שלא אהבנו את המדיניות המוניטרית של שר האוצר. מצד שני, איננו יכולים להתעלם מן האתיקה שבפוליטיקה, ברוח עקרונותיו של אלון. והיינו, שהסכמים יש לכבד. כשהתרחש משבר מודעי, והוא הוזז מתפקידו, באנו על סיפוקנו.

— ואומץ של חברינו עזבם בוועידה?

ככלל, איני חושב, שמישהו רשאי לומר לפרס ללכת לנשיא. גם לבן-גוריון ולמשה שרת, שעמדו, כידוע, בהכרעות קשות, מעולם לא קראה ועידת מפלגה שיגישו את התפטרותם לנשיא. נכון גם, כמובן, שלפרס השפעה ומעמד במפלגה.

— אם כן, אלו האמתלות לתביעה לפיזור הממשלה?

— עכשיו, כנראה, העסק סגור.

אתיקה בפוליטיקה; ידלין לוחץ את ידי שפירא

ממזרח ומערב

סקר סוציולוגי חדש חושף התעוררות עדתית גם בקרב חברי קיבוץ יוצאי המזרח, החשים אשמה, שאינם עושים די כדי לקשור את הקיבוץ עם אנשים בעיירות פיתוח, בעלי רקע דומה. יוצאי התנועה והמחתרת בצפון־אפריקה עורכים חשבון־נפש

„אינני סיפור אופייני", אמר בנימין אלוש, חבר גבעת־חיים מאוחד, כשהסברתי את סיבת רצוני לראיינו. „לא חייתי תחת שלטון מוסלמי", הוא הסביר; „בשנת 1830 כבשו הצרפתים את אלג'יר ובשנת 1870 החילו את האזרחות הצרפתית על כל יהודי אלג'יר. סבא רבא שלי כבר היה צרפתי. בשפה ובתרבות היינו צרפתים לכל דבר. יש לי עדיין מבטא צרפתי?", הוא שאל. כן, יש משהו.

בנימין אלוש, כבן 60, יוצא אלג'יר, יושב בחדר הפיקוד של האמצעים האורקוליים בבית־הספר בגח"מ. מסביר פנים, עסוק, טלפון מצלצל, מישהו נכנס לוודא, לדבר, לבקש. הוא נאות לגולל את סיפור משפחתו, עלייתו ארצה וקליטתו בקיבוץ:

„מוצאי ממשפחת רבנים, שחיה בסטיף דורי דורות. אבא היה רב, שתפס את היהדות על הצד המחנך שבה ולא הטקסי. הוא היה גם נציג הקק"ל במקום, ובבית התקבלו תמונות וסרטים על השרון. זכורות לי הפרות הרשנות, וכילד התרשמתי במיוחד מטקסי ט"ו־בשבט. ניתן לומר באורח פיוטי, ומבלי לחטוא לאמת, שאז גמלה בליבי ההחלטה לחיות בשרון. זה שאחיה בארץ היה ברור מלכתחילה".

על אותה נקודת התחלה, אין הוא יכול לשים את האצבע. ניתן לומר, שכמעט נולד עם זה. זכור לו, שבהיותו בן 10 נאבק עם בני משפחתו, כשכל אחד רוצה להקדים ולקרוא על המאורעות שהתחוללו אז בארץ (1936־1939).

„בבר־מצווה, 1939, פורצת המלחמה. בהיותי כבן 15 בערך נזרקתי בבושת פנים מן הכיתה. זאת היתה טראומה. קראו בשמות, אחד, אחד, ואמרו לנו, 'עכשיו אתם עפים מן הכיתה'. ליוו אותנו אימרות בנוסח 'סוף סוף אנו נפטרים מן החלאה היהודית'. היה זה בשבת בבוקר. זכור לי היטב. הקהילה היהודית היתה כהלם, תחת הגזרות שנפלו עליה. כל בעלי המקצועות החופשיים, האקדמיים, נאלצו להפסיק את עיסוקיהם.

כשנת 1942, כאשר הבריטים פלשו, הכל חזר לקדמותו, ואנחנו — למקומותינו. בינתיים התהדק הקשר עם הארץ, ולעיר הקטנה שלנו (סטיף) הגיע שליח מן הקיבוץ (או אפרים פרידמן, היום בן־חיים, בגח"מ). הוא בא אלינו הביתה. היתה זאת מסורת, שביתנו פתוח לאירוח בפני שליחים, כולל רבנים שבאו לאסוף כסף לישיבות.

ניסינו להקים את תנועת הנוער „דרש" תנועת הנוער „הצופים הצרפתים היהודיים" כבר היתה קיימת, אבל אנו ניסינו להקים תנועה חדשה. בהתחלה זה לא כל־כך הצליח, כי אופי התנועה לא היה דתי.

בינתיים התקרב מועד הקמת מדינת־ישראל, ומתוך דאגה לגורל המדינה הקים הקיבוץ המאוחד

יצחק אבהמי: „לרבים מבני הנוער שבאים, יש לנושא קשר אישי, של מוצא"

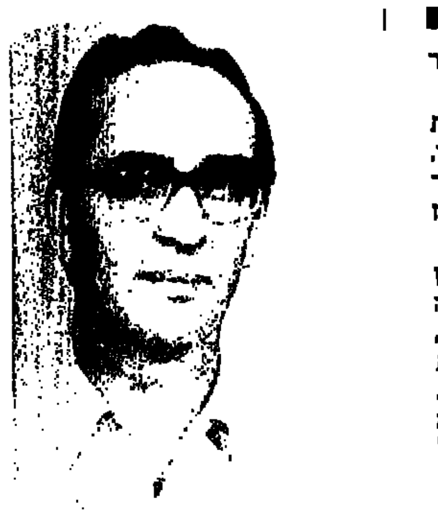

בנימין אלוש: „כאב היהודי שנמצא כאן, המנהיגים לא באו"

את תנועת המחתרת „מגן". החלה תקופת [illegible] במחתרת, ואני כבן 20.

נסעתי לצרפת, למחנה של ההגנה ליד [illegible] היה זה אימון אינטנסיבי של למעלה מחודש. [illegible] כמפקד כיתה. הייתי ממונה על איזור [illegible] התחלתי לבנות קשר עם בחורים יהודים, [illegible] להקים תאים מחתרתיים לשם הגנה עצמית. [illegible] להיות אנשי ההגנה בחו"ל. ברגע שההגנה [illegible] נזקקה לנו, היינו צריכים לעלות, וכך [illegible] במערכה על לטרון בחורים מאלג'יר [illegible] ישירה להצטרף לקרבות לטרון.

המשכילים העדיפו את צרפת

בינתיים נשלחתי לפאריס לעסוק [illegible] הדרכה לחינוך תנועת „דרור". שם התחלתי [illegible] מאבק לעלייה ארצה, כשמנגד הופעל עלי [illegible] להישאר. כשהרתה אשתי, נשבעתי, שהילד [illegible] בארץ, ולא יכיר את הגולה. כך היה.

הצטרפנו לגרעין, ששהה בדרום צרפת, [illegible] הגענו ארצה. מטרת הגרעין (60 איש) היתה [illegible] ישוב חדש בנגב. היתה זאת ממש אובססיה. [illegible] היתה 1950, והגרעין הזה נקלט על־ידי [illegible] שהתחילה להתפלג, כשכל צד ראה בגרעין [illegible] הכוח הפוטנציאלי של המחנה שכנגד. לא [illegible] בכך הקלה על חבלי הקליטה. נוצרה ממש [illegible] עם הפילוג, גם הגרעין התפלג. הבנתי, [illegible] שבירה שכזה אין סיכויי התגשמות [illegible] ההתיישבות החדשה בנגב, ועלי לחזק את [illegible] קיבלתי זאת בהשלמה: 'זהו גורלנו'. קבוצה [illegible] שלא השלימה עם הוויתור, הצטרפה [illegible] לקיבוץ רעים. האכזבה כירסמה במוראל [illegible] ועלי לומר, שמרגע פילוגו של הגרעין, [illegible] תהליך של התפוררות.

אני נשארתי יחידי בגח"מ — כעבור [illegible] עזבו, הם לא עמדו במבחן הציוני. רוב [illegible] שהיתה פה חזרה לצרפת".

בנימין מסביר: „צריך להבין, שיהודי צרפת [illegible] ראשונים לקבל אמנסיפציה. היהודים הללו [illegible] בעלי נפש חצויה בין יהדות לצרפתיות. כאשר [illegible] את אלג'יר לערבים, הגיעו הנה בודדים [illegible] רובם בחרו באופציה הצרפתית".

בנקודה כואבת זאת מתחבר סיפורו של [illegible] אלוש עם זה של אביגדור בן־שבת, חבר [illegible] מיכאל, יליד מרוקו: „האליטה עברה לצרפת [illegible] עלתה ארצה. היהודים המשכילים, בעלי [illegible] הצרפתית, לא באו. לכאן באו היהודים [illegible] מהרי האטלס". מהם למד אביגדור, [illegible] אמיתית. „חיכיתי לראות, מה כל־כך טוב [illegible] שבהתלהבות כזאת הם עוזבים. הכל, [illegible] ומוכנים לעלות ארצה".

הציונות החלה במחתרת

„במרוקו", מסביר אביגדור, „לא כולם [illegible] אזרחות צרפתית, כמו באלג'יר, אלא רק [illegible] כי בנו יתגייס לצבא הצרפתי. כך קרה [illegible] היתה אזרחות צרפתית, ולחברי היתה. עם זאת, [illegible] בעלי תרבות צרפתית. התחנכנו בתנועת [illegible] צרפתית מגיל 11, שסיסמתה: 'ללא דת [illegible]'. מאוחר יותר התארגנה תנועת צופים יהודית.

אביגדור רכון היום על דפי מחשב מלאי [illegible] בבית התק"ם בסוטין. יש לו רגישות [illegible] לספרות, הוא אומר, ועל־כן הוא עובד [illegible] במחלקת מידע־סטטיסטיקה. „נולדתי [illegible] במרוקו. אמא נפטרה בהיותי בן 4. אבא היה [illegible] בתבואות, מחכיר ארמות ובקר לערבים. [illegible] היה בניית בתי־כנסת, ואף בביתנו היה בית־כנסת.

כאמור, הייתי בתנועת הצופים היהודים. [illegible] שלי החלה רק כאשר הייתי במחתרת. [illegible] התקשרו אלי והודיעו לי, שרוצים להקים [illegible] משהסכמתי, החלה, בעצם, פעילותי [illegible] עברתי קורס — את יכולה לכתוב: [illegible] שלושה חודשים בארץ, חזרתי למרוקו [illegible] פעילותי היה בנושא עלייה. בעבור [illegible] פעילות מחתרתית נאסרתי. קודם נתפס [illegible] הוא לא עמד בעינויים והסגיר עוד [illegible] יחד היינו חמישה, שפעלנו כחבורה. [illegible] הראשונים בכלא היו עינויי תופת, עם חשמל [illegible]

לצחצוח שיניים נכון אתה חייב דנטון®

מה יש בדנטון שאין במברשות שיניים אחרות?

- *מברשת השיניים דנטון פותחה בייעוץ צמוד של רופאי שיניים.
- לדנטון זיפי ניילון עשויים מ־"TYNEX" מתוצרת DUPONT שוויץ. הם דקים גמישים וחודרים לכל פינה.
- זיפי הניילון המיוחדים מעוגלים בקצוות ומונעים פציעת החניכיים ופגיעה בציפוי האמאיל של השיניים.
- הזיפים המשובחים מבטיחים היגיינה מלאה - ניתן לשטוף אותם במים רותחים.
- למברשות דנטון שלוש או ארבע שורות זיפים ו־3 דרגות קושי שונות: רכה במיוחד, רכה ובינונית. וכן מברשת מיוחדת לילדים.
- מברשות דנטון מיוצרות בפס יצור אוטומטי ללא מגע יד אדם ולפי ידע בינלאומי.
- דנטון משווקת בארחייב, לאחר בדיקת איכות מחמירה ומדוקדקת.

יצרן: המברשת רוחמה.
משווק: ברק אבגר מפיצים בע"מ. רח' אפעל 17 פתח־תקווה, טלפון. 03-9233273/4.

דנטון קיבוץ רוחמה

להשיג ברשתות השיווק, הסופרמרקטים, בתי המרקחת וחנויות למוצרי נקיון.

אחר־כך ישבנו עוד 6 חודשים בכלא. כהם הוצפנו במתנות, חצי התא בכלא היה מחסן של חבילות, שנשלחו אלינו. זכינו ליחס טוב במיוחד, ואחרי 6 חודשים שוחררנו בערבות.

בו בערב הוברחנו לצרפת ומשם לארץ.

את הקיבוץ הכרתי עוד משהייתי בארץ באותם שלושת החודשים. יש לי כאן אחות בקיבוץ יכנה, כך שהכרתי את העניין, והוא מצא חן בעיני. על־כן יחד עם חברי, ביקשתי ללכת לקיבוץ. המליצו לפני בחום על מעגן־מיכאל. וכך הגענו לשם בשנת 1952.

מהקבוצה הקטנה שלנו במעגן־מיכאל, נותרנו, עוד חבר מן המחתרת ואנוכי. התגייסתי לצבא, לנח"ל, כדי לחזק את הבסיס הרעיוני הקיבוצי ואחר־כך חזרתי למעגן־מיכאל".

מבעד לחממה

גיל ואורה בן־עמי, חברי קיבוץ רגבים. היא ממרוקו. הוא מאלג'יר. אצלם הלשון מתגלגלת בחיתוך צרפתי. בקיבוץ רגבים מרבית האוכלוסיה הם יוצאי צפון־אפריקה. גיל ואורה חשים עצמם היום בחממה. הם יודעים ומודעים לבעיה העדתית בארץ, וחשים רגשי אשמה, שאין הם עושים די למען אותם אנשים, בעלי רקע ותרבות דומים לשלהם, בתוך עיירות־הפיתוח. את בעיית העדתיות לא חשו על בשרם אלא מעט מאוד. אך כשהם נפגעו זה הכאיב גם להם. החיים בחממה: בשל מחלת בניהם, המליץ הרופא, חד־משמעית, לעבור דרומה. גיל ענה למודעה מתאימה בעיתון, שחיפשה עובד בעל כישורים שבהם ניחן. הראיון עבר חלק, עד לרגע בו ענה גיל, בתשובה לשאלה: „מאלג'יר". הפקיד בלע רוק ואמר לו, נשלח לך תשובה בדואר. גיל עדיין מחכה לתשובה. למותר לציין, שהבנים בגרו בינתיים, סיימו צבא, ואחד עומד להינשא בקרוב. במזל־טוב.

כשאומרים לאורה: „לא יכול להיות שאת מרוקאית, יש לך מבטא צרפתי" — זה מרגיז אותה. היא אומרת: „אני ממרוקו. היתה לנו תרבות צרפתית, אבל אני יודעת גם ערבית. אבי ידע 8 שפות ואבא של גיל — ארבע. אנחנו בעלי תרבות".

„אצל הורי", מספרת אורה, „היה אוסף אדיר של קטעי עיתונות מתקופת מלחמות העולם הראשונה והשנייה". גיל מוסיף: „היו מריבות בבית, כשהפריעו לשמוע את רדיו צרפת החופשית. נולדתי בבית, שהיו בו רדיו, מים, חשמל — הכל". „סבי", מוסיפה אורה, „היה שופט בית־משפט יהודי־דתי. וגם בבית־משפט אזרחי. שליחים, שהגיעו לאסוף כספים במרוקו, היו אורחיו".

„לפני שבוע", מציינת אורה, „באו לראיין אותי בעניין המימונה. כשהייתי מרכזת ועדת־תרבות הכנסתי את המימונה לקיבוץ. באו, ישבו, דיברו, שאלו. פתאום נעצר מבטה של אחת הנשים על הקיר: 'הו, יש לך תמונה של ואן־דייק?' השבתי לה: 'כן, זוהי ליטוגראפיה, אחת הליטוגראפיות הראשונות שלו'. 'מה? איך זה, את מרוקנית ויש לך ליטוגראפיה שלו...?' רבים חושבים, שבמרוקו לא היתה תרבות".

תמונה מסולפת

בנושא זה גם בנימין אומר דברים ברורים: „אם הנך ממוצא אירופי, הרי אתה מחזיק במונופול הידע, ואילו יוצא ארצות המזרח נתפס כחסר־תרבות. על יהדות פולין ידעתי מתוך הספרים של האחים טרו. למדתי גם על ה'שטיטל', והיה לי מושג וידע על יהדות אשכנז. אבל היהודי שם, לא ידע, שאני יודע את הקורות אותו, ובשעה שכאבתי את כאבו, הוא בעצם לא ידע עלי מאומה".

גם אביגדור שש לענות על השאלה: מה ידעת על יהדות אירופה, על הציונות? „הרגשנו שייכות לעם הזה על תפוצותיו באירופה", הוא אומר. „את יום השואה ציינו בתנועה בצורה שדמעות עלו בעיני המשתתפים". עד היום הוא מצטט שירי שואה בצרפתית. זכורים לו סרטים צרפתיים. „השכנים שלנו בספי, משך תקופה מסויימת, היו פליטים יוצאי פולין: הילדה פרידה, שזכרונות ילדות חמים קשורים בה. האם תילי וישכר האב.

לא רצינו לצאת לכנס הג'מבורי באוסטריה, כי לא רצינו להיפגש עם גרמנים. יצאנו. הגורם המשכנע היה, שיש להיפגש עם יהודים.

לאנשים מכובדים, שאני מעריך אותם, יש תמונה מסולפת (מבחינתם — ידיעה) על יהדות מרוקו.

משנבחרתי לתפקידי כגזבר, הגעתי, עם הגזבר היוצא, לפגישה עם מנהל בנק מכובד. 'בן־שבת', הוא שאל, 'איזה שם משפחה זה, מאיפה אתה?' 'ממרוקו', עניתי. שאל: 'מהיכן יש לך הכישורים להיות גזבר'. עניתי: 'למדתי חוק באפעל את המקצועות הקשורים בכך. ובכלל, יש לי רגישות לספרות (כבר אמרתי את זה, נכון?). עבדתי בהנהלת־חשבונות של מפעל פלסאון'. הוא לא אמר את זה, אבל היה ברור ביותר, שהוא מטיל ספק ביכולתי ובכישורי למלא את התפקיד".

קשר אישי למוצא

מה יחס הילדים אל מוצא הוריהם?

„בתקרית, פה בקיבוץ, מישהו הטיח בבני: 'ספרדי'", מספר בנימין אלוש. „מיותר להבהיר, שהוא לא התכוון להחמיא לו. בני ממש נדהם. הוא היה משוכנע, שהוא אשכנזי".

„ידענו לשלב את הישראליות והצד העדתי בהעברה לילדים", מעידה אורה בן־עמי. וגיל, בעלה, מסביר: „במרוקו היתה להורים סמכות לגבי הילדים. בעיקר לאב. והיא לא היתה מותנית בהשכלה. עברית ידע האב תמיד, לא תמיד ידע קרוא וכתוב בצרפתית. הילד יכול היה לעלות לגדולה, להיות דוקטור. אך סמכות האב המשיכה להתקיים. אובדן סמכות האב, כאן בארץ, היה משבר. את זה נאלצנו להסביר לבננו, כדי שהוא יוכל להבין, לא לקבל, תופעות חריגות של בני נוער יוצאי צפון־אפריקה".

ואומנם, הבן הכין עבודה עיונית בבית־הספר על הקמיעות.

יצחק אברהמי, חבר קיבוץ רגבים, יו"ר ארגון המכון לחקר התנועה הציונית והחלוצית בארצות המזרח, ביד טבנקין, אפעל, מציין בסיפוק את העובדה, שרבים באים להיעזר במכון. בחיפוש מקורות עזר, לשם הכנת עבודה עיונית על יוצאי ארצות המזרח. העבודות הן בכל דרגות הלמידה, מבית־הספר ועד הרמה האקדמית. לרבים מבני הנוער הבאים למכון יש קשר אישי, של מוצא, לנושא.

— האם ניתן לקשור את הקירוב העדתי בעת האחרונה בישראל, עם תופעה זאת?

— „את כוונות: בבחינת מעז יצא מתוק, לא. איני רואה זאת כך". יצחק אברהמי סתם ולא פירש.

ילדיו של אביגדור אוהבים להאזין לסיפורי המיתח מהחיים, שמספר להם אביהם. כאן היקום לומר, שאביגדור הוא בבחינת מעט המחזיק מרובה. צנום, פניו מחודדות כלשהו. גם הוא בעל היתוך דיבור צרפתי חזק. יש לו חובר סיפורי רב וכשהצנזורה תאפשר ויימצא לו זמן (והלוואי), ייצא לאור „רב מכר".

— מה כואב להם ביחס לקבוצת המוצא?

„כואב לי", מגלה גיל, „שמנהיגות קהילת אלג'יר לא הגיעה ארצה". וגם לבנימין תחושה דומה: „כאב היהודי שנמצא כאן — המנהיגים לא באו הנה". ואביגדור: „זאת היתה בגידת המנהיגות". „שם", מוסיף גיל, „בצרפת, בבלגיה, בקנדה, בארה"ב. הם המובילים במסלול הכלכלי והאינטלקטואלי". אורה: „ומתבוללים".

„יהדות צפון אפריקה", מציין בנימין, „מעוררת את קנאת הצרפתים ומעוררת שם אנטישמיות". „יותר מכך", סבור גיל. „האשימו את יהדות צפון אפריקה, שעלתה ללא מנהיגות, וכך ניסו להסביר את הבעיות הקשות בארץ, דבר שהיה נכון לזמנו. אבל מעבר שנות דור יכולה לצמוח מנהיגות. זה לא קרה, כי לא נתנו לה לצמוח. כואב לי. כואב מאוד, שדווקא הליכוד הוא שהשכיל לאפשר למנהיגות זו להתבטא".

אורה, היתה לאחרונה צירה בוועידת מפלגת העבודה. „אני שמחה", היא מדגישה „למפנה הדרסטי המתרחש בתוך המפלגה בנושא זה". אך (המשך בעמ' 19)

אסתר נתיב ■

מדבר, לא שממה!

הכנס השנתי של החברה להגנת הטבע בצפון מדבר יהודה

י"ח-כ' ניסן, חוה"מ פסח תשמ"ו

27-29 אפריל 1986

בואו לטייל עם החברה להגנת הטבע בצפון מדבר יהודה - מנחל קדרון בדרום עד הסרטבא בצפון, ממורדות הרי יהודה ועד גאון הירדן.
מראות מרהיבים, נוף מדברי קסום, מעיינות, מנזרים, קניונים, מערות, פרחים, בעלי חיים, מבצרי מדבר ומסלולים מיוחדים שאינם פתוחים כל השנה.

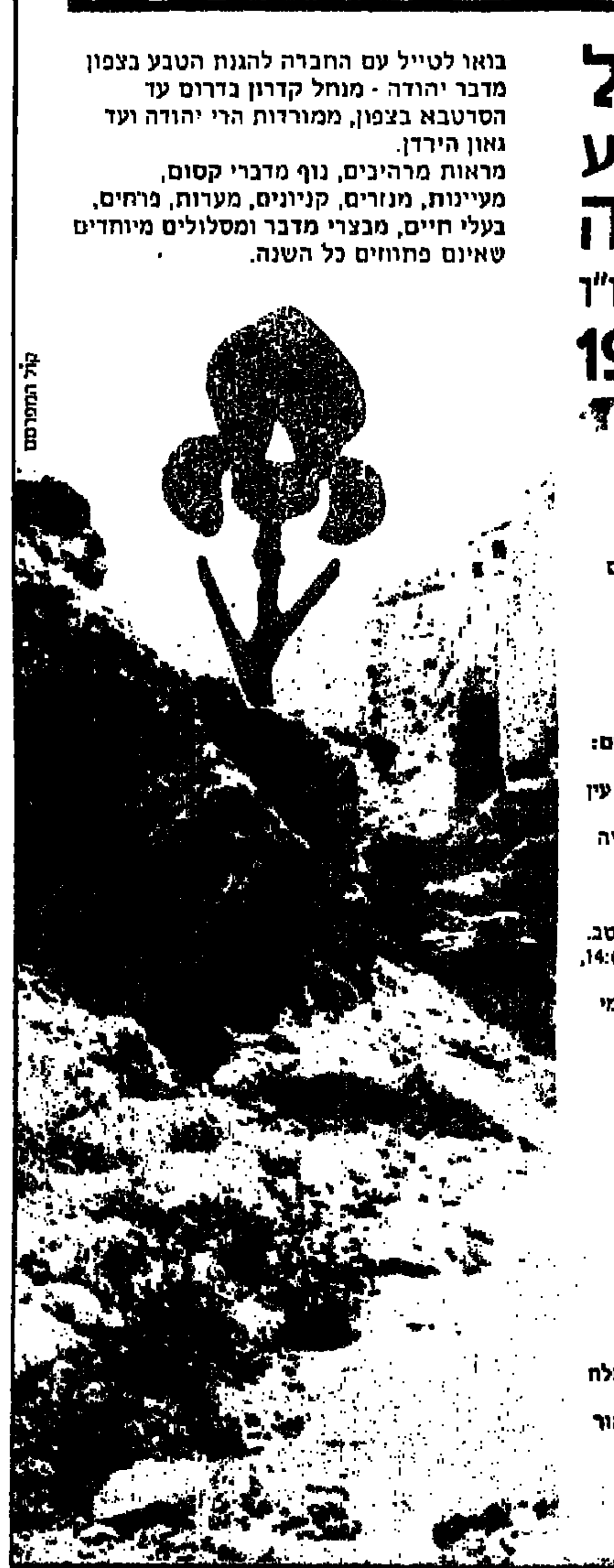

קול המפרסם

במסגרת הכנס הארצי במדבר יהודה יערכו:

טיולים (מודרכים) מגוונים

למשפחה, למיטיבי לכת, במכוניות פרטיות, בתחבורה ציבורית, מיום אחד ועד שלושה ימים, טיולים מקצועיים עם לינה מסודרת ועוד.

חניוני לילה

מסודרים ומאובטחים בקרבת מסלולי הטיול ואתריהם.

סלתי"ם

(סיורים ללא תשלום)-יערכו ביום ב', 28 באפריל, במקומות הבאים:
1. עין פארה - בין השעות 09:30-11:00, מפגש בישוב עלמון.
2. עין קלט - בין השעות 10:00-13:00, מפגש בחניון התחתון של עין קלט.
3. מנזר סנט ג'ורג' - בין השעות 10:00-13:00, מפגש במגרש החניה למנזר.
4. קניון ואדי מכוך - בין השעות 09:00-11:00, מפגש בצומת רימונים.
5. עין עוג'א - בין השעות 12:00-14:00, מפגש מזרחית לקיבוץ ייטב.
6. בית הכנסת נערן ועיינות דיוק ונועימה - בין השעות 10:00-14:00, מפגש בבית הקפה של נערן.
7. ארמונות החורף ביריחו - ב-12:00 וב-14:00, מפגש בתל הדרומי של הארמון.
8. חורבת קומראן - ב-12:00 וב-14:00, מפגש בקומראן.

תחנות מידע

יוצבו ביום ב', 28 באפריל בין השעות 09:00-15:00 במקומות הבאים לרשות הציבור:
מפגש הבקעה
מעלה אפריים
מחנה חנן (דרום יריחו)
צומת רימונים (על כביש אלון)
כביש ירושלים-יריחו. תחנת הדלק מישור אדומים

עצרת מרכזית

תתקיים ביום שני, 28.4.86 בשעות אחר הצהריים
- על מדרון המצוק המתרומם מעל יריחו ומשקיף על צפון ים המלח ובקעת הירדן. הדרך לעצרת תשולט מיריחו.
בתכנית - מופע אומנותי, דברים על שמירת טבע באיזור וחזיון אור קולי: "בקעת הירדן - אדם, טבע ונוף".

פרטים נוספים והרשמה -
מחלקת טיולים של החברה להגנת הטבע
רחוב חשפלה 4 תל אביב, טל. 03-382501

החברה להגנת הטבע

הצנצנות

שלוש פעמים בשנה עולה חרוה הררי לבתי הקברות: פעם אחת, ביום הזיכרון לקרית ענבים, לאחר שחלתה, נוגחה הערוגה, ומשנפטרה, חמש שנים אחריו. עקר הפועל של יור'קה את הצמחים הכומשים. וכמו אצל המצבות האחרות — שתל שם קבור אחיה הבכור שנפל בנבי סמואל; פעמיים בשנה לבית־הקברות במשק, ב־10 במרץ וב־16 בספטמבר, ימי הפטירה של הוריה; והיא אינה מצליחה להימנע מהשוואות. בבית־הקברות הצבאי בקרית ענבים הכל ערוגת פרחים וירק, ואילו ליד קברם של הוריה רק כמה שיחי לבנדר, שעליהם קטנים מחוסר השקיה מספקת, וגדר נמוכה של הדסים, שיור'קה, או שמא הפועל שלו — דואגים לכסחה כל אימת שאלה מנסים לפרוץ בפרחיהם הלבנים. אף פעם לא תפסה, מדוע לא ייתכן לשיחים היפים הללו לצמוח ולכסות משהו מהאבנים החשופות.

נכון, היא מודה, יש לה אובססיה לפרחים. אולי משום, שהגינה הענקית סביב „החדר" של הוריה, גיטל ויהושע ז"ל, היא תמצית זיכרון ילדותה. זו היתה תקופה, היא אומרת, שאדם בקיבוץ נמדד, בין היתר, ביופיה וגודלה של גינתו. פרחים ועציצים, ידעו כולם, מקבלים אצל גיטל ויהושע לובין. משנפטר אביה, מראשוני העלייה השלישית וממייסדי הקיבוץ, הפכה אמה את קברו לערוגת פרחים גדולה. פעמיים בשבוע היתה עולה לרגל, מהלך של שני ק"מ כמעט, במעלה הגבעה המיוערת בעצי חרוב עתיקים, נושאת מעדר, מגרפה, מזמרה ומשפך קטן, את הגדר החיה, החיילית שלו, מקוצצת בקפדנות עד גובה הקרסוליים.

מה שנותר לחברים — להפעיל את יוזמתם הפרטית. יש המסתפקים בעציצים של גרניום, יש שבנו אדניות המצמיחות ורדים, דליות וכריזנטמות; יש המסתפקים בזרים באגרטלים; ויש קברים, שאיש לא פוקד אותם, ותיקים ובודדים, שבניהם עזבו ואינם טורחים להגיע. לפעמים נזכרים בהם שכן או שכנה קשישים ומניחים זר. ורק ב„יום הולדת הקיבוץ" פוקדים אותם ילדי בית־הספר ומניחים עליהם בשקט זרים, שמכינים להם בנוי — זרים הנובלים לאחר יומיים ונותרים על המצבות עד החג הבא. ואין מראה מדכא יותר, אומרת חרוה, מזר יבש על מצבה.

ועכשיו, הסיפור הזה עם האגרטלים!

גם בפעם הזאת לא מצאה חרוה את האגרטל. זהו האגרטל השלישי בשנה וחצי האחרונות ש„נלקח" — היא מקפידה לומר לי, לא „נגנב" חס וחלילה — מעל המצבה של אמה.

בפעם הראשונה, משגילתה את החסר, עמדה נבוכה ואחר־כך נעלבת עם זר הציפורנים הארומות והגיבסניות הלבנות, שעליהן וכותרתן התחילו לקמול מפאת הנסיעה הארוכה בחום הכבד. ניקתה כהרגלה את מצבת האבן מעלי החרוב וזלזליו המרקיבים, מנסה לשווא להחזיר לאבן שהשחירה מהעובש והרקב את גונה הלבן, ואחר־כך הניחה את הפרחים, כך סתם, על האבן. יודעת, שעד שתגיע חזרה העירה יבלו כולם. בדרכה לשער הבחינה באגרטל שלה, מונח על קברו של חבר שנפטר לא מכבר. גם הוא מוותיקי הקיבוץ, שאת שמו לא תאמר לי — לא תלבין את פני קרוביו, שאולי הם, ואולי לא הם, עשו את המעשה. היא רק מבטיחה, שאילו הוא היה יודע על הדבר המשונה הזה, „היה מתהפך בקברו מבושה". אף־על־פי־כן, לא העזה להשיב את האגרטל שלה למקומו; אולי היא בכלל טועה ורק נדמה לה? האין זה סביר, שיהיו שני אגרטלי נחושת זהים בדיוק? וכבר חלפה מחצית השנה מאז ביקרה כאן לאחרונה וייתכן שזכרונה פשוט בגד בה.

בפעם השנייה שנעלם האגרטל שלה, החליטה שלא תשתוק יותר. גם הפעם הניחה את הזר להתייבש על האבן ולאחר־מכן עברה בשיטתיות, מצבה אחר מצבה. אך האגרטל, הפעם מחרסינה, שדוגמה נדירה מצויירת עליו, עם חריטה שדאגה לחרוט בבסיסו: ח.ה. (חרוה הררי) — לא היה שם. הלכה וסיפרה את הסיפור לחברתה הטובה מהקיבוץ וזו נשבעה לה, שראתה אגרטל דומה בדיוק נמרץ בחדרה של משפחה מסויימת.

„את לא מתכוונת, שאני אשים שומר על כל מצבה?" הגיב יור'קה, האחראי מטעם „ועדת בית־הקברות" על הטיפול באתר. „קשה לי להאמין", הביט בה בספקנות, „שמישהו בקיבוץ לק צנצנות ממצבות. אם סוחבים — זה בטח מבחוץ. אבל אני אגיד לערבי שמנקה אצל לשים עין על הצנצנות שלך..."

„חרוה, למה לך, בחייך, עזבי את זה. אף א מריח שם למטה..." — גם חברתה הטובה מהמחזור, ניסתה להניאה מלעשות „עסק" מהפרשה. „תפסיקי להביא אגרטלים — יסחבו לך? תשימי זר יפה, משהו מיובש, נובל — ואם יהיו בצנצנות לא ייבלו אחרי שבוע?... באמת, את רוצה, שהקיבוץ יעש פרחים לכל מצבה? ואני חושבת, שצריך ל על מה שיש שם בכלל. אני עוד זוכרת מה נעשה שם עד שבחרו את יור'קה לתפקיד פרא היה שם".

ועכשיו, זו הפעם השלישית שסחבו. העלבון מפעפע מקיבתה ומטפס לגרונה את הדמעות מיהרה למונית שחיכתה לה לשער וביקשה מהנהג לקחתה לקיבוץ. בדרך לחדר המזכיר התעכבה בפינת הסודה, שתתה כוס ועוד כוס להתקרר קצת, להרגע. החליטה להיות „הגיונית". היא יודעת מצויין — כי אם תצעק „יש כאן שודדי קברים", רק תשיג את ההיפך.

★

לפני 12 שנה נפטר אביה — וחרוה, שנישאה ועזבה את הקיבוץ מיד לאחר שירותה הצבאי, עוד זוכרת את המאבק שניהלה אמה, שביקשה „לשמור לה מקום". לאחר פטירתו של אבא קמה גיטל, אשה שקטה, שמעולם לא הרימה קול, וביקשה מהמזכירות לשמור לה את החלקה לידו. הצעירים, זוכרת חרוה, עשו מהבקשה המשונה הזו „חגיגה". מישהו מהם הישווה את זה למנהגם של הוותיקים לקשור כסאות בחדר־האוכל לפני הסרט של יום שלישי. ואילו הוותיקים, שרובם היו אז עדיין בין החיים, ראו ברעיון הזה חילול הקודש כמעט. בשתי ישיבות מזכירות ממושכות ואסיפת חברים מאוכלסת ענו החברים לגיטל בלאו מוחלט: לא שומרים מקומות בבית־הקברות. גם במוות, אמרו לגיטל, ממלאים את השורות. ממלאים מקומות כמו בחדר־האוכל בזמנו, לפני עידן ההגשה העצמית. חרוה נזכרת, איך היו מעמידים חבר מיוחד מהצוות — ברורך־כלל מאותם בעלי הסמכות, שחזרו הביתה לשנת שירותים קצרה — שהיה עומד בכניסה ומשלח את הנכנסים „למלא מקומות".

חרוה חשה כאילו מקום, שהיה כאן יותר מ„סדר צריך להיות". אילו היו נענים לבקשתה של גיטל — היתה זו כעין הודאה בכשלונו המוחלט של הריאליזם הסוציאליסטי, או המטריאליזם הדיאלקטי — לא זוכרת בדיוק, אם זה, או זה. היתה זו הודאה בנצחונה של המיסטיקה והאירציונליזם בחברה הקיבוצית. הודאה ואישור, שלעת זיקנה חוזרים למנהגים הישנים ולאמונות העתיקות. היום, איך שהחיים חזקים מכל מיני מהפכות, אומרת חרוה, חוזרים ללינה המשפחתית וכבר „שומרים מקומות" לבן הזוג. אך גיטל, נפטרה מוקדם מכדי לזכות בחסד הזה.

אבל הסיפור הזה עם האגרטלים, איתו לא תשלים. חיכתה בחוץ כחצי שעה. עד שהתפנה המזכיר מעיסוקיו, ולאחר ששמע אותה בחוסר סבלנות בולט אמר לה: „תראי חרוה, יור'קה כבר סיפר לי על התלונות שלך. אני מוכרח לומר לך, שכל הסיפור הזה נראה לי דמיוני. אני לא מתכוון להתייחס אליו ברצינות. את לא מצפה ממני, שאתמוך בסיפור, שבקיבוץ שלנו יש חברות, או חברים, הסוחבים אגרטלים ממצבות. וכדאי לך לדעת, שלא נרשה לך, ולא לאף אחר אחר, להחשיד כאן חברים. אין לך לא הוכחות ולא שמות ולא כלום, רק חשדות ושמועות; את רוצה להתלונן במשטרה — אני לא יכול למנוע ממך. רק שתדעי: שיהיו לכך השלכות מרחיקות לכת".

„... הייתי מציע לך, במקום להתלונן, לבוא יותר ולטפל בקברים של הוריך. אלה ההורים שלך, שקבורים שם. אי־אפשר לעזוב את הקיבוץ, לגור בהרצליה ולזרוק הכל על הקיבוץ. מספיק שהורדנו מכם, ואני מתכוון לאו דווקא ממך אישית", הוא מוריד את הטון, „את האחריות על הטיפול בהוריכם הקשישים, שנשארים כאן. עוד לא תבענו מאף בן בחוץ, שייקח חלק בטיפול הסיעודי, או בהוצאה הכספית העצומה הזאת. אני לא משוכנע, שזה רק תפקידו וחובתו של הקיבוץ. אז, עכשיו, אני לא מוכן לשמוע גם תלונות על בית־הקברות. תבואי, תעשי שם ערוגה, יור'קה כבר יעזור לך..." והיא דווקא ציפתה מהמזכיר. עובד סוציאלי במקצועו, שלא נחשב בין הגירובנים. שיתייחס אחרת.

ענתה, מה שענתה, על כך ש„חברה שאינה מתייחסת בכבוד למתיה, גם לא תתייחס בכבוד לחיים בה", ובדיעבד היא יודעת, שזה היה מיותר לגמרי, גם לא היתה רגועה כפי שהתכוונה. ואז קם המזכיר נרגז, וסגר את השיחה — והיא משערת שלא התכוון לכך בציניות, אלא במין „הומור" שבאופנה: „חרוה, יש לי הצעה בשבילך: תזמיני מסגר ותחברי את הצנצנת שלך בשרשרת למצבה... ולא יהיו לך יותר תלונות לאף אחד".

כל הדרך חזרה לא היתה כעוסה, רק עייפה ומותשת. משום מה, ניקר בה קולו של המזכיר נקר ונקר: „הצנצנות שלך... הצנצנות שלך..."

עמידם כהן

צבי טימור

משק חם

לשמור על היציבות

מדד המחירים לצרכן, שפורסם לחודש מרץ, בשיעור של 1.1%, היה מדד נמוך יחסית לחודש זה.

מדד המחירים לצרכן עלה במשך שלושת החודשים הראשונים של 1986 ב־1.8%, וללא ירקות ופירות רק ב־0.7%. אין כל ספק, שמדד זה מצביע על יציבות מסויימת, המבוססת על הפסקת פיחות השקל, ירידת מחירי הנפט ותשומות יבוא אחרות.

עם זאת, מדד המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה ליעדים מקומיים מצביע, עדיין, על לחצים מסויימים על המחירים. המדד הסיטוני עלה במרץ ב־1.1% ומתחילת השנה ב־3.7%. שיעורים גדולים נרשמו במדד בענפים כגון עץ ומוצריו ב־4.1%, עור ומוצריו ב־3.2%, דפוס והוצאה־לאור ב־4.8%.

סטיות גדולות מעל הממוצע ניתן למצוא גם במוצרים בודדים, כגון שימורי ירקות ב־4.5 אחוזים, רסק עגבניות ב־7.2 אחוזים, לפתנים ב־10.6 אחוזים, ספרים ב־9.8 אחוזים, מוצרים פלסטיים ב־2.1 אחוזים, כלי עבודה לתעשייה ולחקלאות ב־10.4 אחוזים וכו'. הפיקוח על ענף ההוצאה־לאור הוחזר, לאור ההתייקרויות הבלתי סבירות, לאחר שהענף שוחרר מהפיקוח. יתכן, כי יש לבדוק גם מוצרים נוספים, שהתייקרו ללא סיבות.

באפריל כנראה, יעלה המדד, ב־2%–1, לא במעט באשמת מודעי ואגף התקציבים, שלא השכילו להוריד את מחירי החשמל והדלק. עד סוף החודש, עשוי להיחתם הסכם תוספת יוקר חדש, לפיו לא תשולם תוספת יוקר גם במאי.

בחודשי הקיץ הירידה העונתית בירקות ופירות עשויה לייצב את המדד לעוד 3 חודשים. כלומר, קשה לראות סיבה מיידית לעירעור היציבות.

השאלה היא, אם שר האוצר החדש יילמד מהר את הנושא ולא ייאבד כיוון. אם האוצר ישמור על עצביו, ניתן לשמור על היציבות עד סוף השנה.

★

לתנועה הקיבוצית ודאי אין מה להצטער על החלפת מודעי. התבטאויותיו בהקשר זה עברו את כל הגבולות, ולא רק של הטעם הטוב. „זה שיא החוצפה לקפוץ עלי פתאום עם ענף הכותנה, ש־92 אחוז ממנו בקיבוצים"; טען מודעי בראיון עם יואל מרקוס, בו הוא דיבר על „הצביעות של הקיבוצים".

„קח למשל את הכותנה", אמר מודעי לזאב הספר ב„הדשות". „שנים חלבו את השמנת. חלבו גם את השוק המקומי במחיר החוטים ולא הסכימו להקל על ענף הטקסטיל. אבל גם לא שברו בצד"...

סגנון התבטאות כזה מתאים אולי לשוק. אך קשה לקבל זאת משר אוצר. אם לפעול על־פי העקרונות של השוק החופשי של מודעי, ניתן לסגור כל ענף יצוא, שבנסיבות בינלאומיות זמניות נתקל בקשיים. מודעי הרי עסק ביבוא תמרוקים בהיותו „איש הליפסטיק", כאשר המכס נאלץ לבדוק טענות קשות בקשר לסיווג היבוא.

עוינות כזו וגישה סקטוריאלית כזו עוד לא הפגין אף שר או אורע ואף איש ציבור בתפקיד ממלכתי. לדעתו, על־פי עקרונות השוק החופשי, על ענף הכותנה היה לסבסד את תעשיית החוטים, אך לא להיפך.

הקיבוצים היו צריכים לשמש למודעי כקרש קפיצה לתנועת „החירות". אולם „חירות" אינה זקוקה ליבוא כה זול. כמותו יש מספיק בבית „חירות", זקוקה למכוברות הליבראלית, כך בכור וגישה מאוזנת רחוקים ממודעי.

חינם! 3 ימי נופש זוגי במלון 5 כוכבים
לקונה מערכת סטריאו עם אקולייזר ומביא מודעה זו!
החלף ישן בחדש וגם 12 תשלומים דולריים • מבצע ל־3 ימים: מכשירי סטריאו מהתצוגה במחירי
סטריאו בסיטונות
משולבות: סוני, גרייט, סילבר, JVC, סניו
פטיפונים: פנסוניק, מונרך, BSR, CEC קנווד
רסיברים: טונר, סקופ, לורנץ, פיליפס
טייפים־דק: שארפ, סופר סקופ, אירופון
תמרכז לרמקולים בחצי מחיר עם שריטות קלות * לא כולל מע"מ
חדש בעולם הסאונד:
פטיפון לייזר (C.D) – צליל נקי יותר, איכות השמעה מעולה וללא רחשים באמצעות קרן לייזר. במחירים מוזלים מאד!
סטריאו ויזיה, העליה 62 תל־אביב פתוח מ־10.00–13.00, 16.00–19.00

המכון ללימודים ערביים
معهد الدراسات العربية
Institute for Arabic Studies
גבעת־חביבה
ערבית־מדוברת
ערבית־ספרותית
החלה ההרשמה לכיתות הלימוד של המכון:
א. כיתה שנתית
ב. מסלול מקוצר עד 6 חודשים בנושא "מדוברת"
בדבר פרטים נא לפנות למזכירות המכון
טל. 063-78944

יש ויש
יש רהיטי נצר־סרני ויש כל השאר.
רהיטי איכות
הנך מוזמן לאולמי התצוגה של רהיטי נצר סרני להנות מרהיטי איכות שיש להם נוכחות, ואחריות.
יש גם מבצע
הרכישה הגמישה הנחה 20%-50% במזומן או 3-6 תשלומים על רהיטי האיכות
יש גם הגרלה
בין כל הקונים מעל 1000 ש"ח יוגרלו 8 כורסאות מלזיה עידן ישיבה ואפיה נשיאה.

חדרי שינה - עד 30%
מזנונים - עד 40%
כוניות - עד 30%
ארונות קיר - עד 25%
המבצע לחודש אפריל
רהיטי נצר־סרני
אולמי תצוגה:
■ ת"א החשמונאים 91, טל. 03-269404, 269858
■ מפעל הקיבוץ, פתוח בימים א'-ה' 9.00-13.30, 15.30-19.00
בימי ו' 9.00-12.30 בשבתות 9.30-14.30 טל' 08-225671

לקראת החג הגיע הטוסטר אובן החדיש והמשוכלל
DēLonghi

דופן כפולה לשמירת האנרגיה. ציפוי פנימי המתנקה מעצמו (SELF CLEANING)
עיצוב נאה במחיר נוח
גודל המאפשר הכנסת תבניות גדולות
ניתן לקבל עם ובלי טיימר ל־60 דקות עם סגירה אוטומטית.
ניתן להשיג:
טרמולהט נתניה רחוב סמילנסקי 10
053-44040
טרמולהט
אמיר כהן

מאירלנד
גן השעשועים בכל בו שלום
עולם הקסמים במאירלנד
באו בפסח לגן השעשועים
בכל־בו שלום

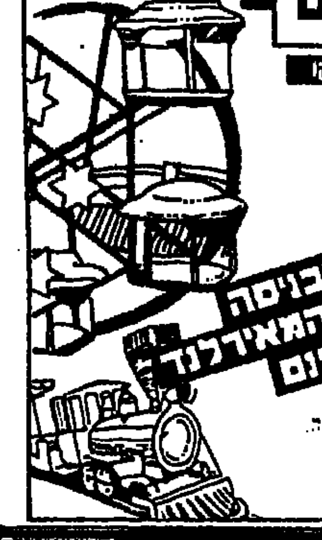

הכניסה לשטח המאירלנד חינם
דליק וטוליב בעולם הקסמים של ציקו וריקו
מופע מדהים לילדים במיוחד לחופשת הפסח.
יום יום בשעה 12 בצהריים.
אבאל'ה בוא ללונה פארק
יש שם מתקני שעשועים שהובאו מחו"ל, גונד־פרי — מסלול למירוצי מכוניות, באולינג פרסים, מיני גלגל ענק, מבוך השפן, מלתעות התנין ועוד שעשועים לרוב.
חן מבט למוזיאון השעווה
100 דמויות ססגוניות במוזיאון השעווה הישראלי, ביניהן: שמעון פרס, אריק שרון, מייקל ג'קסון, עפרה חזה, ועכשיו הפתעה: קריין הטלוויזיה הפופולארי חיים יבין בכבודו ובעצמו.
מוזיאון השעווה הישראלי — חוויה אמיתית לכל המשפחה.

מרכז הדרכה אפעל
התנועה הקבוצית המאוחדת
טל' 756994, 03-7122212 דאר רמת אפעל 52 960
סמינר לבוגרי צבא
מרכז ההדרכה של התק"ם באפעל קורא לבנים ובנות בקיבוצים להשתתף בסמינרי בוגרי צבא באפעל.
המחזורים יתקיימו על־פי הפירוט:
1. 5־9/5 – בארנים – בהנחיית המכון הציוני.
2. 18־23/5 – במצוקי דרגות – בהנחיית סדנת מקורות.
3. 30־25/5 – במצוקי דרגות – בהנחיית סדנת מקורות.
4. 4/7־29/6 – באפעל – בהנחיית הסדנה הפוליטית.
5. 18־13/7 – באפעל – בהנחיית סדנת המ"ס.
6. 20־15/6 – באפעל – סמינר רעיוני חברתי.
מרכז ההדרכה — אפעל

במבו האום 1986
הנחות מיוחדות לחברי הקיבוצים תנאי תשלום נוחים
רהיטי במבוק מעץ ראטן
בעיצובים מיוחדים ובדי ריפוד יפהפיים
מרפדים רהיטים מכל הסוגים
רח' עלית הנוער 3 גבעתיים
טל: 324104

יציאת מצרים

כמו זוג תאומים, סופה וחולית, אותם בתים, אותו תכנון, אותו גורל, כאב הפינוי. 4 שנים אחרי. בחולית עדיין מתקשים להשלים: „הצ'ק עדיין פתוח", אומרים שם. בסופה מתאמצים לחיות את המציאות, כאן ועכשיו, בתוך הקו הירוק

היום חולית הוא ישוב דינאמי, גדל וצומח, שמספר החברים בו הוכפל בארבע השנים, ומספר הילדים עלה ל-30. קיבוץ מתוכן להפליא, בתים נאים, חדר-אוכל מודרני ומרווח, בתי ילדים, פינות משחקים, שבילים רחבים ודשאים. לא תמצא פה פינות מוזנחות, צריפים ישנים, או מגדל מים, שקירותיו מתקלפים. אך אנשי חולית אינם מתלהבים במיוחד מהתנאים המשופרים, שניתנו להם במקומם החדש: „מה זה: ,נתנו לנו', ,בנו לנו', הרי גם לקחו לנו... היינו מוותרים על הכל, אילו רק יכולנו להישאר שם".

„אני עדיין לא רואה למען מה פיניתי את הבית שלי", אומרת ענת, בת קיבוץ ניר-אליהו, שבחולית הישנה נמנתה על מתנגדי הפינוי. „בשבילי הצ'ק עדיין לא נפרע".

„ראינו את השלום כתסריט אחר", מסביר פלס, מזכירה הנוכחי של חולית, המגדיר עצמו כפחות קיצוני. „חשבנו אז על פריחה ושיגשוג ביחסים עם מצרים, מעבר חופשי בגבולות וכמובן ביטחון. היום אני לא רואה את זה. קשה לשכוח את העבר, אז התנגדתי לפינוי. בכל זאת, אני מאמין בשלום, מביט על הדברים בפרספקטיבה אחרת. לדעתי, מה שנשאר לעשות הוא לבסס את השלום ולדאוג, שהצעדים שנעשו לא יוכחו כטעות. שתהיה הצדקה לתהליך הכואב שעברנו. רוצה לראות יחסים טובים עם מצרים".

„מכרנו את החלום שלנו בעד נזיד עדשים. זה שלום זה? הם קיבלו את סיני ובשלב הבא יבקשו את יפו...", טוען בכאב דני, גזבר חולית, הידוע בדעותיו הקיצוניות. בימי הפינוי התעקש להישאר בביתו, חודש לאחר שחבריו כבר ארזו את מטלטליהם ועברו לנקודה החדשה, שבתוך גבולות הקו הירוק. סיפרו, שהרחפור כמעט ועקר אותו עם הבית.

עד לדקה ה-90

ארבע שנים חלפו מאז ביצוע הסעיפים בהסכם השלום עם מצרים, הנוגעים לחזרת שטחים. מלחמת לבנון, שבאה מיד לאחר פינוי הישובים והמאבק על עצירת הנסיגה, השכיחה מעט את הסערה הציבורית שליוותה את מאורעות הימים ההם.

בחולית ובסופה, שני הקיבוצים שנעקרו מחבל ימית וניטעו מחדש בפתחת שלום, עסוקים היום בבנייה ובצמיחה. לא ששים לדבר על אירועי העבר. „למה פותחים את זה מחדש בכל פעם, שיתנו לנו לחיות את חיינו. לשקם את עצמנו בביתנו הנוכחי", שואל פלס.

חולית הישנה, זו של דיונות, דקלים וים, היא עדיין פינה חמה בלב, וזיכרון מלווה בכאב הפינוי. הצעירים הללו, בוגרי תנועת „הצופים", יצאו לשם בתחושת שליחות: „היינו גרעין שהלך להתיישב באיזור בטחוני חשוב", מספר פלס. „ראינו בזה יעוד, השקענו בבניית הגרעין, בקיבוץ, היו תוכניות-אב של האיזור, תיירות, פיתוח... ואז אמרו לנו: כל מה שאמרנו לכם זה שטויות, היום אתם צריכים לקום ולפנות. זו היתה שבירת ערכים, שבירת אידיאולוגיה"

לקח לעתיד

בשנתיים שקדמו לפינוי, היו בחולית ויכוחים. ניסו לדחות, לשנות החלטות מלמעלה. אנשים היו מוכנים לחיות בישוב הישן בתת-תנאים (הוקפאו עבודות, אפילו נוי כבר לא היה), עד הדקה ה-90. אבל, מדגישים החברים, מרגע שהחליט הקיבוץ על פינוי, לא היו חריגות, נשמר הסדר והאירגון. גם נושא הפיצויים עבר יחסית בשקט, למרות המכשול שהטילה הממשלה, בהתייחסה לסקטור הקיבוצי כמו למושבים: פיצויים פר-נפש. הטיפול בנושא זה הועבר לתק"ם ובעיקרון קיבלו קיבוץ תמורת קיבוץ.

„עם כל הצער והכאב, עמדנו בהחלטות בצורה מכובדת", מדגישה ענת. „הורדנו את הדגל בחולית הישנה והרמנו דגל בחולית החדשה". „זה היה היום העצוב ביותר שלנו. הכל מתועד בסרטים ובתמונות," מוסיף פלס.

במשך חודש נוסף עוד יכלו החברים להגיע לנקודה הישנה, עם כרטיסי מעבר מיוחדים, ונוכחו לדעת שלא נשארה שם אבן על אבן. „חרשו את

מרשאות סופה, הסגנת צמיחה, חברתית ומשקית. „אנשים לא התפלספו, אלא עברו."

השטח, מחקו הכל", אומר דני. „כך עושים שלום? בא מישהו ובמחי-יד החליט על גורלנו. למה חזרנו לשם לראות? כי זה עדיין הבית שלנו, זו האדמה שלנו, והיום יושב שם שליט אחר..."

במרץ 1982 עברו חברי חולית, כ-40 במספר, בתוכם 12 משפחות ו-4 ילדים, לבתים החדשים שבפתחת שלום. החודשים הראשונים לאחר המעבר היו בסימן משבר וקיפאון. „אסור לשכוח שהמלחמה נכנסה לנו באמצע", מוסיפה ענת. „מרבית הגברים גויסו. מצב הרוח היה בשפל. נהרגו חברי גרעינים שלנו. ההרגשה היתה של לא לעשות כלום, לא להיכנס לבתים. עד היום קשה להשלים".

„האנשים היו בהלם במשך חצי שנה", מעיד פלס. „לתחושות הקשות היו שותפים כל... שפעלו יותר לפי הרגש, ואחרים ניסו, למרות... והכאב, להביט קדימה ולבנות את העתיד.

„כל אחד יאמר, שחיי-אדם חשובים יותר מ..." מוסיפה ענת. „לכן קיבלנו, שיש לפנות. אך... שעבר, עדיין לא ראינו תוצאות לוויתור. אני... שמהמקרה שלנו ילמדו לקח לעתיד".

ופלס חותם: „צריך להגיע להסדרים מדיניים... פינוי ישובים. עד המקרה שלנו היה חוק... כתוב, שלא מפנים ישוב. אני רוצה לומר לך... היושבים בבקעה וברמת-הגולן, שעליהם... עדיין סימן השאלה, שצריך להיאבק... ומעשית, שלא יהיה עוד פינוי ישובים... ישראל"

לא התפלספו

חולית וסופה דומות כשתי אחיות... המתכנן טרח כנראה רק פעם אחת. אך... החיצוני וההיסטוריה המשותפת,... באווירה, או לפחות ביחס החברים אל...

ציון גבאי, מסופה, מעיד על עצמו:... פינוי חבל ימית והוויכוח הציבורי... הימים על הסכמי השלום, כנו את ה...

ענת ודני מחולית: „מכרנו את החלום שלנו בעד נזיד עדשים. זה שלום זה?"

הפוליטית, השמאלית-מתונה: „לפני-כן הייתי ממורמר, חשבתי, שהמחיר יקר מדי. יותר מאוחר הבנתי, שאת המחיר הזה צריך לשלם. וזה נכון גם לגבי אזורי התיישבות אחרים. היום אני סבור, שהמהלך ההוא קידם את השלום. אבל מי שמפספס אותו זה הממשלה, והיא מתעלמת בכך ממחיר, שהיא עצמה שילמה. היו סעיפים נוספים בהסכם השלום, סעיפים שלא בוצעו. אני חושש, שהצד הישראלי אינו חותר למיצוי ההסכמים ולשלום".

קיבוץ סופה מסביר פנים לאורח, בגינות המטופחות ובדשאיו המוריקים. כאן אפשר לדבר על השלום עם מצרים וכורח הפינוי שהיה, בלא שיתעורר להט הוויכוח, המצוי בין אנשי חולית.

ענת בזה, המזכירה, בת קיבוץ נאות-מרדכי, היתה אז, בסופה הישנה, נערה צעירה, שבאה לשנת שירות במשק צעיר וראשה לא התפנה לענייני פוליטיקה: „למיקום הקודם היתה משמעות, היה יופי מיוחד... היו יחסים בלתי אמצעיים עם השכנים הערבים, תושבי המקום. נסענו בטרמפים לים, אני למדתי נהיגה אצל מורה ערבי... עכשיו אנחנו בקושי מעיזים לנסוע לרפיח. זה מסוכן. זורקים אבנים, שולפים סכינים. היום אין לסופה שום ייחוד, רק הדברים שקרו בעבר. היתה אז הסכמה בשתיקה, שלא מדברים, שומרים את הדברים בלב. אנשים לא התפלספו, אלא עברו. גם לא הלכנו להפגנות. היו בעניין הזה הנחיות מהתנועה למעלה. לא היה לנו קל עם זה".

דור שלא ידע את הפינוי

בסופה קיבלו החלטות עקרוניות על מעבר מסודר לישוב החדש. רוב המשק עבר כחודש וחצי לפני התאריך הסופי של הפינוי, וכך נמנע מהם מחזה ההריסה.

„לא באנו לסופה כדי להיות שטר מיקוח", מסביר ציון. „אף אחד לא צפה, בחלום השחור ביותר, שנצטרך לצאת. אבל אני הבנתי, עד כמה המקום לא היה שייך לנו. שילמנו מחיר כבד, ואם אנחנו עשינו זאת, למה שלא יעשו את זה גם מתיישבי קרית-ארבע. ראיתי את המשק הישן כגל אבנים. היו לי דמעות בעיניים"...

„במקום החדש לא היתה לנו הרגשה של ציונות", מציינת ענת. „רק שפלות-רוח. פתאום היינו גורם מפריע... אנשים התכנסו בבתים. לא היתה תרבות. לח'ברה היה רע על הנשמה".

דני ד. גזבר סופה מטיל ספק בכדאיות המחיר: „רק אם יעלו היחסים עם מצרים לכיוון של פתרון כל הבעיות עם הערבים הפלסטינים — אז היה כדאי".

בפאתי קיבוץ סופה, על משטח חולי מכוסה עשב, מונחים כאבן שאין לה הופכין, קירות בטון, שפורקו ממבנים בישובי חבל ימית. אנדרטה זמנית למציאות שהיתה ואיננה.

בסופה אין מציינים את יום השנה לפינוי. חג המשק נחוג בתאריך האיזורה של הישוב הישן. כך גם בחולית. שני הקיבוצים הפגינו יכולת צמיחה חברתית ומשקית וקלטו גרעינים ומשפחות חדשות: „דור שלא ידע את הפינוי", אומרים הוותיקים.

בחולית אומר דני הגזבר: „נחנך את ילדינו על חולית הישנה, כדי שיהיה מי שיחזור לשם, יחבר את השורשים".

ואילו רני, גזבר סופה, חותם אחרת: „גמרנו, נשכח. צריך לחיות את המציאות, המציאות היא כאן, בתוך הקו הירוק".

דינה רמגי ■

גרדה כהן

ארוחת ארבע

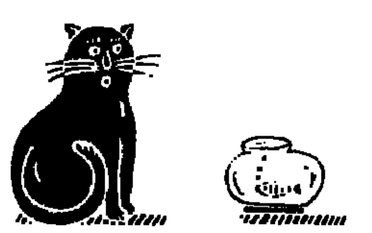

עוגות לפסח

נשיקות רוח

החומרים: 5 חלבוני ביצים, 1½ כוס סוכר, 2 כפיות מיץ לימון.

ההכנה: מקציפים את החלבונים לקצף חזק ומוסיפים את הסוכר בזרם דק. רק שני שלישים של הסוכר וטיפות-טיפות תוך הקצפה מתמדת. את יתרת הסוכר מוסיפים מבלי להקציף. כניו שמכניסים קמח לעוגה. שמים על התבנית נייר משומן ועליו כפיות-כפיות מן הבצק. מכניסים לחום נמוך מאוד, 100°, ואופים (מייבשים) כשעתיים.

עוגת מנזרים

(דווקא מתאים לפסח, שומו שמים!)

החומרים: 10 חלבונים, 1½ כוס סוכר, 3 חפיסות סוכר וניל, 325 גר' שקדים קלופים וטחונים, 1 ספל ציטרונט, 4 צלעות שוקולד בישול.

ההכנה: מקציפים את החלבונים ומוסיפים סוכר וניל. רצוי להקציף מעל אדים של סיר רותח. לאחר שהקצף קשה וטוב מוסיפים בזהירות את השקדים, הציטרונט והשוקולד (בקוביות קטנות). מורחים תבנית, מפזרים קצת קמח מצה ושמים את הבצק. אופים 50 דקות ב-200°. את העוגה צריך לאפות 3 ימים לפני השימוש, רק כעבור 3 ימים שמים עליה ציפוי שוקולד ומפזרים פרורי שקדים, או אגוזים.

עוגת גזר

החומרים: 5 ביצים, 2 כפות מים חמים, 1 כוס סוכר, 1 כף קוניאק או רום, מיץ מחצי לימון, 100 גר' קמח תפו"א, 200 גר' אגוזים טחונים, 200 גר' גזר מגורר דק, ציפוי שוקולד.

ההכנה: מערבבים חלמונים עם סוכר וכל יתר החומרים. מוסיפים קצף חזק של החלבונים. מכניסים לתבנית משומנת ואופים מיד ב-190° כ-45 דקות. אחרי שמתקרר שמים ציפוי שוקולד.

עוגת תפוחים של פסח

החומרים: 150 גר' חמאה, 150 גר' סוכר, 5 ביצים, 250 גר' שקדים קלופים וטחונים, 1 כפית קינמון, קצת ציפורן, קליפת לימון מגוררת, 3 כפות קמח מצה, 100 גר' תפוחים קלופים וחתוכים לפלחים דקים.

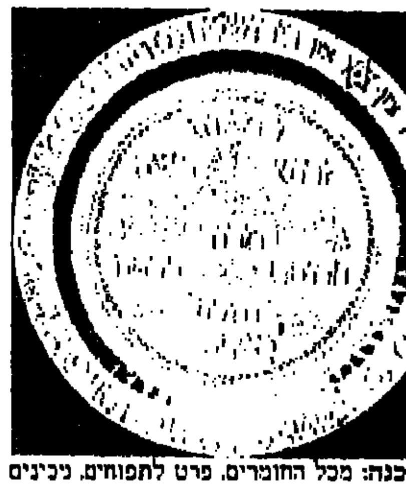

ההכנה: מכל החומרים, פרט לתפוחים, מכינים בצק מהיר. את מחצית הבצק שמים בתבנית משומנת, שפוזר עליה קמח מצה. שמים בצורה צפופה את התפוחים ומכסים ביתרת הבצק.

אופים 50 דקות ב-190° מעלות (ולפעמים קצת יותר).

התנצלות!

בחומרים לעוגה כתושה עם אגוזים ופרג, ב-„דף הירוק" 177, נשמטו הביצים. כמות הביצים היא — 4 ביצים שלמות. תקנו לכם את המתכון וסלחו לי הפעם.

חג שמח!

הופיע „מראשית עד אחרית"

ספר קורות תנועת השומר-הצעיר בליטא

בספר נפרשת יריעה רחבה, הרי זה נסיון להקיף את תולדות תנועת-הנוער הציונית-חלוצית הגדולה בליטא לאורך כל שנות קיומה (1944-1919). התנועה צמחה מקרקעה של ליטא היהודית, הלמדנית-משכילית, העברית-ציונית.

סיפור זה משתרע על פני עשורים של דרך נפתולים במעלות ומורדות, עד שהוא נקטע באפילה הגדולה שירדה על יהדות אירופה כולה עם השואה. עשרת פרקי הספר (ונוסף עליהם מבוא על יהדות ליטא) נכתבו ע"י אנשים שהיו מעורבים אישית בחיי התנועה בתקופה המתוארת.

הספר מחזיק 392 עמודים בפורמאט גדול ועוד 68 עמודים של תצלומים.

הספר נמצא למכירה בספרית פועלים, רח' אלנבי 73, ובחנויות הספרים ברחבי הארץ.

ממוצ"ש וכל השבוע 60% הנחה
ביגוד ב-3 תשלומים ב-FIRST-ONE

	מחיר רגיל	מחיר מבצע
חולצות גברים	החל מ-8	ש"ח
חולצות ספורט לנוער	32	14 ש"ח
חולצות אלגנט לנוער	39	18 ש"ח
חולצות ספורט לגבר	48	24 ש"ח
חולצות אלגנט לגבר	59	29 ש"ח
חליפות ספורט	98	49 ש"ח
חליפות לגבר	198	99 ש"ח
חליפות טרום עונתיות	185	79 ש"ח
חליפות אלגנט לגבר	280	139 ש"ח

	מחיר רגיל	מחיר מבצע
מכנסיים לגברים/ות ולנוער		מ-19 ש"ח
מכנסי ספורט לגברים/ות ולנוער	39	17 ש"ח
מכנסי אלגנט לגברים/ות ולנוער	46	23 ש"ח
מכנסי ספורט לגבר	59	27 ש"ח
מכנסי אלגנט לגבר	69	34 ש"ח
ז'קטים FIRST-ONE לגבר	98	49 ש"ח

	מחיר רגיל	מחיר מבצע
חליפות בר-מצווה ונוער	245	119 ש"ח
חליפות מיוחדות לחתן	320	149 ש"ח

שי חינם!!!

מכבדים כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס
המכירה גם לסוחרים.

חנות מפעל מרכזית: תל-אביב – וולפסון 48/א' טל' 371102. פתוח במוצ"ש: 18.00–22.00 ובמשך השבוע רק אחה"צ 17.00–21.00

חנות מפעל: ת"א: דרך פ"ת 4 פתוח רק במשך השבוע בשעות: 9.30–14.30; 16.00–19.00.

חנות מפעל: רמת-גן: ביאליק 77 (פינת ז'בוטינסקי) פתוח במוצ"ש 18.00–22.00 ובשבוע: 9.30–14.30; 16.00–19.00.

מדור פרסומי

הרצל ברמה אחרת

אופיו של רחוב, אווירה של שכונה — נקבעים במידה רבה על ידי המבנה הארכיטקטוני של הבתים, החזיתות (ה„פאסאד") ועל ידי הדיירים. לעיתים, מקבל איזור מסויים סטיגמה, ואז עוזבים אותו דיירים הרואים עצמם כבלתי מתאימים. קורה גם ההיפך, לפתע מגיעה רוח חדשה, המחייה את המקום ומשנה את פני האיזור כולו. בעקבותיה משנים תושבים ובעלי עסקים אחרים באיזור את חזיתות הבניינים וחלונות הראווה שלהם. תוך זמן קצר, מקבל ה„מילייה" צביון ואופי חדשים.

אנחנו מקווים, שתהליך כזה יתרחש ברחוב הרצל בעקבות פתיחתה של חנות הרהיטים היפהפיה „רהיטי בורשן".

עזרא בורשן ידוע בין יצרני הרהיטים כבעל המיגוון הגדול ביותר לבדי ריפוד בארץ. במשך 30 שנה ניהל, בצד המערבי של רחוב הרצל, עסק משגשג לבדי ריפוד. בו ניתן היה למצוא בדים מיובאים ומתוצרת מקומית מכל הסוגים ובמיגוון רחב ביותר.

בימים אלה הגשים עזרא בורשן חלום ישן: להקים אימפריה של ריהוט, שיחד עם החנות לבדי ריפוד, תהווה מרכז יחיד במינו לריהוט מודרני. כבעל עסק ותיק ברחוב הרצל, הכיר בורשן את היתרונות והחסרונות כאחד של רחוב זה. ההששות והאזהרות לא הרתיעו אותו. הוא החליט להכניס רוח חדשה ועיצוב ברמה אחרת לרחוב הרהיטים הידוע.

אנחנו נהגנו להגיע לרחוב כדי לחפש „מציאות" — רהיטים שלא יעלו „מי יודע כמה", ושעם זה יסברו את העין. באחד הסיבובים שלנו באיזור, נתקלנו במראה יוצא הדופן של „רהיטי בורשן". חזית הזכוכית הענקית שיקפה אך מעט מה„אוצרות" שבתוך אולם התצוגה בן 3 הקומות, המשתרע על שטח של 500 מ"ר.

הצצנו ונכנסנו. מיד התרשמנו שהמקום מעוצב ברוח של אמנות ולא מסחר דווקא. ואכן, מסתבר שבעל המקום הוא חובב אמנות מושבע. קירות האולם מלאים באוסף ציורים של אמנים ידועים, וכתמי הצבע המשתלבים עם הצבע הלבן השולט ברהיטים הם כאילו נטיפים ממכחולו של צייר.

הלהיט ב„רהיטי בורשן" (כך נראה לנו, לפחות) הוא פינת הישיבה הסלונית העשויה מריפוד קטיפה — בוקלה לבן, מיובא מגרמניה. השולחן המותאם לה הוא שילוב של עץ מהגוני בשחור מבריק עם זכוכית — שולחן מרובע, היוצר ניגוד הרמוני עם הכורסאות. מצאו חן בעינינו השולחנות הפינתיים בגוונים שונים — צהוב, ורוד, אדום, היוצרים אפשרויות הלא-אינסופיות. לאוהבי הריהוט המסוגנן: שולחן בדגם „פירמידה" — שחור לאק עם שילוב בצורת פירמידה במרכזו ושחור — אפור — אדום — שחור).

להשלמת מראה הסלון, ניתן למצוא כאן מבחר של מזנונים — לבנים, שחורים, ובגווני עץ, איטלקיים וסקנדינביים. ולמי שמחפש משהו מיוחד: מזנון-בר פינתי לבן, לאלה מבינינו לארח עם שתיה כדת וכדין. שני מזנונים חרישים הגיעו זה עתה: האחד בלבן מאט עם בבורדו מבריק וויטרינה גבוהה, והשני — עם צלעות באפור מבריק ומיתקן מיוחד גב מפלחי מראות קריסטל.

את המזנונים ניתן להתאים לפינות האוכל, סיפור בפני עצמו ב„רהיטי בורשן", כדאי ולראות, שכן התיאור המילולי אינו יכול להעביר את כל התכונות של טיב, יופי, איכות ואמינות. אני חייבת להזכיר את השולחן המתומן בלאק אפוקסי עם כסאות בריפוד ברוקאד איטלקי מודרני.

יוקרתי — אך לא בהכרח יקר

„רהיטי בורשן" הכניסה, כאמור, רמת עיצוב לרחוב הרצל. אך אין זה אומר בהכרח, ש ברמת מחירים גבוהה במיוחד. ההיפך הוא ה המחירים נמוכים מאשר בחנויות היוקרה אחרים (בדקנו).

בנוסף, הולכים כאן לקראת הלקוח בתנאי ללא ריבית, המותאמים ליכולת האינדיבידואלית של כל אחד.

ואם מטרידה אתכם בעיית החניה, אנחנו לחנות כחניון של כל-בו „שלום". עלות החניה עומדת בשום יחס לרווח ברכישת הרהיטים לריהוט מודרני: „רהיטי בורשן", רח' הרצל 41 לוינסקי), טל. 03-822781.

שינה נעימה...

בקומה השנייה התרשמנו מחדר שינה שחור אפוקסי עם פס ורגליות בארדם בניגוד, חדר-שינה אחר בלבן על איפור פינתי משולב בארונות גבוהים.

רודאו

רכזי הקניות בחרו בנו!!!
הקבקב מס 1 בארץ!
כתובת המפעל: נחלת יצחק 56, תל-אביב
טלפונים: 210755, 256638

המרכז לצייר ולחובב

חינם

לתקופה מוגבלת
איירבש בדג'ר
דגם 250 על כל
קניית קומפרסור

המרכז הארצי לאייר ברש מציע
קומפרסור לאייר ברש

מתאים:
- לצייר
- לאיש האחזקה
- לגרפיקאי
- לצבעי
- לתפאורן
- לניקוי מערכות עדינות

טופר, שינקין 4 ת"א 65321, טל: 03-282446

קיבוץ צעיר במרכז הארץ

מחפש
אחות ורופא כונן

להתקשר למזכיר או לרכז ועדת בריאות
טל. 08-225129, 08-226175

הגבירו את הווליום

יש מבצע בסטריאו פלוס

באולם התצוגה הגדול בארץ תוכלו למצוא מבחר של כ-100 פריטים ממיטב החברות המובילות בסטריאו

Sansui, Kenwood, Pioneer, JVC, Bose, Tamo, Dual, Luxman, Marantz, Philips, Tannoy, Akai, Onkyo, CEC, ADC, Teac, Hitachi

- רק למי שיש מבחר כזה, יכול להציע לך שילוב שיתאים לתקציבך וטעמך האישי
- השרות הטוב ביותר
- המחירים הזולים ביותר
- הנחות גדולות למזומן
- על כל קניה מתנה

סטריאו פלוס

ת"א, אידלסון 7 פינת בן יהודה 9 ק"ב טל' 656027 (פתוח בצהריים)

מוריה – יותר משטיח

יותר איכות
יותר מחשבה
יותר עיצוב
יותר שרות

מוריה MORIA

יצרני שטיחים בעבודת יד

חנות המפעל: דיזנגוף סנטר תל-אביב
טל' 03-285391 – פתוח: 10.00-19.00

פתוח במוצ"ש

POLARIS

מערכת תיב"מ תלת מימדית
(3D CAD system) למחשב IBM PC ותואם שרטוט ו-CNC
עבודה בו זמנית בחלונות ובאינטראקציה, ZOOM.
סיבוב, קשתות, מעגלים, כיתובים.
רזולוציה עד 1024 × 1024, 8 צבעים.
16 שכבות, הכנת תכנית CNC.

א.ש.ב. E.S.L.
SOFTWARE מערכות תוכנה
תל-אביב, דיזנגוף 215, טל.

חשוב לתושבי עמק הירדן ורמת הגולן הדרומית!

אופניים מכל הסוגים

גם שירות ממחשביר המרכזי
אצל אדם בשער הגולן
מקבלים תיקונים ויש גם מציאות

נעלי מאוריש [illegible]

(נעלי מוריס ונעלי רביט לשעבר)

* ★ מכירה בסיטונות לנעלי ילדים גם אורטופדיות
* ★ נעלי גברים (מעור ופוליארתן)
* ★ סנדלים תנכיים בכל המידות
* ★ נעלי נשים — אלגנט; נעלי ספורט — בכל המידות

סוכנות ראשית:
רח' הבנקים 17 חיפה, טל' 04-523854

המפעל:
רח' שמעון הצדיק 19 יפו, טל' 03-835515

נעלי מאוריש

עליון עור: סוליה פולי

חדשות כדורגל העונה

מראדונה בישראל

במשחק המבחן האחרון
של נבחרת ארגנטינה
בדרכה לגמר הגביע
העולמי במכסיקו

הפצה ראשית "הדרן":
אבן גבירול 90, ת"א
טל. 248787, 248844
ובכל משרדי הכרטיסים

ישראל – ארגנטינה 4.5.86 איצטדיון רמת־גן

קיבוץ פלך פורס שטיח למטיילים בגליל

שטיחים אומנותיים בעבודות יד

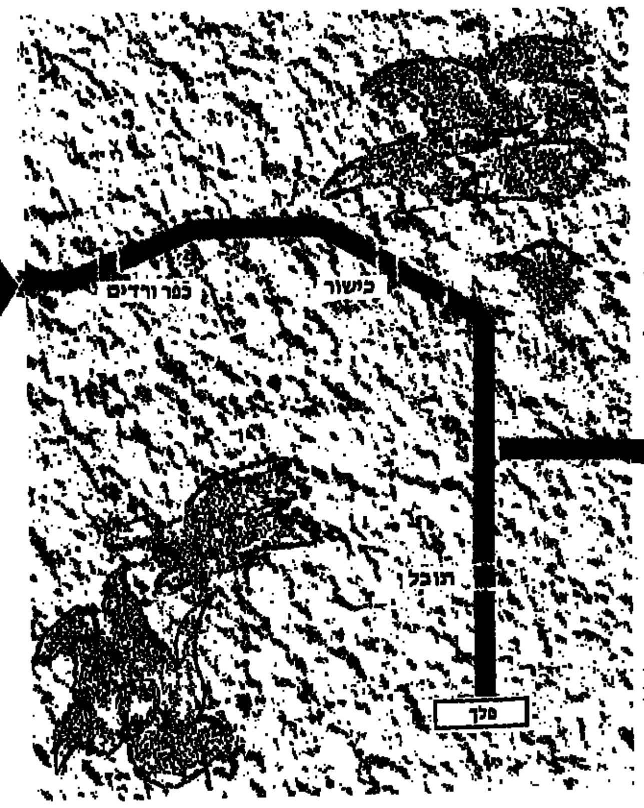

שטיחי רצפה וקיר ניתן להזמין לפי כל גודל רצוי
בדוגמאות שונות פתוח כל ימות השבוע ובחגים

שטיחי פלך

HAND MADE

חשב

ייצור
בדי ריפוד ווילונות

מכירה לחברי קיבוצים באמצעות המחאות של אירגוני הקניות הקיבוציים

הצעה מיוחדת!

בדי קוסמו לכל מטרה – וילונות, מפות, כיסויי מיטה, ציפויי קיר ומזרונים – במחיר מדהים!

* ★ בדי קטיפה
* ★ בדי וילונות
* ★ בדים מודפסים
* ★ בדי גובלן
* ★ בדי יבוא
* ★ בדי קנבס
* ★ בדי בוקלה וטוויד
* ★ שירותי ריפוד

עבור מוסדות קיבוציים, חדרי־אוכל, מועדונים, פרוייקטים ואולמות ציבור,
ניתן לבצע הזמנות מיוחדות, כולל בדים חסיני אש.

חנות המפעל אולם תצוגה
ברחוב הרצל 36, תל־אביב, טל. 03-829881

מכללה לחינוך - סמינר הקיבוצים תל־אביב

פתיחת המסלול לגננות
[illegible]

בשנה'ל תשמ"ז יפתח במוסדנו מסלול לגננות להכשרה לעבודה עם גילאי 3-6.
(טרום חובה וגן חובה).
המסלול הוא תלת שנתי - לימודי בוקר מלאים.
התעודה למטיימות - גננת מוסמכת בכירה.
תנאי קבלה - תעודת בגרות מלאה, גמר שירות צבאי, הצלחה במבחן מיון הארצי בציון 75 לפחות וראיון קבלה.

ההחלטה על פתיחת המסלול באה כהענות לצרכי מערכת החינוך בתיאום עם משרד החינוך.

מסלולים תלת־שנתיים וארבע־שנתיים
* ★ מורים לחינוך מיוחד
* ★ מורים לחינוך מיוחד לגיל חטיבת הביניים
* ★ מורים לחטיבת הביניים
* ★ גננות־מורות לכיתות א'-ב'
* ★ גננות־מורות, מגמה יצירתית
* ★ מורים לבית הספר היסודי

[illegible]

השתלמויות במסגרת המכון לחינוך גופני

המעמד של מוסד להשכלה גבוהה למסלולים 4 שנתיים.
על פי החלטת ממשלת ישראל מיום 8.9.1985 ניתן למכללה סמינר הקיבוצים תל־אביב היתר לקיים מסלולים בתוכנית לימודים ארבע־שנתית, כמוסד להשכלה גבוהה לקראת תואר "בוגר חינוך" (B.Ed.).

מכונים:
* ★ המכון למורים לתנועה ולחינוך גופני מסלול לחינוך גופני ולמחול
* ★ ביה"ס למשחק ובימוי

מסלולי השתלמות שנתיים לדרגת "בכיר" למורים מוסמכים שבוע לימודים מלא או חלקי

המרכז להשתלמויות למחנכים ולפעילי חינוך השתלמויות של יום בשבוע במשך השנה.

יש חדש ב״ואג״!

הנחה מיוחדת לקיבוצים!

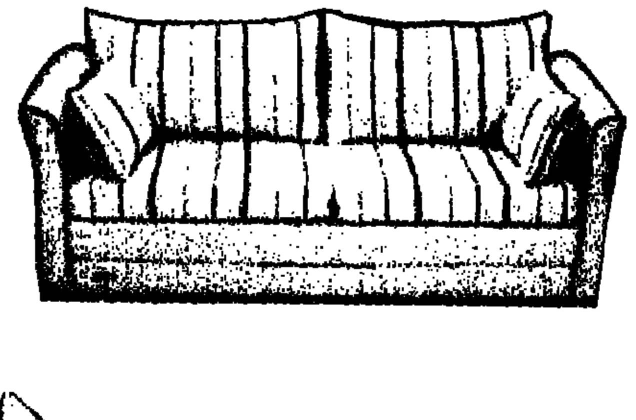

דגם הולנדי-תוצרת כחול לבן

סלון יפה ונוח המיוצר במבחר דגמים (הולנדיים) על פי ידע בלעדי. הסלון הזה מיוצר כולו בארץ.

לריפוד הסלון נבחרו ספוגים מיוחדים, המתאימים גם לישיבה נוחה וגם לשינה טובה ובריאה. ספוגים אלה מיוצרים במפעל **פולירון** – קיבוץ זיקים, המייצר ספוגים ברמה טכנולוגית גבוהה.

פולירון
קבוץ זיקים

כיצרן בעל שם בענף הסלונים בארץ בחרנו בקפידה את כל מרכיבי הסלון, על מנת להגיע אל הלקוח, עם מוצר שישא בגאווה את השם ואג.

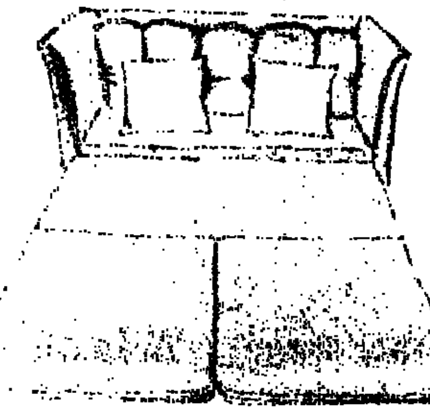

"האג" - הדגם ההולנדי
1+2+3
וכל יחידה נפתחת לשינה

לילה טוב-במשיכה קלה

במשיכת יד קלה, הופכת כל כורסא למיטה.
הבודדת למיטה בודדת הכפולה לכפולה, וכך הלאה...
תוספת הלינה כלולה במחיר. אין צורך להוסיף עבורה תשלום כלשהו.

פולירון קיבוץ זיקים

יצרן - חנות המפעל

ואג

רח' הרצל 37 • תל־אביב • טל' 03-824623

כובע של עיתונאי קיבוצניק

עודד ליפשיץ מגיב על רשימתו של סבר פלוצקר, עורך „על המשמר": על „חובות מסופקים וספקות מחוייבים"

מקובלת עלי סמכותו של עורך להעיר לעיתונאיו ולהדריכו, לפסול את כתבותיו או חלקים מהן, ואפילו לפטרו. לא ידעתי, שניתן להחליף את הביקורת הפנימית של העורך בגינוי מעל דפי העיתון.

לכן, כתבתו של סבר פלוצקר, העורך הראשי, „על חובות מסופקים וספקות מחייבים", הפתיעה אותי פעמיים.

פעם הופתעתי מעצם הפירסום: למיטב ידיעתי, אין תקדים לכך, שעורך מפרסם סיכום כוללני וביקורתי על השקפותיו, מניעיו ודרכי פעולתו של עיתונאי בעיתונו, ובמקרה זה — על כותב שורות אלה.

סבר נתן לי תעודת בית־ספר פומבית עם ציונים: כך וכך עשית בשנות עבודתך, ובתחומים אלו ואלו — לא כך צריך היית לעשות.

ההפתעה השנייה היתה מכך, שעורך שטען כלפי, כי אני חורג מכללי המקצוע המקובלים בעיתונות ומערב את תפקידו של עיתונאי־חוקר בזה של חבר קיבוץ בעל מניות, התובע דיווח מנבחריו — לא שמר בעצמו על כללים מחייבים בעיתונות. סבר לא פנה אלי ולא שאל לדעותי ותגובותי, כשהכין את כתבתו. כך יצא, שסבר יצר דמות דמיונית של עיתונאי קיבוצניק, קרא לה בשמי, ואחר־כך החל להתווכח עם ההשקפות, הדעות ודרכי הפעולה, שהוא מייחס לאותו עיתונאי. בוויכוח כזה קל מאוד לנצח...

המצב המוזר אליו נקלענו, כשסבר ואני נאלצים להתווכח מעל דפי העיתון, הוא תוצאה עקיפה של הלחץ הכבד שהפעילו ראשי הקיבוץ הארצי, בדרכים שונות, על מערכת „על המשמר".

לחץ זה הופעל בעקבות כתבתי על פרשת „פיט". המערכת נדרשה להסתייג מכתבה זו, למרות שיכלו לכתוב ב„דף הירוק", כמקובל, כל מה שיש בליבם על הכתבה הנ"ל ועל כותבה. ראשי הקיבוץ הארצי בחרו בדרכי תגובה אחרות, וזו זכותם.

בשנים בהן עסקתי בביקורת סדרי המינהל ודרכי הפעולה של המימסד בתנועות הקיבוציות ובארגונים האזוריים שלהן, זכיתי לגיבוי מלא, עקבי ואמיץ, מצד מערכת „על המשמר" בכלל ומערכת „הדף הירוק" בפרט. ולזכותם ניתן לומר, שבאופן כללי, גם הפעם עמדו בלחץ, אך פה ושם נשחקו מעט פינות וניבעו סדקים דקים בעמדות, והכתבה של סבר היא אחת הדוגמאות.

עם זאת, אני אסיר תודה לסבר על כתבתו: היא מאפשרת לי להגיב ובכך להסביר את עמדותי בסוגיות חשובות, שהוא מעלה.

מי הם בעלי העיתון?

ידיד במערכת אמר לי: „הגזמת. עיתונאי אינו יכול לבקר את ראשי הקיבוץ הארצי בעיתון, שבו הם בעלי המניות. גם ב„הארץ" לא מבקרים את משפחת שוקן, לא על הדרך בה היא מנהלת את העיתון, וגם לא דנים בעסקים אחרים של המשפחה, שאינם קשורים לעיתון".

האנאלוגיה הזו מטעה: „הארץ" הוא באמת רכוש פרטי של משפחת שוקן ולקוראיו אין שום בעלות על עיתונם. „על המשמר" הוא עיתון של חברי מפ"ם והקיבוץ הארצי.

עניין הבעלות על „הדף הירוק" מורכב יותר: כמוסף, הוא חלק מ„על המשמר", אך הוא מתיימר, ולעניות דעתי גם מצליח, להיות כלי ביטוי עצמאי ובלתי תלוי של כל התנועות הקיבוציות. לכן, ללא קשר לבעלות הפורמלית, הוא מתייחס לכלל חברי התנועה הקיבוצית כאל קוראים ובעלים כאחד. יוצא מזה, שפעילי ההנהגה של התנועות והאזורים אינם „בעלי המניות" של העיתון, אלא רק הנציגים הנבחרים והמתחלפים שלהם.

האם תופעה זו, קוראים־בעלים, היא ייחודית? האם היא מכתיבה לעיתונאי ב„דף הירוק" אמות־מידה מקצועיות אחרות, שונות לחלוטין מאלה של כלי־תקשורת לא קיבוציים? לדעתי, התשובה לשאלה זו שלילית.

מצב דומה קיים גם ברשות־השידור: במדינה יש עם, שהוא „בעל המניות" של המדינה. יש גם ממשלה, שכנציגות נבחרת היא בעלת סמכויות רבות לגבי רשות השידור הממלכתית. למרות זאת, רשות השידור היא עצמאית ובלתי תלויה, או לפחות צריכה להיות כזו. לעיתונאים העובדים בה יש רשות לבקר את המימסד, הממשלה, העיריות ורשויות השלטון האחרות.

גם בתנועה יש עם — החברים, ממשלה — המימסד, ותקשורת, כולל „הדף הירוק".

חלפו הימים, שבהם „קול ישראל" היה כפוף ישירות למשרד ראש הממשלה, חלפו הימים בהם „על המשמר" קיבל הוראות ותכתיבים מהמפלגה. גם מפ"ם וגם העיתון יצאו נשכרים מתהליך זה.

„הדף הירוק", שהוא צעיר יותר, [illegible] מלכתחילה בדרך דומה: הוא עיתון קיבוצי [illegible] תלוי. המימסד אינו עושה טובה לעיתון [illegible] לעובדיו, בכך שהוא מקיים אותו ומקציב [illegible] משאבים. העיתון קיים, משום שהתנועה [illegible] חושבת, שהוא ממלא תפקיד ציבורי. יש [illegible] שגם בעתיד רק שיקולים ענייניים, [illegible] אינטרסנטיות צרה או נקמנות, יקבעו את [illegible] ודרכי התפתחותם של כלי התקשורת הקיבוציים.

ההסברים שהובאו עד כה נשמעים מיותרים, משהו טריוויאלי, או „אלמנטרי", כפי שהיה לומר שרלוק הולמס לד"ר ווטסון ידידו.

אני חוזר על אמיתות נדושות, משום שמכתבתו של סבר יוצא, שאינן מובנות מאליהן: הוא [illegible] „מבקשים להפוך את „על המשמר" לכלי הביקורת המרכזית של הניהול הכספי של [illegible] הארצי, זה כבר נראה לי יותר מדי".

זו לא ועדת ביקורת, ידידי ועורכי, זו ביקורת עיתונאית רגילה, כמו זו שאתה מותח על הממשלה, על ההסתדרות, על הבנקים — ועל הניהול הפיננסי של התנועה הקיבוצית, נושא [illegible] אתה עוסק בו מפעם לפעם.

זה לא יותר מדי, זה תמיד פחות מדי ומאוחר מדי וגם לא כל־כך אפקטיבי, כמו הביקורת העיתונאית בכלל. הכלבים נובחים, בעיתון, והשיירה עוברת. וגם אם מתקנים דברים — תהיה זו גאווה שלא במקומה, לייחס את עיקר התיקונים לביקורת העיתונאית שקדמה להם...

ובאשר לנושאי הביקורת — גם על התחום הפיננסי, אבל לא רק עליו: גם ביקורת על [illegible] תקין בכל התחומים, על דמוקרטיה ורוטציה, אחריות אישית ומיניסטריאלית ודרכי פעולה, החלטותיהם של גופים שונים בתנועות, [illegible] קיומן של החלטות כאלה, וגם על פעולות שנעשו בניגוד להחלטות. לא מובן, סבר, מדוע אתה [illegible] רק את הביקורת על הקיבוץ הארצי: מי כמוך [illegible] שמדובר בביקורת על שתי התנועות וגם [illegible] הארגונים האזוריים?

איש אינו צריך „למנות" את „הדף הירוק" [illegible] כתביו על מנת שיוכלו לעסוק בביקורת [illegible] ה„מינוי" נובע מעצם היותם עיתונאים ומעצם [illegible] עיתון. „הדף הירוק" אינו ועדת הביקורת התנועתית, אך גם לא ועדת הסברה, או [illegible] תעמולה של המימסד.

ושוב, מובן מאליו, שבגבולות החופש [illegible] גבולות האחריות של העיתונאי והעיתון. [illegible] כעיתונאי חשוף לביקורת הציבור, כל [illegible] מוצגת, שחור על גבי לבן, בפני קהל קוראיו, [illegible] הקוראים הקיבוצי הוא לא פחות ביקורתי ואינטליגנטי מהעיתונאים הכותבים עבורו. [illegible] הקוראים וזכות פעילי המימסד לתבוע [illegible] בעיתון אחריות לכתיבתם, לבקרם ואף [illegible] להוציא, במקרים קיצוניים, מסקנות אישיות בעקבות מחדלים, בתנאי שהוכח שהיו מחדלים — ולא מדובר בדעות, ולו גם דעות חריגות, [illegible] מקובלות ואף מקוממות. ויש עוד תנאי: [illegible] הנפגעים יהיו אלה שזוכים לקבוע, האם [illegible] מחדלים. העיתונאים לא מפטרים פעילים. [illegible] היותר הם מציגים תביעה כזו בפני המימסד והציבור, וכך גם להיפך!

על כפילות, שניות וריבוי כובעים

סבר מייחס כפל תפקידים וכובעים לעיתונאי הקיבוצניק, משום שהוא, שומר שמיים, גם עיתונאי — וגם חבר בתנועה שאת נציגיה הוא בא לבקר. אין בכך כל ייחוד. כל עיתונאי הוא אזרח [illegible] אוהב את ארצו — ומנסה לתקן את פגמי המשטר הלאומי בכתיבתו.

עיתונאי חבר קיבוץ הוא אזרח בתנועתו. [illegible] אוהב את תנועתו ומזדהה עם המימסד שלה [illegible] נניח, משעיתונאי ב„על המשמר" מזדהה [illegible] ממשלה, שה„ליכוד" משתתף בה — אין בכך כל פגם. צריך רק להקפיד, שיחסו החם של העיתונאי הקיבוצי לתנועתו לא יפגע בשיפוטו הביקורתי, וכבר נאמר: „את אשר יאהב — יוכיח".

גם הערה זו „אלמנטרית" ואין כל צורך בהסברים מעמיקים ומתוחכמים, או בניתוחים פסיכולוגיים של „שניות", שאינה קיימת.

אין הכרח, שלעיתונאי קיבוצניק תהיה „אישיות מפוצלת". הוא אינו חייב „לשלוף חרבות [illegible] הלא עיתונאי", אינו צריך „להחליף כובעים" וגם לא לדרוש מידע שלא היה מקבל כעיתונאי, אילולא היה חבר קיבוץ.

נכון, שעיתונאי חבר קיבוץ, בשל נסיונו הקיבוצי וקשריו עם אנשים ברבדים השונים של המערכת הקיבוצית, משיג מידע ביתר קלות מאשר עיתונאי שאינו חבר קיבוץ. אין בכך כל פגם, והתופעה אינה ייחודית: גם לכתב צבאי, שהוא קצין בצבע קבע, גישה קלה יותר לאנשים ולמידע במערכת הבטחונית. ויש עוד דוגמאות.

אם יש עיתונאים קיבוצניקים, שאינם מפרידים בין עיתונאות לעסקנות, הם טועים, כמו עיתונאים אחרים שהם גם עסקנים. יש במקצוע העיתונאות תופעות של עירוב תחומים: יש עיתונאים, המעדיפים להתחבר לאישיות פוליטית בטבורם, ולשמש לה שופר, שאינו ביקורתי, כדי לשאוב ממנה מידע בלעדי. יש עיתונאים, המתחברים בקשר הדוק מדי למימסד כלשהו, והדבר פוגם בעצמאות ואי התלות שמתחייבים מעיסוקם.

כל אלה תופעות קיימות ולא הכרחיות, ועיתונאי קיבוצניק ושאינו קיבוצניק, חייב להישמר מפניהן.

אני, על כל פנים, מנסה לא ליפול למלכודות כאלו. איני חבר בשום מוסד מפלגתי, או תנועתי, ולא תבעתי מאיש מידע חסוי.

חשוב להדגיש, שלעצמאותו של עיתונאי קיבוצניק שני צדדים: הוא אינו רשאי לתבוע מידע, שאינו יכול לקבל כעיתונאי, אך מזה יוצא, שגם אינו חייב דבר למימסד הקיבוצי: הוא אינו חייב למסור לידי ראשי התנועה מידע, שהגיע אליו במסגרת עבודתו, וגם לא לבקש מהם היתר לעסוק בנושא כלשהו ולא הנחיות, כיצד לטפל בנושא זה, כל עוד הוא שומר על כללי האתיקה העיתונאית.

כשמדובר בטיפול בנושאים רגישים, כולל נושאים פיננסים, מוטלת החובה על עיתונאי קיבוצניק לשיקול. האם פירסום מידע אינו פוגע בטובתה של התנועה. גם זה אינו ייחודי: עיתונאים שוקלים פניות מגורמים בממשלה ומימסדים אחרים, המבקשים שלא לפרסם מידע רגיש. שאין איסור חוקי לפרסמו, ואינם מפרסמים מידע כזה, אם השתכנעו, שאמנם, מדובר בטובת המדינה. ולא בנזק שעשוי להיגרם לנושא תפקיד בכיר, או לגורם מימסדי, כתוצאה מביקורת מוצדקת על מעשיו ומחדליו.

איך מבדילים ב„דף הירוק" בין טובתה של התנועה לבין חיפוי על מחדלים וטישטוש פרשיות? בדיוק באותה דרך, שבה מבדיל כל עיתונאי בין טובת המדינה לבין נוחיותם של פוליטיקאים. אין קני־מידה מוחלטים. תמיד יש ויכוח, ותמיד יהיו כאלה שיטענו, שהפירסום „מזיק". ללא ספק, יש ויהיו מקרים, שבהם הפירסום אמנם הזיק, ולמרות זאת, חופש העיתונות וזכות הציבור לדעת מחייבים. שרק עיתונאים ועורכים, ולא שום גורם מימסדי, יעשו את ההבחנה בין פירסום מותר למזיק — ויהיו מוכנים לקחת את מלוא האחריות. לאחר הפירסום, להחלטתם.

ככל שהדברים אמורים בכתיבתי האישית, אני מעיד על עצמי דווקא את אנשי המימסד הכלכלי, בתנועות ובאזורים. אלה המבקרים אותי תכופות, הם יודעים היטב, שבכל פעם שנתבקשתי למנוע, או לעכב פירסום של מידע, העלול לגרום לנזק כספי ישיר — נעניתי לבקשה: עשיתי זאת מחמת הספק. גם במקרים, שבהם לא הייתי בטוח שהפירסום אמנם מזיק, והעדפתי, במקרים כאלה, לקבל את דעתם של המופקדים על העשייה בשטח.

הכובעים שלא חבשתי מעולם

„במציאות", כותב סבר פלוצקר, „מתערבבים לפעמים התפקידים והתחומים והמישמש אינו לטובה". מי שמאשים ב„מישמש" — חובת ההוכחה עליו.

הבל, שסבר לא הביא אפילו דוגמה אחת קונקרטית לכתבה, שבה עשיתי „מישמש" כזה. לעומת זאת, אני מודה בפה מלא ב„האשמה" אחרת, שהופנתה כלפי: „ליפשיץ... זועק מגרונו גם חבר הקיבוץ. התובע גילוי וחשיפת עובדות בשם חברי הקהילייה הקיבוצית המשותפת, שממנה נשלחו השליחים וכלפיה הם חייבים בדיווח".

גם מדברים אלה יוצא, שאני תובע דיווח וחשיפה בשם הציבור הקיבוצי, ולא כפריבילגיה אישית של חבר קיבוץ. זכות הציבור לדעת היא, אולי, העיקרון החשוב ביותר שמאחורי פעולתו של כל עיתונאי, והאזרח זועק מגרונו.

לכן, זכותו של עיתונאי קיבוצי לדרוש מידע מלא ואמין על „פיט" ממיכה רינת, רכז קרן השומר הצעיר. כמו שהוא דורש מידע כלכלי על פעולות משרדו.

זכותו של כל פעיל למסור את כל המידע, למסור מידע חלקי, למסור מידע מטעה משיקולים עסקיים, או לא למסור מידע בכלל. זכותו של עיתונאי היא לבקר את החלטותיו של פעיל תנועתי, באשר למידע שהוא מסר. זכותו של הפעיל להגיב על ביקורתו של העיתונאי ולהציג את מניעיו ושיקוליו באשר לפירסום אותו מידע. וציבור הקוראים ישפוט. כך נסגר המעגל השלם בצורה הטובה ביותר.

היכן כאן העיתונאי, היוצר „זיקת חובה" של דיווח כלפי פעילים? היכן כאן העיתונאי, „המופיע בפני כתובע מכפנים, או כגובה עדות מבחוץ", כפי ששואל ג'ומס בכתבתו של סבר?

על איזה „עיתונאי־מטעם חזק, המתחקר פעילי־מטעם חלש" מדבר סבר עצמו? האם ביקורתי הופנתה כלפי חלשים — או כלפי „אנשים חזקים" בתנועות ובאזורים?

במשך שנות עבודתי זכיתי למעט שיתוף פעולה מרוב פעילי התנועה הקיבוצית וליותר שיתוף פעולה מצד חלק קטן מהם. עובדת היותי חבר קיבוץ לא הועילה לי דבר: מי שלא רצה לדבר — לא דיבר. ומעולם לא התרשם מכך, שאני חבר קיבוץ. יותר מזה: אני חולם על היום, בו יתייחסו אלי, לטוב ולרע, כאל עיתונאי של „הארץ", או של „ידיעות אחרונות". אני בטוח, שאצא נשכר ממעמד כזה: מעיתונאי קיבוצניק המימסד דורש יותר — ואולי עוזר לו פחות: סבר מדבר על „רודנות תקשורתית", אין לכך רגליים במציאות.

במשך חודשים ארוכים הוחרמתי על־ידי פעילים מרכזיים בתק"ם, בשל ביקורת שמתחתי על חלקה של תנועה זו בפרשיות בלאס השונות.

האשימו אותי במשוא־פנים וטענו, שאני פועל על־פי הנחיות „בעלי העיתון", מזכירי הקיבוץ הארצי, ולכן אני תוקף את פעילי התנועה שלי.

השבתי, שאני כפוף רק לשיקולים מקצועיים: לתק"ם היה תפקיד מרכזי בפרשיות אלו, וגם אם ימשיכו לחשוד בטוהר מניעי, לא אצא מגדרי ולא אחפש שעיר לעזאזל — פרשייה מדומה בקיבוץ הארצי, ש„תאזן" באופן מלאכותי את הביקורת על התק"ם.

לשמחתי, הזמן עשה את שלו, נושאי תפקידים התחלפו ונוצרו מחדש יחסי עבודה תקינים ביני לבין פעילים מרכזיים בתק"ם.

זה קרה, לשמחתי, זמן רב לפני שפרשת „פיט" „הוכיחה", לחשדנים שעוד נותרו, שאם יש צורך, אני כותב באורח עצמאי ולא תלוי, גם בנושאים הקשורים לתנועתי.

לאחר פירסום הכתבה על „פיט" החליטו ג'ומס, זמי מר, רכז מחלקת הכלכלה, ומיכה רינת, לנתק את קשרי העבודה העיתונאית איתי. גם חרם זה לא גרם לי להסיר מראשי את הכובע היחיד שאני חובש: כובע העיתונאי. לא תבעתי ואיני תובע כל „בירור", או „משפט חברים". כחבר תנועה התובע את עלבונו, הורתי ופניתי לפעילים אלה, והצעתי להם לשקול מחדש את החלטתם. פניתי, לא תבעתי. כשפניותי נתקלו בסירוב, כתבתי להם, כפי שהייתי כותב במקרה דומה לנושא מישרה, שאינו חבר קיבוץ, שאשמח בכל עת לחדש את יחסי העבודה עמם.

נהגתי בעניין זה על־פי עצתו של העורך, סבר פלוצקר, שאמר לי: „עיתונאי הוא כמו זונה. אין לו כבוד. גם אם מעליבים ומחרימים אותו — הוא אינו משחק במשחקי יוקרה. תפקידו היחיד הוא להביא מידע. לך לפעילים שניתקו איתך את הקשרים ונסה לחדשם". כך עשיתי: נכשלתי. ואין לי טענות: איש אינו חייב דבר לעיתונאי: וזכותו של כל אדם לדבר, או לא לדבר, עם עיתונאי כרצונו.

בשבוע שעבר נערך דיון כלכלי בוועד־הפועל של הקיבוץ הארצי, והיה ברור, שהכתבה על „פיט" תהיה אחד הנושאים שיעמדו על הפרק. לא באתי לדיון הזה: הוועד הפועל סגור בפני עיתונאים. ואני לא הוזמנתי. כובע העיתונאי חייב אותי, שלא לבוא כחבר.

לפני מספר שבועות שאלתי את אדם רנה, מבקר הקיבוץ הארצי, האם חקר פרשה מסויימת. „לא", השיב. „אבל זכותך, כחבר קיבוץ, לדרוש חקירה בכל עניין". השבתי לו, שכעיתונאי אני שואל. האם חקר. ונמנע מלהדרש חקירה בתוקף היותי חבר קיבוץ.

כשעורכת „הדף הירוק" ואני נקראנו ל„בירור" בהנהלת ארגון אזורי מסוים, סירבנו לבוא. אמרנו שאנחנו עיתונאים, מוכנים לפרסם תגובה, לראיין, לשוחח עם כל חבר הנהלה שיפנה אלינו. לא הולכים ל„בירורים".

מסתבר, שבחיים קל יותר לתפקד כעיתונאי קיבוצניק, משזה נראה בתאוריות.

תגובת היתר של המימסד

העיסוק בכתבתי על „פיט" חרג מכל פרופורציה. המימסד בקיבוץ הארצי הגיב באווירה מוגזמת ולא עניינית על הביקורת שנמתחה עליו. מערכת העיתון נחשפה ללחץ אדיר. והכתבה של סבר היא רק דוגמה אחת להשפעותיו של הלחץ הזה. מכתבי התגובה של מזכירי הקיבוץ הארצי ושל הוועדה שחקרה את סיום פעילותו של ארגון מיכון פורסמו פעמיים. קודם ב„על המשמר" ואחרי עשרה ימים ב„דף הירוק". לדעתי, הלחץ מתחיל לשבש את העבודה העיתונאית במערכת.

שבועיים לאחר פירסום הכתבה על „פיט" הופיעה כתבה על „ביקור אצל המבקרים", מבקרי הקיבוץ הארצי. אני חתום על הכתבה הזו. אבל אין לי שום תביעה לאבהות בלעדית עליה. במה שפורסם יש דמיון לדברים שכתבתי, אבל יותר מדי שיחות טלפון ופגישות מיותרות קדמו לפירסומה של הכתבה הזאת.

יש חשש, שמתפתח תהליך, שגם הוא מוכר לנו מרשות השידור. שבו הפחד מפני התערבות חיצונית גורם לעיין בצנזורה עצמית מרצון. כל מלה נבדקת שבע פעמים, מחשש שמא מישהו ימצא בה, חלילה, ספק „טריפה".

איני מרגיש את עצמי כנרדף. כמי שהכל מתנפלים עליו. כמה פעילים מרכזיים בקיבוץ הארצי מבקרים אותי קשות, אבל ראשי המימסד אינם כל הקיבוץ הארצי. ובוודאי שאינם כל התנועה הקיבוצית.

עד כמה שאני מצליח להבין בתגובות הציבור הקיבוצי, כתבותי שנויות במחלוקת, וכך צריך להיות. להיות שנוי במחלוקת פירושו, שחלק מהציבור מתנגד לך וחלק אחר מזדהה עמך. ויש הרגשה, שה„מתנגדים" בציבור הקוראים מתעניינים בעקבות כל כתבה. מי שעוסק בנושאים שנויים במחלוקת, אינו יכול לצפות ליותר מזה.

עודד ליפשיץ ■

MGM STATION CAD/CAM

תוכנה לעיבוד שבבי ב־.C.N.C

לכל עיבוד מתכת – כרסום, חריטה ועיבוד פח

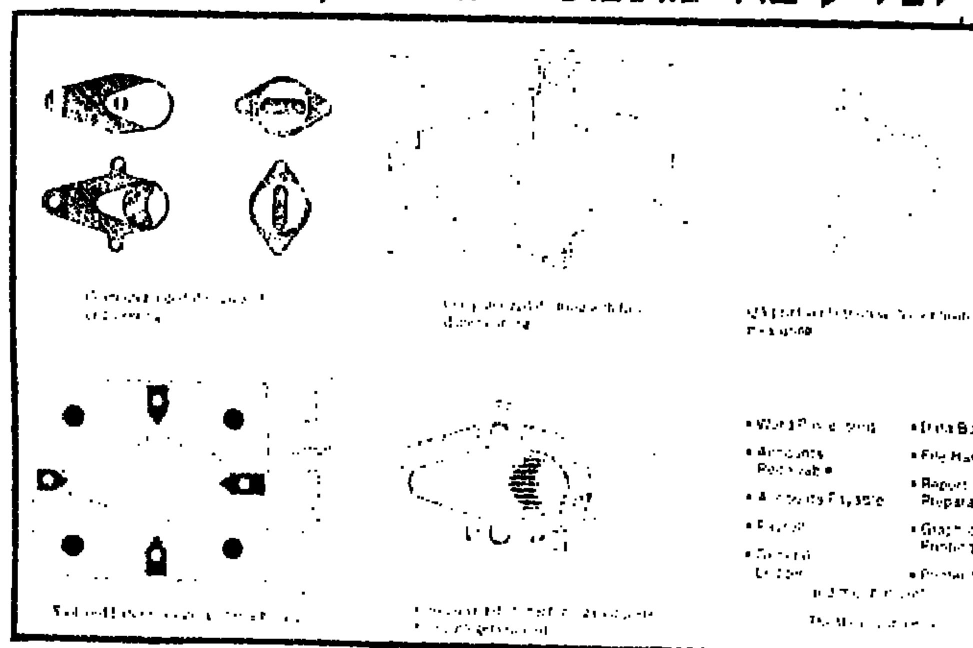

MGM CAD/CAM makes a friend of Ingalls programmer Gary Harriman through its fast response and mouse operation.

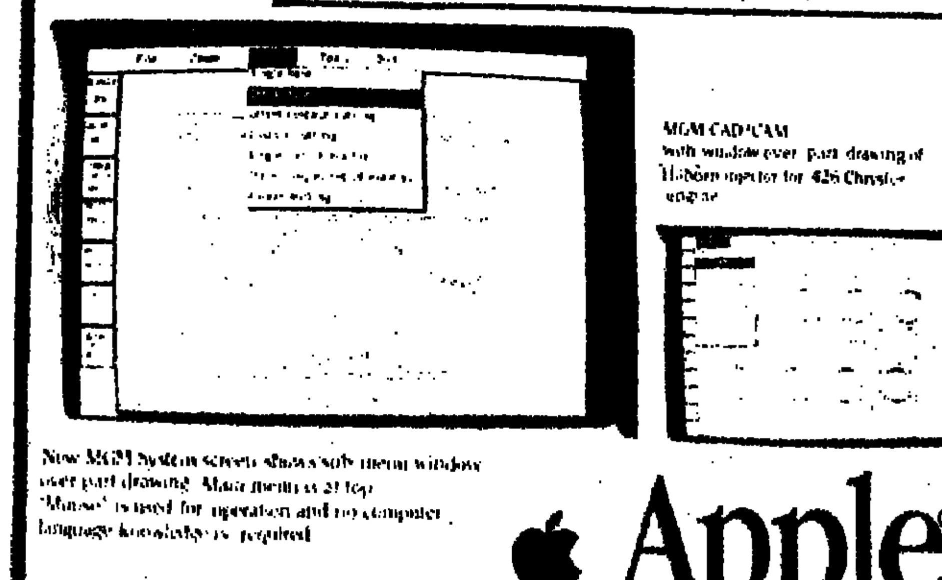

MGM CAD/CAM with window over part drawing of Holborn injector for 426 Chrysler engine.

New MGM system screen shows soft menu window over part drawing. Main menu is at top. "Mouse" is used for operation and no computer language knowledge is required.

לקוחות (רשימה חלקית)

1. „עשות" אשקלון
2. „אל־און" רחובות
3. „טלכור" מפעל מרומים
4. תע"ש
5. אינדיגו, רחובות
6. חמת, כור מתכות
7. אחים מאיר
8. יישרליזר, קיבוץ רעים
9. רגבה, קל תבניות

Apple®

„סמדר" מיקרו־מחשבים (1983) בע"מ

שיווק ⋆ שרות ⋆ תוכנה באר־שבע, בית רסקו 107 טלפון 057-78430

בתיה שחף

איך זה אצלכם

תל־יוסף: ה"פעילות" עוברת לחוגגים

"המקהלה הגדולה פשטה את הרגל. אנשים רוצים לשבת עם בני המשפחה, לקיים מצוות 'והגדת לבנך', ולא להיתקע לכל הערב על הבמה", כך רבקה ארנון, רכזת חגים בתל־יוסף, החיה ונושמת תרבות בכל רמ"ח ושס"ה. גם פסח הופק על ידה פעמים מספר.

אי הנחת מגודלה של המקהלה "ההיסטורית", הותיר על הבמה מקהלת כיס (6 בנות), אשר מזה שנתיים עובדת בקביעות, פעם בשבוע, עם מאיר אהוביה, ובחגים ובמועדים משמיעה את אסופת שיריה בפני הציבור ולהנאתו. ואם במקהלה חל פיחות (ודאי שלא איכותי...) הרי שתזמורת כלי הנשיפה של תל־יוסף, חיה ונושפת כבר קרוב ל־50 שנה, ועוד כוחה ב...ריאותיה. "פעם בחודש מתקבצים הנגנים, מגיעים גם בנים עוזבים, ובהם אף ותיקים, כבני 60, מראשוני הבנים שלנו", מציינת רבקה בסיפוק.

בעת האחרונה ננקטות יוזמות נוספות, להזרמת דם חדש ולהעשרת ההרכב. מכתבי הזמנה — להצטרף ולנשוף בצוותא בתל־יוסף — נשלחו למשקי האזור, ואיתותים חיוביים כבר נקלטו. "גם מבית־זרע הרחוקה נושפים לכיוון שלנו", מחייכת רבקה ומרגישה, כי אילוצי המצב הכלכלי הולידו מהלכים של שיתוף אזורי, בעיקר בתרבות (הבאת מופעים). הצעדים הללו מעשירים את המשקים, ובעצם: "מעז יצא מתוק".

במטרה לשפר כל הזמן את תכני החג, טורחים העוסקים במלאכה בבדיקת "מה שהיה": "אנחנו מנסים למצוא במה שגינו בבניית התוכנית, להימנע מבקשות חוזרות לציבור, לא להסתובב בזמן 'הסדר', ובמקום זה בכוונתנו להעביר יותר פעילות לחוגגים. הרבה שירה בציבור פחות קטעי קריאה. אבל ההגדה קיימת, ויש לקרוא בה, מדי שנה. ואם כבר, לקרוא טוב. קיים אצלנו מנהג של הטלת אחריות הקראת הקטעים של כל "כוס" על משפחה אחרת. ומשתתפים בכך גם אורחי המשפחה. זה דבר יפה, והקריינים לוקחים את העניין ברצינות רבה. לפני החג אנחנו עוברים בחדרים ומקיימים ערבי הכנה יחד אתם. זהו החג כטרם חגו מקבלים אותנו נהדר. ולא חסר גם כיבוד. וכו'".

הבטן הרכה בתל־יוסף — ריקוד ומחול, ואת ליל־הסדר מעבירים גם בלי זה. לעומתו מתקיים כהלכתו טקס הבאת העומר, בשדה, בחיק הטבע, ומקדים את ליל־הסדר במספר שעות. השנה, שלא כרגיל, יונפו החרמשים בשדות התבואה בתל־יוסף, למחרת ליל־הסדר.

שובל: נוֹא אמון של איווה

בליל־הסדר מרבים לספר ביציאת מצרים, ומרבים גם להופיע: "הסדר גדוש מאוד, ואנחנו מקפידים לאזן בהופעות הילדים", אומרת איווה ארבל, מצוות החג בשובל.

גם המבוגרים מרבים להופיע, ועם השנים נתמסד החג, גובשה מסורת: "צברנו רפרטואר נאה של 5־6 ריקודים, מבלי לקפח את גורם ההתחדשות, אני עצמי", מעידה איווה, "החלטתי להתמודד (במחול) עם נושא די כבד: נוֹא־אמון, כן גם מכות מצרים, מעין מופע אור־קולי + תנועה. החד־גדיא גולש למישור היתולי, בביצוע הורים וילדים".

את קטעי הזמר במרוצת הערב ילווה השנה פסנתרו של מורה למוסיקה במוסד, שאינו חבר, אך יסב עם משפחתו לסדר הקיבוצי.

בשובל מציינים את טקס העומר ככתוב — ביציאה אל השדה, שעות אחדות לפני "הסדר", או למחרתו.

הסדר עצמו נערך בחדר־האוכל: "זהו באמת משהו גדול! לא מספיק גודלו של האולם — חשוב שהחבר'ה יישבו טוב, כיאה לחגיגה אמיתית. לכן חידשנו השנה ציוד רב: באישורו של רכז המשק, כקרם־השקעות..."

החגיגה אכן אמיתית, ובהקצאת מיטב ומירב הכוחות, אין פלא, שזהו "רנסאנס של שובל", כך איווה.

שורת המקהלה

האם המקהלה ההיסטורית הולכת ונעלמת? מה מקומה של השירה בסדר הקיבוצי? היכן היא זורמת?

שער־הגולן: מקצועיות רבה

"אנחנו צוות חזק ומיומן, ויחד מרימים חגים יפים", אומרת בהצטנעות־מה טובה שרות, מורה למוסיקה בשער־הגולן, המנסה להבליט יותר את משתתפי הפעולה עימה — יוסף נצר וחיים ברקני. מדבריה ניתן להבין, כי העסק מסודר, מתפקד וקבוע: "הרבה חברים, כמו גם ילדים, עוסקים במשך כל הזמן בתחומי מוסיקה שונים, כך שלקראת החג אין בעיה לאסוף חבורות והרכבים שונים, כדי לעבד סופית את רצף ההופעות, סדר השירים והליווי המוסיקלי. על הבמה הכל מוגש במקצועיות רבה, והקהל תרבותי ורגיש".

טובה עצמה, כמורה חדשה, די "צעירה" בעסק, אך עם כל הכבוד למסורת ותכניה, מנסה פה ושם לחדש ולרענן.

מי שלא יוצא אל העומר — הרי שזה נכנס אל ביתו: "בפתיחת הסדר בשער־הגולן נכנסים הילדים בשני טורים, אלומות שיבולים בידיהם. כך גם נוסף מימד קישוטי לבמה הגדולה".

יגור: עבודת חייו של המלחין

במקהלה בפסח שרים 60 איש, חבורת הזומר "הקולית" מונה 20 איש; יש גם רביעיית בנות, [illegible] לדבר על מקהלת ילדים נרחבת... [illegible] בגדול. השנה גם רב יותר מספר המשתתפים [illegible] הסדר. אם עד כה הסבו לחג רק ילדים מכיתה [illegible] הרי השתא באה הלינה המשפחתית וצירפה [illegible] ילדי הגנים לחגיגה.

והחגיגה גרולה: "הילדים מתכוננים [illegible] רבה לפסח. וכבר מכיתה ג' הם על הבמה. לכל [illegible] תפקיד משלה, כשהילדים יודעים תמיד, מה [illegible] להם בשנה הבאה...", מספרת לאה מרול, [illegible] בתחומי המוסיקה, ואף מנצחת על [illegible] שנמצאת כל הערב על הבמה, "במגמה לערוך [illegible] בחטיבה אחת, מבלי לקטע כל פעם".

שילוב המרכיבים ועריכתם בצורה [illegible] ורצופה הם שהנחו את המלחין יהודה [illegible] כשעשה סדר ב"סדר" ביגור. כן עמדו לנגד [illegible] הוצאת או החלשת הסממנים המשפחתי[illegible] מסורתיים, לטובת האופי הקיבוצי־קהילתי. [illegible] לומר, כי היתה זו עבודת חייו. י. שרת לקח [illegible] ההגדה וחילק אותה למבצעים השונים: קריי[illegible] סולנים, מקהלות, תזמורת והציבור, כל זאת [illegible] שהכל זורם ומשולב.

"שרת היה ידוע כקפדן גדול, בעל [illegible] חוקה... וקשה מאוד להזיז או לשנות משהו בחג. ניתן כמובן לגוון, או להעשיר, לחנים קיימים ומסורתיים". והמסורת מתקיימת כבר הרבה שנים. לא נמאס? "חס וחלילה. הסדר של יגור הוא שם דבר. חברי קיבוץ שעזבו באים לכאן בחג, ו'ממלאים מצברים'..."

גם הגדת התק"ם, המקובלת בקיבוצים רבים וטובים, נתלתה לא מעט בזו של יגור כדי למלא מצברים.

עין־השופט: מסורת ידועה + צביקה כספי

בטקס העומר, שעות ספורות קודם לפתיחת ליל־הסדר בעין־השופט, נכנסים הילדים עם אלומות שיבולים, שנקצרו בשדה. גם מה שבא אחר־כך זורם, פחות או יותר, ע"פ מסורת ידועה ומוכרת, כיאה לקיבוץ ותיק.

כחוט שני שוזרים שירי ההגדה, המושרים בפי חבורת הזמר, הפועלת כבר שנתיים ועובדת באופן שוטף עם צביקה כספי ("הגבעטרון" וכו'). לא נפקד מקומה של מקהלת הילדים, אף זו פועלת במשך כל השנה. בתיה אביר שותפה בצוות החג: "עבדתי עם הילדים על שירת־הים (יהודה שרת) בכלי הקשה ורקלום; כן שירי הצגה — מכות מצרים, מלווים בתנועה".

נראה, כי תרבות השירה מפותחת היטב בעין־השופט. כל המרבה — הרי זה משובח: "במרוצת הערב לוקחים חלק פעיל בקטעי שירה גופים שונים, כגון: שלישיות, רביעיות — הכל בעיבודים של צביקה. לשירי ההגדה שרים גם הרבה סולנים, מקרב הילדים וכן משפחות, המסוגלות להציג הרכב של 3־4 קולות".

יש גם מחולות מסורתיים בביצוע של חברים ומוסדניקים, כאשר את בשורת האביב מביאות בנות המוסד, בריקוד. סיפור החד־גדיא מבוצע שנה אחר שנה בידי כיתה ד'. שירה בציבור? "בהחלט. הקהל אוהב לשיר ומשתף פעולה עם המקהלה, גם כשאינו מתבקש", מסכמת בתיה.

באורות־יצחק: סדר מרכזי מול סדר משפחתי

"המגמה של נטישת הסדר המרכזי לטובת סדרים משפחתיים, שכונתיים, נתייצבה כיום, ובערב החג עדיין תסב מחצית מאוכלוסיית באורות־יצחק בסדר הכללי שלנו", מספר נחום ברוכי, מזכיר פנים. בקיבוץ הדתי קוראים בהגדה ככתבה ולשונה, בלי "ליישר", לדלג, ושאר טריקים טכניים, הידועים במקומות אחרים... אין קטעי נגינה, כמובן, וכדי להעשיר ולתבל את הערב, המתמשך לתוך הלילה, מגוונים בזמירות, חידונים וסוגי הפעלה שונים. "הכל תלוי ביוזמות 'עורך הסדר'. בכשרונו להפעיל רבדי ציבור רבים ככל האפשר. וזה אומר גם קשישים ואורחים שלנו".

אין סולנים, וכל הזמירות (וגם פה יש התחדשות — לאו דווקא דבקות בנוסחים קשוחים ועתיקים) מושרות בציבור, כאשר פה ושם פוצחים הילדים ברינה, והכל נסחפים איתם.

הראל: חד־גדיא עם גוון אקטואלי

ליל־הסדר נפתח בהראל בהבאת שיבולי העומר. את האלומות מניפים ילדי הקיבוץ, ארבעה ילדים בני...שלוש ומשהו. הקיבוץ הצעיר בהרי ירושלים חוגג בצורה אינטימית, כשכל האוכלוסיה "מצטופפת" בחדר־האוכל, יחד עם משפחות הש.ש. "אחד מילדי הש.ש־ינים זוכה לכבוד של קריאת הקושיות. יתר התפקידים במהלך הערב הם בכוחות עצמנו", מספר אבי רוזנשטיין, רכז צוות פסח. "החל מ'אב הסדר', המנחה את הערב, דרך הצוות המוסיקלי, הכולל פסנתר וסקסופון, שמתאספים לקראת החג ומלווים בנגינתם את כל השירים". וכל השירים מושרים בציבור, המתקשה להוציא מתוכו סולנים... קטעי מחול פחות בעייתיים. ודווקא ב"חד־גדיא" מפוזים חברי הקיבוץ לא רע: "בריקוד הזה אנחנו מכניסים הרבה וריאציות, המותאמות על־פי אקטואליה, הן בבית, הן במדינה".

לאבי זהו פסח ראשון כרכז הצוות. ועם כל הכבוד למנהג ולמסורת, תמיד יש מקום להוסיף, לשנות, לשפר ולייפות: "אני נעזר הרבה בחומר של ערת חגים (הברית) וכן ברעיונות שמנדבים ש.ש־נים, השוהים אצלנו לתקופות מסויימות. אך עם כל זאת, את ליל־הסדר אנו מבצעים רק בכוחותינו. זה מה שיש".

נווה־איתן: קלרינט במקום חצוצרה

פיטר פרידמן הגיע לנווה־איתן מאנגליה, לפני 11 שנה. היותו רפתן בקיבוץ לא מפריע לו להקדיש מזמנו ומרצו למוסיקה. הוא מנסה להפיח רוח רעננה בחגים, וזה לא פשוט: "את רוב העבודה אני עושה עם הילדים — הבאת העומר (בליל־הסדר), מקהלה צנועה, ושילוב קולי, ריקלום וכלי הקשה ("בתופים ובמחולות" — י. שרת), וכמו בכל קיבוץ המכבד את עצמו, גם כאן הילדים מנגנים בחליליות".

אותות הזמן ניכרים גם בסממני החג, וכשם שרבדים רבים קוצצו ונפגעו — לא עוד "תרועות חצוצרה" בפתיחת ליל־הסדר. השנה עוברים ל...קלרינט. "אצלנו מעטים החברים המנגנים. ויש להניח שאשמש בעצמי כמלווה בפסנתר לכל אורך הערב".

חשוב לציין, כי פועלת בנווה־איתן מקהלה (בעיקר בנות), ועיקר הכנותיה מתמקדות לקראת חגים ואירועים. קצב עבודה כזה מותיר לזמרים מרווח מינימלי עד לחג עצמו: "שלוש־ארבע חזרות יספיקו לנו", מסביר פיטר ומוסיף: "לראשונה, למרות רצוני להעשיר קצת את הרפרטואר הטוב והמסורתי של פסח, לא נוכל לבצע זאת".

בתנאי הצפיפות של ליל־הסדר, לא ניתן לבצע הופעות המצריכות במה. "קרן האור" היחידה היא כניסת טורי הילדים עם אלומות העומר. עם כל זאת, ולמרות שלא רבים האנשים המצטופפים בתור להירתם ולעזור ב"הרמת" החג, בליל־הסדר תשובה האווירה השוררת באולם. כל השנים תרם פיטר את חלקו בחג בתחום המוסיקה. "השנה, לראשונה, העמסתי על כתפי אחריות מלאה לתוכן, ואני נהנה מזה: לשמחתי, בהגדה החדשה של התק"ם החזירו כמה דברים לרוח המסורת, מבלי להזדקק לסממנים דתיים".

רוקד אגב, מכהינה משפחתית, הסדר מסודר: אשתו של פיטר מופקדת השנה על הכנת סעודת החג בנווה־איתן...

מסילות: פרוזדור לחג

סדר־פסח במסילות הוא מופע ענק. התנאים הטכניים לכך גם הם על רמה גבוהה: אולם־תרבות מפואר, שכל פרט טכני בו הוא המלה האחרונה... יש גם ציבור, המוכן להעמיס על עצמו ולתרום מכשרונותיו. חמוטל ודבורה, המחנכות יחדיו את כיתה ו', נמנות על הצוות המיומן של פסח. להן זהו החג השלישי. נראה כי השילוב של מטפלת ומורה עולה יפה. דבורה, בוגרת "צוותא־ירושלים", מכינה הרבה מחולות, בהרבה חגים וגם בסדר: "בכל 'כוס' יש מחול, ובמשך הערב מופיעים בני כל הגילים בתוכנית. כללית — הערב מגובש, הדברים קבועים, אך בכל זאת דרושה הרבה הכנה. גם הילדים כבר 'מתוכנתים', לפי מסורות ריקוד, העוברות מדי שנה לכיתה אחרת, החל מכניסת הילדים עם אלומות השיבולים בפתיחת הסדר (העומר), דרך חד־גדיא, ועד הקושיות".

התלהבות רבה מנשבת מכיוון המוסדניקיות, כשמדובר במחול. רבות מהן עוסקות בכך כל השנה, והן פשוט אוהבות לרקוד. פחות אוהבות — לשיר. ובעצם, המקהלה לפסח קמה לקראת החג ומתפזרת עם חיסולו... והבעיה התמידית — בחורים: "במשך השנים צברנו הרבה שירים, חלקם מושרים במקהלה עד היום, ואחרים — הוחלפו", מסבירה חמוטל. "נוצרו גם דפוסי שירה שונים: סולנים מסורתיים, וכן שלישיית בנות, שמופיעה במקהלת הקבה"א, ותורמת בעיבודיה המורכבים גוון נוסף לזמירות ליל־הסדר".

כמו המקהלה, כך גם הרכב מוסיקלי כלשהו אינו קיים כגוף קבוע, וצירוף של פסנתר, חליל וקרן מתארגן אד־הוק לפני כל חג, ללא בעיה של הכנה רבה מדי... הכל קבוע, מתואם וידוע.

שירים רבים במסכת החג מושרים בציבור, ותורם לכך לא מעט "הפרוזדור לחג": מספר ימים לפני החג נוהגים להתאסף בחדר־האוכל לערב שירה בציבור — שירי פסח ואביב, כמובן. השנה, עם פרוץ הווידאו למקומותינו, נגרע משהו מסממני הצוותא. המקהלה צולמה והוקלטה, והשירים הוזם מועברים בכבלים אל כל החדרים בקיבוץ — ערוך, כמובן, בהתאם, כשברקע צילומי אמנות מצרית עתיקה, וכן נופים ואביב.

בכל שנה, לקראת פסח, מגלים חברי מסילות נכונות "להרים מבצע": "בעבר נערכו מבצעי ניקיון בפינות שונות במשק, כמו צביעת מגרשי משחקים. אשתקד קנינו צלחות פסח, והחבר'ה נרתמו לקשטן בציורים יפים. השנה על הפרק: מבצע מפיות לכיסוי מצות, ועוד היד נטויה. בעניין זה אין אפס".

בהתקרב ערב החג יתקבצו בחדר־האוכל חבורות חבורות. משפחות וחמולות, וכמו ידיהם יגלגלו קניידלאך. אלא מהו — הפנינג שלם!

"אנחנו קיבוץ קטן, ותמיד אותם אנשים נוטלים על עצמם עול הכנות וטרדות החג. אבל עושים זאת בלי בעיה ויותר מכך — באהבה ורצון", כך דבורה וחמוטל.

ממזרח ומערב

(המשך מעמ' 9)

גיל חוזר ואומר: "ובכל זאת, צר לי, שהליכוד הוא שעשה את התפנית הזאת והעבודה רק למדה ממנו".

— האם ישנה תחושה, שאין הם עושים די באופן אישי?

"בכל שטח בו אני מרגישה יכולה ומסוגלת, אני תורמת", אומרת אורה. "אני חברה במזכירות 'פעילי המחתרת של יוצאי צפון אפריקה'. ברור לי, שאני מכירה את המנטליות ויודעת איך לגשת אליהם. אני דוברת צרפתית וערבית, ועל אף החינוך האירופי־צרפתי שקיבלתי, אני גם בתוך ההווי המרוקני".

אביגדור מעביר חוג טניס בכפר הנוער מאיר שפיה. "תחושתי הרעה אינה אישית", הוא מסביר. "על לוח מודעות בקיבוצי נרשמו ארבעה מתנדבים בלבד לפעילות בכפר זה. קיבוצי יכול לתרום הרבה יותר. תרשמי זאת כך, בפירוש. רציתי, שבני־הנוער מהכפר יבואו אל הקיבוץ בשבת, לחיות את ההוויה הקיבוצית, להכיר את בני־הנוער בקיבוץ. משרד־החינוך מערים קשיים, בשל הנסיעה בשבת".

בסקר סוציולוגי שערכו סילביה ביזאו ואבי אגוזי, בשם "ממזרח למערב... ובחזרה. עמדותיהם של חברי קיבוצים בני עדות המזרח", השורה התחתונה היא: "... יחד עם זאת, מצאנו, שאותם מאורעות לאומיים יצרו קונסטלציה חדשה עבור המזרחים בקיבוץ, שהביאה להתעוררות עדתית תרבותית בקרבם, כביטוי לרצונם להיות הקשר בין הקיבוץ לעדות המזרח. אולם, כדי שהם יוכלו למלא את התפקיד הזה, יש צורך, שהתנועה הקיבוצית ותנועת העבודה בכללותן תיקחנה את הנושא יותר ברצינות, מה שהן ממעטות ו/או מתקשות לעשות".

(הסקר נעשה בחסות המכון ביד טבנקין באפעל ועומד לצאת לאור בקרוב בתוך ספר שיישא את השם: "שורשים" מחקר ותיעוד).

★

"בר־מזל אני, שחייתי בתקופה זו, בה יכולתי לתרום את החלק שלי, אף שאינני קם כל בוקר ומברך את יומי", אומר היום בנימין אלוש.

סיפור יפה של אנשים יפים? חיפשתי סיפורים אחרים, פחות יפים, שאולי נשמעים יותר אמינים מבחינה עיתונאית. 50 אחוז מאלה שפניתי אליהם, לא הסכימו להתראיין. גם לסקר הסוציולוגי של ביזאו ענו מעט יותר מ־50 אחוז על השאלונים. היא קיבלה תגובות מסוג:

— "לא רואים כל חיוב בהעלאת הנושא העדתי בקיבוץ".

— "אתם רק מחריפים את הבעיה העדתית, בהעלותכם שאלות כאלה".

— "מעניין. עד כה לא ייחסתי כל חשיבות למוצא שלי בתוך הקיבוץ, ועל השאלות המעלות את המוצא לא אשיב".

מסקנותיה של ביזאו מעניינות ומעוררות. יש לה המלצות, הנובעות מתוך ממצאי הסקר. ובכל זאת, אולי צריכים להעסיק אותנו. לא פחות, אותם חברי קיבוץ, שלא הסכימו לענות לסקר ו/או להיענות לכתבה.

אסתר נתיב ■

מכון לדיזל
מרג'ה אליאס
לשעבר בעל מוסך אמיר
שירות מקצועי
נסיון, תנאים מיוחדים
לקיבוצים ומושבים
תיקון כללי לכל סוגי המשאבות ומתזים לדיזלים BOSCH + טורבו
שירות מוסמך C.A.V. SIMMS

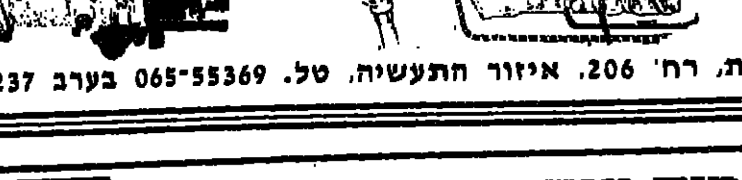

נצרת, רח' 206, איזור התעשיה, טל. 065-55369 בערב 065-54237

אסמור ענקי הוידאו בישראל
מציאות

פתוח כל מוצ"ש מ־18.00—22.00
ובמשך כל השבוע מ־9.00 בבוקר עד 7.00 בערב רצוף
וידיאו, סטריאו וטלוויזיות
עד 13 תשלומים ושירות ממחסני החברה
וידיאו טייפים
J.V.C./נשיונל/דדו/סניו/טרץ/היטצ'י מ־1790.—
טלוויזיות צבעוניות
טרץ/דדו/היטצ'י/מץ/ועוד מ־890.—
מערכות סטריאו
J.V.C./סניו/דדו/היטצ'י מ־790.—
רדיו + טייפים סטריאו ניידים מ־195.— המחירים + מע"מ
משולבות ובחלקים
"אסמור"
חב' למסחר והשקעות בע"מ
ת"א רח' העליה 25 טל' 03-384910
ר"ג רח' ז'בוטינסקי 79 טל' 03-7511992
וידאו פיליפס
מתצוגה
רק — 1200 ש"ח
טלוויזיה
צבעונית ניידת
+ רדיו + טייפ
רק — 990 ש"ח
רמקולים HI-FI
+ תיבות מהודרות
רק — 250 ש"ח
רדיו טייפ
דאבל־קאסט־סטריאו
נייד + רמקולים
מתפרקים
רק — 295 ש"ח

ילדי קיבוץ מענית
מעוניינים להתחלף בקיטנה
עם קיבוץ ליד הים בחודשי החופש הגדול
המעוניינים יפנו למזכירות מענית
בשעות הבוקר 7.00—14.00 טל. 063-75111
בשעות הערב לאביטל חצור טל. 063-75348

לקיבוץ עמיר
דרושה גננת
לגן מעורב,
בוגרת אורנים
לשנת תשמ"ז
טל. בשעות
היום:
069-47407
בערב:
069-47289

מורה לפסנתר
בעלת ותק, בוגרת אקדמיה
מעוניינת ללמד בקיבוץ
טל' 745714, 03-719129

לשדות מגדלי
חציר וקש
ציוד חדיש לכיבוש
חבולות עגולות + דשה
"דניר" טל' 065-93695

מכנסי "רפי" Rafi
להיט לכל גיל

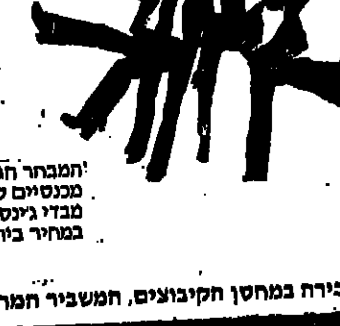

לגברים
נשים
וילדים
המבחר הגדול ביותר בארץ של מכנסיים לגברים, נשים וילדים: מבדי ג'ינס, כותנה וסינטטי במחיר בית החרושת.
המכירה במחסן הקיבוצים, המשביר המרכזי ובחנויות המעמל
מ. ברבר ובנו
בית חרושת למכנסיים "רפי"
ת"א, דרך יפו 9 בית רומנו טל. 03-658539-656458
פתוח בשעות 8.30-13.00, 14.00-17.00

סאסא כימיה בשרות ההגיינה והתברואה
סאסאבון
משחה לניקוי ידים ללא מים
מיועד לשימוש עובדי תעשיה, בתי-מלאכה, מוסכים ונהגים.

★ אינו מזיק לעור פצוע ורגיש.
★ מכיל חומרים להגנת העור.
★ מדיף ריח נעים.
להשיג בכל סניפי המשביר המרכזי
מוצרים חדשים
מגשון
מלכודת דבק לעכברים ומקקים

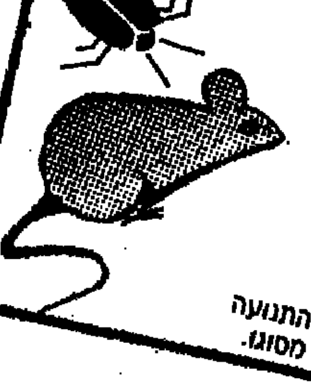

★ אמין
★ הגייני
★ נטול ריחות רעים
★ בלתי רעיל
★ זול יחסית לשיטות אחרות
המגשון נבדק בשיתוף רכז מח' התברואה של ברית התנועה הקיבוצית וע"י תברואן מ.א. גליל עליון ונמצא יעיל מסוגו.
סאסא כימיה קיבוץ סאסא
ד.נ. מרום הגליל 13870, טל' 069-88513/4

הדירה

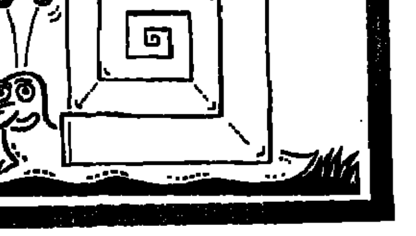

פינה חדשה לעיצוב טיפוח הבית וניצול טוב יותר של ה„מטרים" ומה שיש...

מאור ומאורות

כמו בחלומו של יוסף, שבע השנים הרזות כבר מעבר לפתח. אצל כולנו מקצצים, מצטמצמים ומביטים לאחור בערגה, לאותם ימים, בהם בנינו "וילות" ורבנו על המטרים... כעת נותר לנו רק להשקיף קדימה ולקוות לימים טובים יותר, שבהם נרחיב את בתינו, או נעבור לדירות גדולות יותר.

מדורנו זה מופיע עם נימה אופטימית מעט, בניסיון להקנות הדרכה מסויימת והבנה בנושא של עיצוב פנים וחוץ של בתינו, עם רצון לנצל את "המטרים" שלנו, לאהוב את "מה שיש"... ולטפח, גם בצימצום, בית נאה ונעים, לנו ולילדינו, בחברתנו הקיבוצית.

בעיצוב פנים־בית משתתפים גורמים רבים. ניתן להתייחס לכל גורם כאלמנט, שניתן לעצבו בדרכים שונות, על־ידי חומרים שונים, ולהביא ליצירת מצב וגם אווירה שונים, בחלל זה, או אחר, בבית.

הגורמים הללו, המשתתפים בעיצוב פנים של מבנה, הם: הקירות, הרצפה, התקרה, הפתחים (חלונות ודלתות), צבע, תאורה, רהיטים למיניהם ועוד.

נפתח בנושא התאורה. היות שאת התאורה הטבעית לא נוכל לשנות — היא נתונה לנו על־ידי החלונות הקיימים — נטפל בתאורה המלאכותית ובהתאמתה לפעילויות שונות וליצירת אווירה רצויה על־ידי הדייר.

להלן סוגי מתקני התאורה השונים:

1. נברשות משתלשלות

כאן ניתן למצוא 3 סוגים:

נברשת המקרינה אור מרוכז וישיר להארת שטח מסוים מתחתיה; נברשת המקרינה אור מפוזר בחלל להארת החלל כולו; נברשת המקרינה אור משולב — גם ישיר וגם מעט מפוזר.

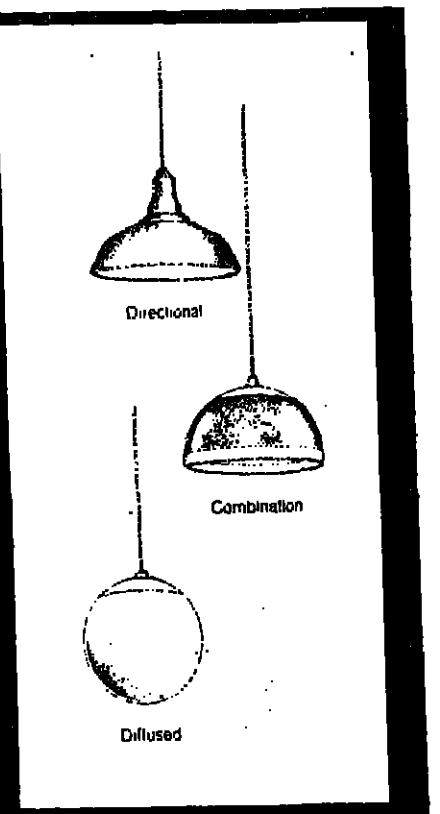

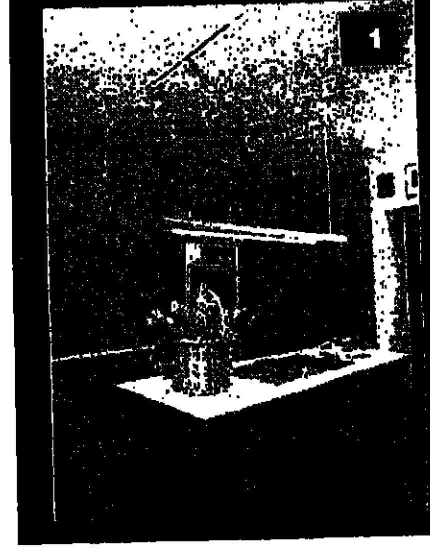

תמונה מס' 1 — שפופרת פלורסנט משתלשלת מהתקרה, הנותנת אור מרוכז וישיר על שטח עבודה במטבח. מס' 2 — נברשת משתלשלת, הנותנת אור מרוכז וישיר להארת צמח בעציץ.

* אור מרוכז וישיר מנברשת משתלשלת טוב גם להארת שולחן אכילה, כך שלא יסנוורו הסועדים. מנורות המשתלשלות מנמיכות בדרך כלל את החלל ומקטינות אותו — רצוי להשתמש בהן רק לפעילויות שבדוגמאות הנ"ל.

2. מנורות עומדות

מנורות אלו מאירות בדרך כלל פינה כלשהי. הן בעלות רגל קצרה, או ארוכה, וצורות האהילים רבות ושונות, בהתאם לסגנון זה או אחר.

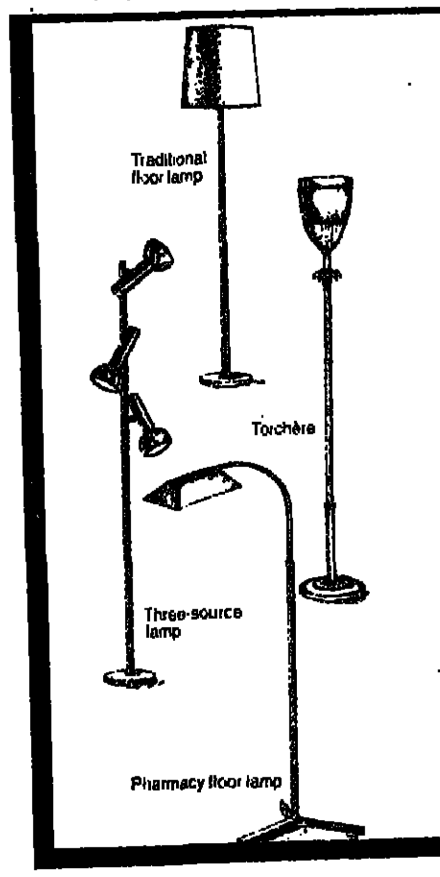

תמונה 3 — 2 מנורות עומדות להארת שולחן כתיבה ועבודה.

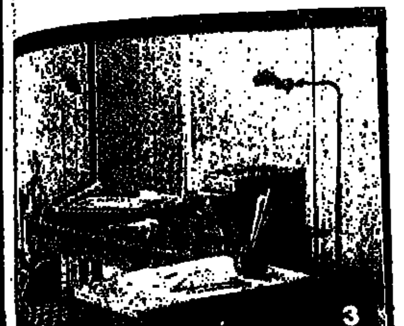

תמונה 4 — להארת אזור ישיבה ושיחה.

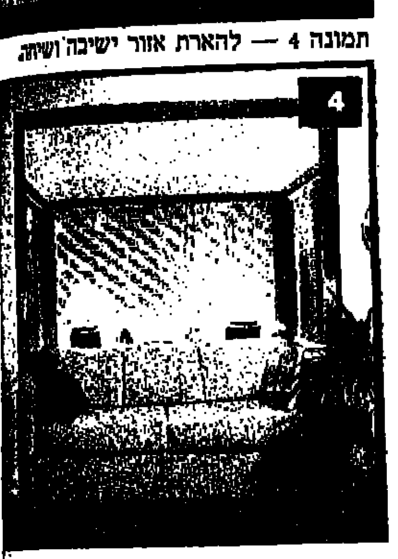

3. מנורות שולחן

נותנות אור מרוכז על שטח מסוים, בדרך ניידות ונוחות לשימוש בכל מקום בבית.

תמונה 5 — להארת שולחן כתיבה.

4. מנורות מהתקרה (שאינן משתלשלות)

מנורות אלו שופכות אור על כל ה[illegible] שמתחתיהן או כאשר מתקינים ספוטים — [illegible]

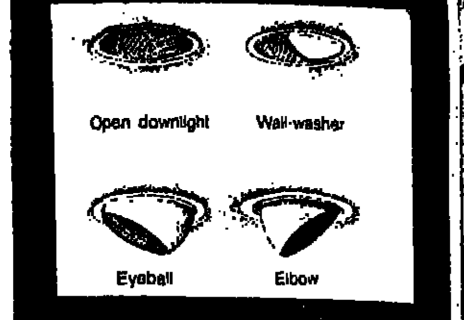

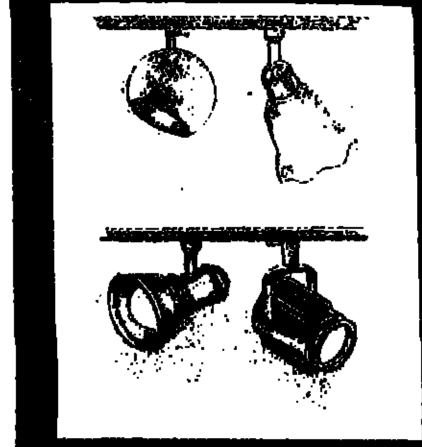

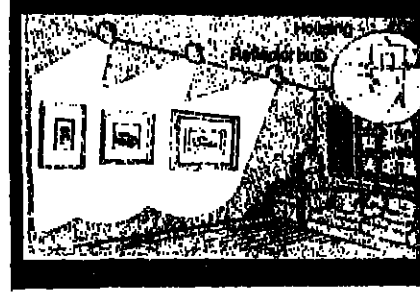

— ניתן לכוון אלומות אור על שטח מסוים. על־ידי אלומה מכוונת ניתן להאיר תמונות, פינה כלשהי, צמחייה, כוננית, מראה וכו'. יתרון גדול למנורות אלו, בכך שאינן תופסות שטח בחלל ומשאירות אותו רחב ופתוח ככל האפשר.

אביבה רוטביין ■

המכלול המושלם לתאורת בית וגן

ייצור ותכנון גופי תאורה, לבית, לתעשיה, למוסדות ולבתי הארחה

מבצעים גם הזמנות לפי תכנון הלקוח

מבחר מנורות שרטוט, שולחן, קיר, ספוטים, פלורסצנטים שקועי תיקרה, מנורות עמידה כולל הלוגן

נגה לוקס (1982) בע"מ
דרך פ"ת 64 (בסמטה) ת"א
טל. 373950, 371902, 03-374289

אורטופדי Samuel SHOES נעלי

יצרן נעליים אורטופדיות לנשים

★ קבקבים
★ מגפיים
★ נעלי קפר
★ סנדלי גברים (קליפורניה)
★ סנדלי אצבע

רבו קניות
ניתן להזמין ישירות מהמפעל

להשיג במיטב החנויות בארץ.
המפעל: בני ברק 20 ת"א(תחנה מרכזית)טל' 371515, 374631

אורות פיל בע"מ

יבואני גופי תאורה
נורות מכל הסוגים
ונורות לצמחים
מפיצי חברות
SÖLKEN, HUSTADT, ORMATU
מספר דגמים במחירי מבצע — 30% הנחה
אבן גבירול 89, פינת אלחריזי 19, ת"א
טל. 225845, 03-247359

דרושה מטפלת

ברמת־גן לשני ילדים (לפני הצהרים בגן) עבודות בית
כל יום בין 7.30–16.30 (ששי 7.30 – 13.30)
להתקשר למיקי, טל: 03-727282
או למגדה, טל: 03-335298

א. ברנפלד

רח' רוטשילד 39 ראשון־לציון • טל' 08-947351

מעבדת שרות
לטלוויזיות צבעוניות • וידאו ומערכות סטריאו
■ 30 שנות נסיון
■ שרות לבית
■ שרות אמין ומוסמך
■ שרות מהיר

כמו כן חנות למוצרי חשמל, אלקטרוניקה ותקליטים
* שיטת „טריידאין" לטלוויזיות, טל. 03-941046
תנאים מיוחדים להתיישבות העובדת.

סימה באר

אספקה קטנה

321
קשורה מאוד לקיבוץ, למרות שכרגע מככבת בעיר הגדולה. בת 41, כשאת מרבית שנותיה, כאמור, עיצבה בכפר. פעם אפילו עסקה במוסיקה והיום שינתה כיוון, ובכל זאת, קשורה למוסיקה, לשירי ארץ־ישראל. אוהבת בילויים והצגות.
רוצה לבנות קן משפחתי אמיתי. מבטיחה להעניק חום לקן הזה.

322
קשה לה לכתוב על עצמה, מעדיפה להסתפק במלים ספורות. פנויה המגדלת שלושה ילדים. בת 50, רגישה ואוהבת בנייארם, חברה, סרטים, וכו'.
רוצה להכיר ידיד לחיים.
חברת קיבוץ בדרום הקרוב.
יש להניח, שאם תתעניין בה, תדע עליה יותר ממני.

323
„בחורה על הכיפאק", כך אמרתי לעצמי, אחרי שנפגשתי איתה בפעם הראשונה. פנויה. בת 34, עם ילד אחד, שאותו היא אוהבת ולו היא מקדישה את מירב זמנה. אך מוכנה ורוצה להעניק גם לך חלק מהזמן היקר. אם תתעניין בה, כדאי שתדע, שהיא נאה מאוד, 165 גובהה. לא שמנה וגם לא ההיפך. היא בסדר, ספורטיבית ועוסקת בחינוך.
מעבר לכל, רוצה כך, שתהיה אנושי, רגיש וצעיר ברוחך ובגופך, ועד גיל 40.
היא חברת קיבוץ מהדרום.

324
אתם חושבים אולי, שבלונדינית עם עיניים כחולות יש רק בשבדיה ? או בפינלנד? או — לא — גם כאן וגם היא, בת ה־29 שעוסקת בחינוך בקיבוץ בדרום, וגובהה 170.
מעבר לשער הבלונדיני ולצבע העיניים, היא מעידה על עצמה, שיש לה עוד מה להגיד. אחרי שתתרשם חיצונית תרצה אולי גם לראות מה בתוך הקנקן, היא תיתן לך, בוודאי, את ההזדמנות.

325
גם היא מהבנות הטובות שלנו. שלטובת שינוי משמעותי בחיים יצאה לעיר הגדולה, לנסות את כוחו של המזל. בת 29, מתנשאת לגובה 1.66, נראית מצויין, ככת לבית טוב. בחורה פתוחה ורגישה. מאחוריה שנות לימוד באוניברסיטה. רכשה לה קרקע בטוחה מתחת לרגליה. אך מוכנה לחזור לקיבוץ, אם יימצא זה, שבגללו תעשה כן.
נו, מה תגיד? לא תנסה?

326
גדלה, התחנכה, התבססה ורכשה הרבה ביטחון בקיבוץ. היום מקיימת עצמה בכבוד, בתפקיד בטחוני בעיר הגדולה. בסך־הכל בת 35. עיניים עירניות, נבונות וחשדניות. כך שאם הכוונות שלך לא רציניות, היא תבחין בזאת ומהר. צבע עור — משגע, תלתלים שחורים. 172 גובהה. חברה טובה של החורף, וזה בגלל הרומנטיקה, ואם הוא לא גשום וסוער, היא מרביצה מסעות על אופניים. היא סקרנית בנושא המזרח־הרחוק ותרבותו. מעדיפה ספרי שירה וקריאה. עניינית ומעניינת.
אם אתה רגיש, ויש על מה לדבר איתך, תמצא את מספר הטלפון שלה אצלנו.

327
חבר ותיק בארץ, בן 76, וזה זהב אמיתי, ויותר מכך, וזו זכות, שלא כל אחד זוכה בה. ידע בעבר חיים יפים וגידל שתי בנות לעצמאות ואהבת הארץ. עברו עשיר בעבודה ובעשייה. ועדיין עוסק בהוצאת ספרים.
כל כולו לשנים שעוד נשארו — אין כוונתו לנישואין, כי אם למגר את הבדידות, ומי שתרצה בו כחבר, מוכן יהיה ללכת לקראתה בכל מאודו, והוא בטוח, שיהיה לך טוב אתו, למרות שנדמה, שבגיל כזה האנשים קצת קשים. הוא מאוד נוח לבריות ולאלה המקורבים לו. הוא חי בעיר הגדולה, בביתו שלו. בריא בנפש, בגוף ובראש.

328
אמנם הוא בן 55, אך — חי, מרגיש ומתפקד, כבן 20. אם כך, צעיר בגופו וברוחו. גובהו 1.62. חובב מוסיקה קלאסית ושירי עם. מנגן ושר שירי ארץ־ישראל. ספורטאי, המייחס חשיבות רבה לפעילות גופנית ולתרבות תזונה. מקפץ למוסיקת ריקודי עם ונתמצא בצעירים. הומור ושמחת חיים לאורך כל הדרך. חובב טבע ונוי.
מצפה לך, באוויר נקי ללא עשן סיגריות, ורצוי מאזור הדרום, שכן, הוא עצמו חבר קיבוץ מהדרום.
את יתר האפיונים תבורו בארבע עיניים.

329
בן 51, רווק ולא גבוה במיוחד. רוצה לדעת יותר? או הוא גם פיקח. גם אינטליגנט. אך ביישן, וביישן נורא. בטוח שתצליחו ביחד, בזכות העובדה, שאת תאלצי להיות קצת פחות ביישנית ממנו, כשתצרי עמו קשר דרכנו.
הוא שקט ועם סבלנות אינסופית. „מת" על עתיקות, אך אותך יעדיף טרייה יותר...חוץ מזה הכל תקין ובסדר.
בן קיבוץ, עם עבר רגיל, מקיבוץ בצפון.

330
10 שנים בקיבוץ גדול בצפון, וכעת בקיבוץ קטן בערבה, בן 26, 180 גובה, מלא בתלתלים שחורים. עשה ניסיון קצר עם מוסד הנישואין — והשתחרר מהם. אך לא בגלל שהמוסד לא נראה לו, להיפך. הוא בעד קן משפחתי אמיתי וחם. רוצה לעשות זאת אתך, אם תהיי מוכנה: אוהבת ריקודים, משחק כדורסל, מוסיקה מגוונת וילדים. מעריך גם כנות מעומק לב.
לא מחפש נסיכות יופי. מסתפק בבחורה צנועה ופרטנרית לחיים משותפים.

331
כמו כולם. אוהב תיאטרון, קונצרטים (לא כמו כולם), קורא ספרות טובה ושירה. בשנים האחרונות החל גם לנגן שוב ובילדותו למד. כמו כל בן־טובים לפרוט על פסנתר) אלא שהפעם החליף כלי ונקרייה לכך חלק לא קטן מזמנו.
מחפש רעיה. חברה. שותפה. ולאו דווקא, כי שתבשל, או תנקה את הבית, אלא כי שתהיה פתוחה להתעוררות בחיים.
הוא חבר קיבוץ במרכז הארץ. בן 55. פנוי. כמובן.

אור בעיניים והרגשה טובה בכיס...

עבודות תאורה מגוונות באיכות מעולה על פי תוכניות אדריכלים ומעצבי פנים למוסדות, מלונות, בתי כנסת ולבית
• מבחר ספוטים ושקעים לתקרה
• מבחר נברשות לסלון ולבית
• מבחר מנורות עמידה כולל הלוגן
• מבחר פלורסנטים דקורטיביים
• מבחר מוצרי שי לוועדי עובדים
• מכירה בחנות המפעל
• תכנון, ייצור וביצוע עצמי

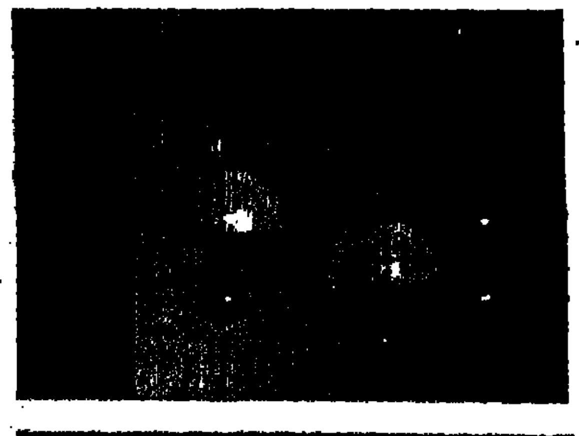

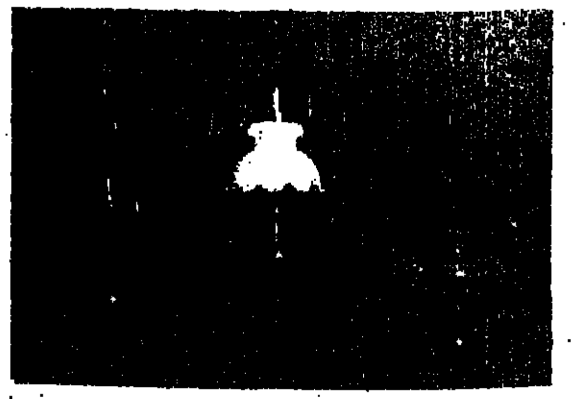

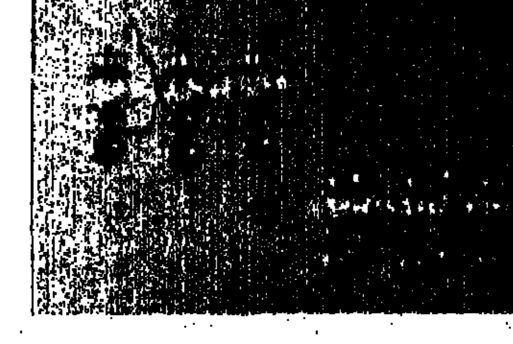

חיים ואיציק
יצור נברשות בע"מ
רח' המנוע 3, יפו 68168 טל. 03-823292
(על־יד מגרש בלומפילד)

גלוזמן מורי, גרשוני, כרמלי, צבי, אסתר ויוני

חולתה חוגגת 50

לאור הזכרונות, לנוכח המצב

בשלהי הקיץ (11 לספטמבר) של 1936 —

מרווח יומן, שניצל מן השריפה, שכילתה מסמכים חשובים במזכירות חולתה, 5 שנים מאוחר יותר — הגיעו ארבעה צעירים (וצעירות?) מגוייסי הנוער העובד (סניף ת"א? שכונת בורוכוב?) ליסוד־המעלה, מושבה דלת אוכלוסין ועתירת ארמות, כדי להיות גרעינה של פלוגת עבודה במקום. שמות הארבעה נשכחו, אך לא שמות כמה שהצטרפו אליהם לימים. הנה הם: אידה צוקרמן, ישראל שטילמן (הלא הוא „סטאלין", ראשון החורשים בטרקטור!), לאה שטילמן, אליהו פרננדס ואברהם כהן. כולם אנשי חברת הנוער בתל־חי. הפלוגה הקטנה התמקמה בבית אחד מאיכרי המושבה, והוציאה לחמה, ולעתים קצת למעלה מזה, מעבודה חקלאית קשה. כמה חודשים מאוחר יותר, עברה הפלוגה לחצר זיכיון החולה, על שפת המים ממש, ביוזמתו של מנהל הזיכיון, נחום הורוביץ.

החבר ברוך שוב, מן הראשונים, שעליו הוטל (מי הטילו?) לנהל את יומן ההתיישבות של חולתה למן צעדה הראשון, לא היה, כנראה, מן הרגשנים, שכן, אין היומן משחית מלים, לא על יפי הנוף מסביב, לא על קסמם של הלילות ותלאות הימים, ולא על כמיהות ומכאוב, אלא ענייננו בפשט הנשמה באבני הדרך.

אבן־דרך היא הצטרפות החברים ... בגבעת ברנר, ב־37', והסכת אחד ... שבחצר למגורי חברים. אבן־דרך היא ... לטובת התינוקות הראשונים. אבן־דרך ... ספק, המעבר מן האוהלים וסוכות ... הצריפים. אבני דרך נוספות: עבודות ... (מדידות, כריית כבול, קציר ... המחצלות), פרוץ מאורעות תרצ"ח ... הערבים מאימת הטרור הערבי. אבן־דרך ... מאין כמוה היא יציאת הסירה העברית ... „ביום שלישי, בחודש השמיני, שנת ... לעבודת הדיג בחולה.

ונוספות: ההצטרפות לקבה"מ, ב־... הטרקטור והקומביין הראשונים ... שמות כחברים"): השריפה בצריף, ... הבגדים, המזכירות, הספרייה וחדר ... זו אבדה קשה מאוד, אשר נתנה ... רכות"): הצטרפות הכשרות נוער; ... בדרדרה; התחלת השימוש בדי.די.טי. ... עולים „משרידי הגולה החרבה"; ראשו... בגליל; התקפות והפגזות; בניית מקלט... הרס, ייבוש...

50 שנה מיום שעלו הארבעה הראשונים ... (13 באפריל) שנה זו, היה שרב בארץ. ... בצהריים היה השרב בשיאו: במדשאות ... הפרחים ניכר צימאון, בשבילי הקמ... שיממון, בשסק ניכר ריקבון. במוכיר... בבית המזכירות אמרה המרכזנית בטלפון: למישהו, על טראנזיט, שהיה צריך להגיע ... הגיע, ועל מישהו שכועס נורא. בחוזר ה... התנהלה ישיבה. בפתח המזכירות עצר ... וחבר בבגדי עבודה כחולים (כותנאית הס... מקום, היא ענף עיקרי בחולתה. מיהו ... המרכזנית. מה הוא עושה מזה עניין, הוא ש... מה אתה רוצה ממני, היא אמרה לו: אני ... אמר לה: כתיאבון, אמרה לו. בחדר האוכל ... הנזירי, יד לארכיטקטורה של שנות הש... ויכוח ציבורי גדול, הוחלט לבנות אולם ... ומופעים, תחת להשקיע בשיפוץ חדר האוכל ... חברים וחברות, מתנדבים ומתנדבות, הזמ... היו שקראו „דבר", היו שעיינו ב„ידיעות ... היו שהתווכחו על טראנזיט שלא הח... מתנדבת צפונית (שיער פישתה, לחיים ...) יצקה מנות כבר בקר קפוא בצלחות ה... אפשר היה להוסיף מרק ירקות, אורז ... כרוב, אשכוליות, מים. בחוץ נושפה ... במישהו, צעיר, כנראה, ובצדק, כנראה ... כתובת־אש שנשכחה במגרש החניה ... קיבוץ מיוחד במינו", אמר יוני וויל, ... לצחוק, שמישרת המזכיר עיבתה את ... עליו מידה של כובד ראש. „זה קיבוץ מלי...

1. כך נראתה הדרדרה 2. הראשונים. יסוד־המעלה, 37' 3. כך נראו דייגי חולתה 4. חצר הזכיון, אוהל...

כן. גם מבחינה כלכלית. שני מיליון נתנו למילווה הפנימי בתק"ם. יש כאן חברים נהדרים, שעברו דברים קשים בחיים".

חופים, ערפל, עננים

„קשים. אפשר לומר". אמר צבי למד. „פעם, בנאום שנשא בעצרת האחד במאי, אמר ברל, שחולתה, במפעלה ובתעוזתה, היא חידוש הפרק של העלייה השנייה. לנו היו מוכנים הקשיים מאליהם. היה ברור לנו, שככה כובשים אדמה ובונים מולדת. ושהמחסור והקדחת הם המחיר. חלק מהעניין. מה שלא יכולנו להכין, אלה היו המכשולים ששמו לפנינו המוסדות ברכישת קרקע ובבנייה. וכה שהיה הכי קשה. שגם נפלו חברים. את זה לא לקחנו בחשבון". „ואת הייבוש לקחנו בחשבון?". התריס שמעון גלזמן, והניצרה שוחררה.

„בכלל לא העלינו אפשרות כזאת. הרי אנחנו והחולה היינו גוף אחד. ב־48' היה ויכוח היכן ייבנה הקיבוץ. הציעו לנו לבנות על גבעה. אירוני. לא בא בחשבון. נקים על שפת האגם. שהרגליים ישכשכו במים. היום מתלוננים הבנים לניה הקיבוץ רחוק כל־כך מן הכביש".

צבי למד: „אתה באמת רוצה להיכנס לזה? אתה פותח פצע. שבועות לא יספיקו. נדבר בקיצור: הדיג היה הענף העיקרי של חולתה. בשנות הש"א עבדו בו 52 איש. בשנים האחרונות רק שניים. הודות לשיכלולים שהכנסנו. אבל החולה היה הרבה יותר מפרנסה. זה היה התגשמות אידיאל: דייג עברי. כיבוש עבודה. ראשוניות. שליטה על האגם והביצות". מיכה גרשוני: „זה היה ביטוי חי ולוהט של קשר האדם עם הנוף. הילדים שלנו גדלו והתחנכו עם ההוויה הזאת — אגם, חופים, ערפל, עננים — הווי של דייגים".

נחום כרמלי: „דיג זו מלאכה שנותנת תוצאות מיד. אין צורך להשקיע שנים. כדי להצליח. אחרי לילה רע בא לילה מוצלח. יש כאן מאבק בטבע, ורדיפה. התגברות על קשיים. חתירה נגד הרוח, סערה שמטלטלת אותך. תוסיף לזה תפאורה לילית. הדיג היה תמיד בלילה. ירח. רוח. צפרדעים. שחר עולה. זה מה שהיתה החולה. דמיון ומציאות. אילו הציפו היום את השטח מחדש, הייתי חוזר עכשיו לדיג".

גלוזמן: „מדובר במקום מיוחד במינו". „היה", אומר גרשוני. „היה". מתקן גלוזמן. „היה כאן מפגש של אזורים אקלימיים, הקר והחם. זה היה המיקום הצפוני ביותר שגדל בו גומא הפאפירוס, והדרומי ביותר שהגיעה אליו צמחייה אירוסיבירית. היו פה דגים שאפשר לראות בבית רודולף. היו שפיריות, קרפדות, צמחים טורפים נדירים. לדיג זה היה מיקום אידיאלי. מים רדודים, חום, עשבייה עשירה. כשהכנסנו לניסיון קרפיונים, הם יצאו כרישים. 52 ק"ג הדג". צבי למד: „ותוסיף לייבוש את ההתקפות הסוריות. נפלו חברים. לפעמים צלפו בנו ברציפות ימים שלמים. כשייבשה החולה נשארנו בלי דיג ובלי ביטחון. על פיצויים לא היה מה לדבר. אפילו מאדמות החולה עצמן לא קיבלנו יותר מ־3000 ד'. בכיסנות נחשבנו לקיבוץ מגובש, שלא ראוי לסיוע. לא ידענו אל מי לפנות. אחרי ההפגזה הכבדה ב־48' לא נותר בית אחד שלם. היתה אווירה קשה. חברים טובים, ותיקים, קמו ועזבו. אבל לילה אחד, כשיצאנו מהמקלטים, והיה חושך — כי מערכת החשמל נפגעה. והיו אתנו עולים חדשים ומבוהלים — מהורו התארגנה שיחה. וקמו חברים ואמרו, לא נכנעים. מתחילים מחדש. נבנה משהו יותר טוב. והיה ברור. שגם בלי החולה. ועם האיום הסורי. חולתה לא נופלת".

רמה השכלתית ממוצעת

חולתה, עובדה, לא נפלה. לא „כשתלשו מאיתה את רקמת יסוד חייה" (החבר מולקה) ולא כשניסו ההפגזות הסוריות הכבדות ב־48' וב־67'. באיחור ניכר החלה לרכז את אדמותיה ולהשקיע להקלאות את כבודה, שנדחק עד כה מפאת כבודו של הדיג בחולה. נטעו מטעי נשירים וכרם וגידולי שלחין וכותנה, הרבה כותנה, והקימו לול ורפת. ודגים רגים (בבריכות...) ומייצרים נעליים והבונבונים — זה הסו וקולטים כל השנים. ומתגאים בכך. חברת נוער וילדים עולים.

„המיצינה הזאת", אומר יוני. „הרוטה על דגלה של חולתה ביום היווסדה. זה לא עניין של כדאיות. זה פשוט המעט שאנחנו יכולים לתת להכרה. הצעירים של היום ממשיכים את המסורת הזו. שהתחילו בה הוותיקים. אין כאן משפחה, שאין לה בן מאומץ מחברת הנוער". חנה לוין, האמא של חברות הנוער: „כך זה היה תמיד. מאז שפתחנו את ביה"ס שלנו. ב־43'. תמיד עסקנו באינטגרציה. מבלי לקרוא לזה כך. מאות, מאות התחנכו אצלנו. רבים נשארו והצטרפו לקיבוץ הגלויות שלנו. ורבים יותר. כמובן, עזבו. אבל עם מטען חיובי. בזה אין לי ספק. אני בכלל חושבת שבתקופה, שבה כבר אין כיבוש עבודה ואתגרים גדולים אחרים, קליטת נערים היא האתגר העיקרי". מירי בנעני: „כל זה נכון. אבל נדמה לי, שהמאמץ שהשקענו בקליטת נוער בא על חשבון גרעינים וקליטה אחרת. לא כל בוגרי חברות הנוער מתאימים לחיי קיבוץ. זו אחת הסיבות לכך, שכבר שנים אנחנו לא מצליחים להגיע ל־300 חברים".

צדוק: „ככל שאנחנו מתבגרים, אנחנו מודעים יותר ויותר בחסרונה של שכבת ביניים. זה לא אומר, שאין קומוניקציה טובה בין השכבות. אבל זה אומר, שבמוצרים לקרוע. שיעור עזיבת הבנים אצלנו הוא 50%. החברה הצעירים הם חברה נהדרים. כפיים. נאמנים לענפים. עובדים קשה. אבל בעניין הקליטה הם לא מזכנים מספיק. ויש בעיה נוספת: רוב חברי חולתה כיום. הם בוגרי הנוער העובד והחברות נוער. וזה נותן את אותותיו ברמה ההשכלתית. נקרא לזה, הרמה היא ממוצעת. אנחנו מתקשים כיום לתפקד כלכלית וחברתית. מעטים שאין אצלנו אנשים משכילים ובעלה". חנה: „אני מסכימה עם צדוק. אם חיים על־פי אידיאולוגיה יתורית, צריך להיות מאמינים וחזקים. ובאלה אפשר להיות רק עם השכלה. אלה שיכרו את חולתה באמת הפסיקו ליהודים באמצע. ביקתי וביצאתי, שרק אדיו הגן מאוד המיטיר אחר־כך ללימוד. זה. כמובן. משפיע על ההון האידיאולוגי. יש אצלנו יותר מדי שוליים. ואי־אפשר להיות בקיבוץ. בשדרוב אינו שלם עם הדרך. מבעי שהיה הבדל בינינו. אנשים שעזבו ליהודים. הבין כפר סאלד. שם הגרעין הוא של בוגרי אוניברסיטאות". יוני: „יש עוד הבדל. שכפר סאלד הוא קיבוץ כנור, ואנחנו לא".

יוני: „ביבית הכרונה של שכבת ביניים נוצר כאן חיבור מצויין בין צעירים וותיקים. יש הידברות. אני זוכר, איך התפעלתי. כשהגעתי לכאן. בערבי השירה והריקודים המשותפים לכל הגילים. אחת

(המשך בעמוד הבא)

לקיבוץ חולתה
ביובל ה־50
ברכות להמשך ההצלחה
השגשוג ושיתוף הפעולה
✦
כפרית תעשיות P.V.C.
תרכיזי צבע ומייצבים
קיבוץ כפר עזה

לחולתה
ביום חגה
ברכות מקרב לב
מחברי
קיבוץ כפר־הנשיא

לקיבוץ חולתה
ליובלכם
שאו ברכה
קיבוץ נאות־מרדכי

לחברי קיבוץ חולתה
ביובלכם
שאו ברכות לבביות
להמשך השגשוג והתנופה
חברי קיבוץ עמיר

לחברי קיבוץ חולתה
שפע
ברכות
ליום
חגכם
מאתנו
חברי קיבוץ עמיעד

לקיבוץ חולתה
ברכת אחים
ליובל הקיבוץ
קיבוץ שמיר

לחברי קיבוץ חולתה ומפעלו
בחג היובל
עלו והצליחו ויישר כח
שילטקס קבוצת שילר
יצרני שרוכים וסרטי גומי

לקבוץ חולתה
במלאת יובל
שאו ברכות להמשך פורה
חברה ישראלית
לשילוח בינלאומי בע"מ
שילוח־איתך לאורך כל הדרך

לכושפחת חולתה
ברכות ואיחולים למכביר
בציון חג היובל לייסודכם
פרוספר אזרן
ראש העיר
ומשפחות קרית שמונה

קחו BONBON *ואת הסוכריות האחרות שלנו*

אם נעליים זה העניין, נעלי חולתה זה היצרן.
בונבון - הלהיט המדליק, נעלי בד, נעלי קומנדו, נעלי בית ונעלי ספורט, הכל באיכות הידועה של נעלי חולתה ובעיצובים חדשניים שנותנים חשק לשלוח רגליים.
כי מסתכלים על הרגליים.

מתשלובת דפנה
להשיג: חנות המפעל, "נוף" - נעלי חולתה, קיבוץ חולתה.
"נעליים מן הקיבוץ" - ראש פינה, כביש ראשי
• כנר תבור, ליד מסעדת "הבוקר" • דליית אל כרמל, המרכז המסחרי
כמו כן בהיצע המרכזי, ברשתות השיווק, ובחנויות המובחרות.

לאור הזכרונות

(המשך מעמוד קודם)

מנקודות המפנה בחולתה, היתה הלינה המשפחתית. היינו בין הראשונים. יצאנו נגד מזכירות התנועה, והביצוע והמעבר לשיטה החדשה היו מושלמים. זה נתן לנו תחושת כוח וגאווה. כמו שאמרתי לך, אנחנו קיבוץ סולידי, ותמיד היינו. לא שיחקנו אותה בגדול. יש אחריות. חיים ממה שיש. כשהשקענו — לא קפצנו מעל הפופיק, וזה הרבה לפני שהתחילו לדבר על צימצומים בתנועה. נכון שהצעירים שלנו סובלים מעודף משקיות, על חשבון, איך נקרא לזה, הרוח. הם נהדרים בעבודה, הרפת שלנו היא הטובה באיזור. הכותנה נהדרת". „היתה", אומר גרשוני. „היתה", מסכים יוני, „המפעל מתאושש. הצעירים מנהלים את העסק. וכיוון שהם עובדים קשה, לא נשארת להם אנרגיה לתחום הרוחני־תרבותי".

אמרת, זאת הדרך

„אני", אומר צבי, הגזבר, „אני אומר, שהמצב כיום חייב להדאיג אותנו. הייתי גזבר גם בשנות ה־60'. אז היה קשה יותר, אבל היתה איזו פרספקטיבה. היום אני לא רואה פרספקטיבה כלכלית. הכותנה אמנם החזיקה אותנו במשך שנים, אבל לאחרונה נתגלתה כמיקסם שווא. את המטעים עקרנו. את הלול חיסלנו. המפעל תרם אמנם לחיסול האבטלה הסמויה, אבל הוא בעייתי, עתיר עבודה, עבודה קשה, ולא די מתוחכם. מה נשאר? רפת טובה. אבל ממנה לא תבוא התנופה. שנים חיינו ללא תקציב מסודר. לא היו מגבלות. העמקנו את רווחת הפרט, טלוויזיות צבעוניות, הרחבת הדירות, מזגנים. כיום אין יותר ממה להוציא. אנחנו על פי תהום וחייבים להיזהר. צריך לצמצם בהוצאות, צריך להיאחז במה שיש ולתקן את מערך העבודה".

אחר הדברים האלה נשתתקו לרגע אסתר ומוסה ומורי ונחום ושמעון וצבי. יוני העסיק עצמו בהכנת קפה, וצבי הוסיף ואמר: „לא מצאת אותי במצב טוב. תמיד הייתי שלם עם חיי בקיבוץ. עשינו גדולות, ללא ספק, ואם אני במצב־רוח כזה, זה מתוך שיש לי הרגשה, שכיום מתבזבז הדבר המיוחד, הטוב והצודק ביותר שישנו, הקיבוץ. חבל ומצער, שאני נופל בשנת החמישים לתחושה של ספק". „למה אתה לא אומר, מה שאמרת לי. אמרת: זאת הדרך", קראה אסתר לעבר צבי. „אקח את עצמי", התנדב גלוזמן, „הגעתי לכאן עם המחנות העולים, סיימתי את ‚כדורי', עבדתי בכבנ̇ש צפת, נכנסתי ל־10 שנים לליג, 20 שנה הייתי מורה, 10 שנים נוספות ניהלתי את השמורה, וכשהגעתי לגיל 57, רציתי לחזור הביתה. פניתי לעוכרי הפרדס שיקבלו אותי, והם אמרו, תשמע, עבודה קשה, עזוב. לא רוצים, לא צריך. הלכתי לבן, שיקבל אותי כמתנה והייתי בן 57. מה שאני רוצה לומר: אופייני, שחברים ותיקים גמרו לעבוד וחוזרים אל החקלאות והמפעל.

גרשוני: „אני אופטימי. עשינו והחברה בחולתה מבטיחה גדולות כמובן, בתנאי שנקלוט יותר, למשימות ולאחריות, שנקריש יותר העצמית שלנו. אבל אני אופטימי, מרגיש, שאני חי בחברה אקטיבית כאן, עם כל המודעות למגבלות ולאפשרויות הקיימות בחוץ. אני הראשים־הקטנים, שמתחילים למעורבות, וכל יום של עבודה חדשים, כלומר, הוותיקים, נותן לי להמשיך ולעשות יותר".

אמר גלוזמן: „עשינו מכלום, המוצא. אוי ואבוי, אם נגיע ליום, את עצמנו ונהיה מרושני עונג. צדוק: „חזרתי לפני שנה הביתה, בהנהלת המשביר המרכזי. בכל פעם ביסוד־המעלה ומתקרב לחולתה, הבית. ואני אומר זאת כאחר, הצעירים נותנים לי הרגשה טובה, ולתרום מידיעותי. ויש מי שרוצה להתלכד ולתרום את כל יכולתנו, טוב".

אסתר שמרה לסיום שיר שכתבה

„אני אוהב, אוהב את מה שיש,
ואת חולתה, את ביתי, ביתי.
איתך הייתי בטבילת האש
ואת היית איתי, את מה שיש.
הרשא של שכני אינו ירוק יותר.
הוא רק רחוק יותר.
והוא אינו שלי
אינו שלי..."

★

הדשא של השכנים, אכן, אינו ירוק של חולתה בת החמישים, פשוט צימאון.

ארנון

בשורות טובות

מעשה ניסים. ערב נסיעתנו לחולתה, צילצל אחד למערכת, הציג עצמו בשם קרושי אליצור, אסטרולוג, והביע פליאה מכך, ששמעו טרם הגיע אלינו, שהרי הוא האיש — ויש על כך עדויות בעיתונים, וברצון גם ישלח לנו דוגמאות — הוא זה שחזה נכוחה המון דברים רעים (רצח ג'ומייל) וטובים (התפטרות בגין) וטעה רק במעט (מחמת „מהירות רבה וחטף רב") בחיזוי המנצח בתחרות האירוויזיון (מירי אלוני) וקיבל מכתב תודה אישי מהרמטכ"ל בזכות מפה אסטרולוגית שהכין לצה"ל, ועוד.

ובכן, מר אליצור? — „אני רוצה לעשות מפה אסטרולוגית לקיבוץ חולתה!", אמר הוא. עתה הגיע תורנו להביע פליאה. איך זה, מדוע דווקא חולתה? „הטעמים כמוסים עמדי, וכן בגלל שמספר המזל של חולתה תואם את החודש הזה, ומסיבה נוספת, שהאות ח', הראשונה בשמו, היא אות החודש במזל טלה, והיא על־חושית ומסמלת הרבה, ואין מקום להאריך", כתב מאוחר יותר במכתב אלינו. אותו ערב, מכל מקום, כשגילינו לקרושי, שחולתה מצויה בעיצומן של חגיגות יובל, וכי מחר ניסע שמה, אמר: „הנה אתה רואה, דבר בעתו. ולא ידעתי כלום. אז אם תמצא לי את תאריך הייסוד של הקיבוץ, ובהקדם האפשרי, כי זה המון עבודה, ואני אדם עסוק מאוד, אשמח לעשות מפה אסטרולוגית לחולתה".

לאחר שווידאנו כי המחווה לא תהיה כרוכה בתשלום, אלא בפירסום שמו של המעניק בלבד, נקבנו בתאריך ה־11 לספטמבר 36', הלא הוא יום עלייתם של ארבעת הראשונים ליסוד־המעלה. כמה ימים לאחר הדברים האלה הובהלה אלינו במונית מירושלים מעטפה תפוחה, מלאה בגזרי עיתונים, כמובטח, מפה הורוסקופית עם צפונות אין־חקר, 14 עמודי פוליו, המפרטים עד דק את הצפוי לחולתה מעתה ועד עולם, ומכתב הסבר, בו מציין האסטרולוג, כי נמנע מתחזית שלילית בהורוסקופ „בגלל החגיגיות שבעניין, ושנית, כי אני רוצה לבשר אך ורק בשורות טובות לקיבוץ זה". כמו כן, מתיר לנו במכתבו קרושי, *שמגבלות המצע ידועות לו, להסתפק בפירסום אותם משפטים מתוך 14 העמודים, המודגשים* באדום.

הנה, איפוא, מעט מאוד ממה שצופה האסטרולוג קרושי אליצור, ירושלים, לחולתה (את המפה במלואה, כולל 14 דפי הסבר, העברנו, כבקשת האסטרולוג, למזכירות חולתה, לצורך עיון והתארגנות נכונה).

מיוחד לך: קיבוץ חולתה בנגב, תאריך לידה: **11/9/1936**, שעת לידה: בין **15.00־16.00** (4־3 אחה"צ). ארץ לידה: ישראל.

★ מספר המזל של הקיבוץ הוא: 4. וכמו כן — קשר לספרה 8 ולכל הספרות המצטרפות לספרות 4 או 8. כגון 22, 32, 17, 26, 35, 44, 53, 62, 71, 80. כך שע"י חיבור 22 (4=2+2) אתה מקבל את מספר המזל וכן ביתר הספרות.

★ היום בשבוע הוא יום: רביעי וכמו כן יום חשישי וימים אלו מוצלחים מאוד, יותר משאר ימי השבוע, ובעיקר כאשר מצטרף מספר המזל כגון יום רביעי או יום השישי ב־4 לחודש, או בחודש הרביעי, או ב־22 לחודש, או ב־31 לחודש, ובעיקר ובפרט אם מצטרפים כל שלושת האלמנטים יחד, כגון: מספר המזל, היום כשבוע, החודש, או השנה, כגון: יום רביעי או שישי בתאריך *22.4.62* או *31.4.71*, וכן כל כיוצא בזה דוגמאות אשר ישנן לא מעט כאלה אם נצרף את מספרי המזל ואת היום בשבוע וזה ברור.

לקיבוץ חולתה

שמחים אתכם
במלאת לכם יובל

רוזנצויג את **שפרן**
עורכי־דין

לחולתה

ביובלו
מיטב הברכות
להמשך, הצלחה,
שגשוג והתפתחות

אליהו כהן ובניו
ספקי בדים, עורות ומוצרים
אופנתיים לתעשיית נעליים
תל־אביב, רח' זבולון 37 • טל. 821690

לקיבוץ חולתה

בחג היובל
שאו ברכה
להמשך הצלחה ושגשוג

אבידו
ציוד למרפאות שיני
טבעון, רח' קק"ל 26א'
טל. 936550, 933463

לחברי
קיבוץ חולתה

בחג היובל
ברכותינו
להמשך פורה ומשגשג

קדם בימיקלים בע"מ
אזור התעשיה הצפוני, ת.ד. 165 אשדוד 77100
טל' 055־31532 • 055־23497

לקיבוץ חולתה ביובלו

קבלו את
מיטב ברכותינו
ואיחולים להצלחה

נעלי דאקא בע"מ
מתפרה לנעלי ספורט
ונעלי בית (טרמפס)

קרית ים, שד' ירושלים 79,
טל. 753077

לקיבוץ חולתה

ביובלכם
ברכות ואיחולים
להמשך בניין, שגשוג והתרחבות

י. ברום בע"מ
יצרני ברזנטים ובדים תעשייתיים
פתח־תקווה, קרית אריה,
רח' המרץ 5, טל. 9222086

לקיבוץ חולתה
ביובלו

ברכות ואיחולים
להמשך, הצלחה,
שגשוג ופיתוח

בית מסחר פוקס
אבזמים ★ אבזרי קישוט ★ מסמרות
וחמרי גלם לתעשיית נעליים
תל־אביב, רח' לוינסקי 61 ★ טל. [illegible]

לקיבוץ חולתה

●

ברכות ליובל

●

בוני היכל הספורט במשק
חברת דרוקר
בע"מ

לקיבוץ חולתה

ביובלכם
שפע ברכות
ואיחולי הצלחה

שירן — ליבר
יועצים ● ייעוץ כלכלי
תכנון פיננסי

תל־אביב, רח' ארלוזורוב 84
טלפון 03־224439, 231663/8
פקסימיליה 234472

לקיבוץ חולתה

ביובל לייסודכם
ברכות ואיחולים
להמשך שגשוג והתפתחות

תעשיות ש. את ש.
מפעל לייצור גפות לנעלי בית
מטולה, טל. 42007

משפחת שוקרון
קרית שמונה

לקיבוץ חולתה

ביובל לייסודכם
ברכות
לשגשוג והצלחה

הידשנזון נח בע"מ
ספקי ציוד, חלקים, אביזרים ומכונות
לתעשיית ההלבשה והנעלה
יפו, רח' ד. רזיאל 12, טל' 822563

לחולתה
ביובלו

שאו ברכה
איחולים
להצלחה והמשך

העקב יפו בע"מ
מאחלים:
שמחה ורוב
ובנו צביקה
יפו, שמואל הצדיק 6, טל. 825925

לחברי קיבוץ חולתה

בחג היובל
שפע ברכות ואיחולים

אריה בן־ארי
ייצור מטעני מצברים מכל הסוגים

המפעל: רמות השבים • רח' שרת
ת.ד. 146 רעננה • טלפון: 052־31387/8

לחברי קיבוץ חולתה
לידידינו אריה בר,
מקי צ'ליחובר וכל הצוות

בחג היובל
שפע ברכות ומיטב האיחולים
בהמשך היצירה, הפיתוח והשגשוג

יצור ויבוא ציוד תעשייתי בע"מ
יפו, שמעון הצדיק 18 • ת.ד. 8155 יפו
טל' 03־828347 • 03־831058

יומולדת

חולתה חוגגת 50

לקיבוץ חולתה

ביובלכם
ברכות ואיחולים לבביים
להמשך שגשוג והתפתחות

טילון בע"מ
יצרני רוכסנים
תל־אביב, רח' החשמל 21
טל. 613281, 473298

לחולתה

ביום חג היובל
מיטב ברכותינו

מפעלי רפטקס בע"מ
מפעל לייצור בדים סרוגים
ראשון־לציון, אזור תעשיה • טל. 911151

לחברי קיבוץ חולתה

בחג היובל
ברכותינו להמשך פורה ומשגשג

לביא — נטיף
הנדסה חקלאית אזרחית בע"מ
תכנון • ייעוץ • ופיקוח

תל־אביב, שלמה המלך 47 • טלפון: 03־246624

לקיבוץ חולתה
ביובלו
שאו ברכה נאמנה
להמשך הצלחה, שגשוג ופיתוח

רכב הבשן
סוכן ומוסך מוסמך
פולקסווגן אודי
גליל עליון ורמת הגולן
קרית שמונה, אזור תעשיה
טל. 44311/2

לחולתה

בחג היובל לייסודכם
שלוחות מיטב הברכות

אביטל בע"מ
יצרני סרטי גומי ושרוכים
עכו, אזור תעשיה, הגזוז 14
טל. 911622

לחברי קיבוץ חולתה

בחגכם ה־50
שפע ברכות ואיחולים

אחים מריומה בע"מ

מסגרות רכב • מוסמך לשלדות • חרכבת טווסלוקים • ייצור טיוליות • ייצור ארגזים • ייצור מיכלים
רמלה • לילינבלום 2 • ת.ד. 97 רמלה
טל' 242860 • 08־242939

לקיבוץ חולתה
בחג היובל
מיטב הברכות והאיחולים

יצהר
תעשיות (2000) בע"מ

יצרני כוספות ללול ולרפת • שמני מאכל • חמרי ניקוי • סבון • תמרוקים • ממ לגילוח קרמים • ועוד
תל־אביב, נחלת־יצחק 52 • טלפון: 252444

לחברי קיבוץ חולתה

בחג היובל
עלו והצליחו ויישר כח

יצחק פסקריו ושות'
משאבות בע"מ

תל־אביב, רח' שבח 1
טלפון: 03־375879

לחברי קיבוץ חולתה ומפעלו

בחג היובל
ברכותינו הלבביות ומיטב האיחולים
להמשך פורה ומשגשג

יובל 25 1961 1986

אדבקה ותוית לכל תכלית!

תוויות בד FASCO ביחידות ובגלילים.
מדבקות נייר ובד בגלילים.
הדפסות משי על כל חומר.
תגי P.V.C. וקרטון לתליה.
הטבעה בחם, ביחידות ובגלילים.
שרות מעולה לתעשיות טקסטיל, הנעלה, תמרוקים, מכוניות, מזון... ומה לא.

דפוס אחים שמואלי בע"מ
בהנהלת מזל ושמואל שמואלי
טל 805423 658057
המפעל: אזור התעשיה חולון, רח' המלאכה 39
המשרד: תל־אביב, רח' שנוי 67 (ליד מגדל שלום)

לחברי קיבוץ חולתה

בחג היובל
ברכותינו להמשך פורה ומשגשג

ענת טורס נסיעות ותיירות בע"מ.
תל־אביב, רח' מאפו 20, טל' 03־228183

לקיבוץ חולתה
בחג היובל
ברכות לבביות להמשך פורה ומשגשג

הפתרון להפסקות חשמל!!
שמרלינג בע"מ
דיזלגנרטורים

לאספקת מאור וכוח
לעבודה ממושכת
לשעת חרום
לתעשייה, בניין,
חקלאות וספנות
סוכנים בלעדיים

GEC DIESELS | DORMAN | MARKON AC generators

יפו, שבטי ישראל 61 טלקס 35843 טל. 03־822879, 03־831238

לקיבוץ חולתה

ברכות ליום חגכם

איחולים להמשך הצלחה ושגשוג

מרדכי אבן־חן

מהנדסים בע"מ

רימון, קרית אונו, רח' המעגל 38
טל. 347683

לחברי
קיבוץ חולתה

בחגכם ה־50
ברכת חברים
להמשך היצירה הפיתוח וההישגים

תנובה

ת.ד. 7083 תל־אביב

לחברי קיבוץ חולתה

בחג היובל
ברכות לבביות ומיטב האיחולים

מאחל
משה פינגולד

הרץ פינגולד ובנו בע"מ
בהנהלת משה פינגולד
ריפוד אבזרים
[illegible]
339538

לחולתה
ביובלו
שלוחות מיטב הברכות

אור הצפון בע"מ
חשמלאות רכב • שרותי שדה
לטרקטורים ולכל ציוד מכני כבד •
מחלקה לאביזרי רכב
קרית־שמונה, אזור התעשיה, טל. 069־49544

לחברי קיבוץ חולתה ומפעלו

בחג היובל
ברכות לבביות להמשך פורה ומשגשג
ישראל **חבס** ובניו בע"מ
ISRAEL HABAS SONS LTD.
שיווק חומרי גלם להנעלה
תל־אביב נחלת בנימין 81 • טל 03־622455

לקיבוץ חולתה
בחג היובל
ברכות לבביות ומיטב האיחולים

שרותי גולן בע"מ
שרות ריכוזות להדחת כלים
המשרד: הרזוברג 3 ראשון־לציון טל 03־957913
המפעל: הטוללים 9 רביעיים בת־ים טל 03־5514140

לקיבוץ חולתה

ביובלו
מיטב הברכות

חלבי סלים
קבלן לעבודות עפר וכבישים
דלית אל כרמל, רח 14 • טל. 223548

לקיבוץ חולתה

במלאת יובל לייסודכם
ברכות ואיחולים
להמשך הצלחה בעתיד

האמה בע"מ
בדים בלתי ארוגים
תפירה רבת מחטים
[illegible]
טל 065־40193 065־40321 ת.ד. 29

לקיבוץ חולתה

בחג היובל
קבלו מיטב ברכותיי

חנא אשקר
קבלן לעבודות פיתוח
כפר פסוטה טל 04־979507

לחברי קיבוץ חולתה ומפעלו

בחג היובל

מיטב הברכות והאיחולים
להמשך פורה ומשגשג

●

"מבורך" למינציה והדבקות בע"מ

חולון, הנפח 14, טל' 03־803246

לחברי קיבוץ חולתה ומפעלו

בחג היובל
עלו והצליחו ויישר כח

מפקנים סרטקס (1985) בע"מ
Seretex Mifkanim (1985) Ltd.
RIBBONS, ELASTIC TAPES, BELTS יצרני סרטי טקסטיל, סרטי גומי וחגור

רח' העבודה 16 בת־ים 59592 טל 03 551 6666 (רב קווי)

לקיבוץ חולתה

בחג היובל
שאו ברכה
להמשך הצלחה, פיתוח והרחבה

הדסים
חברה לפיתוח חקלאי בע"מ
ראש פינה ת.ד. 119. טל. 36933

לקיבוץ חולתה

שפע ברכות ואיחולים
ליובל ה־50

יוסי מזרחי
יו"ר המועצה יסוד המעלה

לחולתה
הקיבוץ הראשון לחוף ים סומכי
ליובלכם
בברכה ובהערכה

מועצה אזורית הגליל העליון
משקי הגליל העליון
החברה לפיתוח הגליל